

MAGYAR SIKETNÉMA - OKTATÁS

A „SIKETNÉMA-INTÉZETI TANÁROK ORSZ. EGYESÜLETÉNEK“ HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik minden hó elsején legalább egy ivnyi terjedelemben.

Szerkesztő:
Kegler Ferenc egyesületi v. titkár,
Körmöcbánya, Snk. intézete.

Kiadó és laptulajdonos:
a Siketn.-int. Tanárok Orsz. Egyesülete.

Kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Fesztetich-utca 3. szám.

Az Egyesület hivatalos ügyeiben minden irat
Borbély Sándor elnökhöz küldendő
Vác. Siketnémák kir. orsz. intézete.

Előfizetési ár egy évre:
tagoknak 7, másoknak 12 korona.

A tag- és lapdíjak **Völker József**
egyesületi pénztárnok nevére küldendő
Sopron, Siketnémák intézete.

Jegyzőkönyv.

Iratott a S. T. O. E.-nek Vácott a siketnémák kir. orsz. intézetében 1917. szeptember hó 23.-án tartott évi rendes közgyűléséről.

Jelen vannak: Borbély Sándor elnök, Záborszky Árpád titkár, Simon József jegyző, dr. Herrmann Antal tiszteletbeli tag, Zemkó Péter, Rózsa Ede, Salgó Elemér, Szotfrid József, Sz. Szabó László, Schulmann Adolf, Derbész Bertalan, Rieger György, Györgyfy Ákos, Wayán Ferenc, Zengő Péter, Gogola Aladár, Magyar László, Vissi János, Válek János, Palatinos N. Károly, Szép József, Zsemberi József, Krnpa Pál, Paul István, Kabán József, Wolkóber János, dr. Bihari Károly, Deschenszky Ferenc, Varga Béla, Plichta Béla, Milassin Gyula, Mlinkó István, Vatter Ferenc, Puha László, vas István egyesületi tagok.

I. Az elnök a gyűlés tagjainak üdvözlésével a közgyűlést megnyitja, a jegyzőkönyv hitelesítésére Derbész Bertalan és Zemkó Péter egyesületi tagokat kéri fel.

a) *Jelenti az elnök*, hogy Kegler F. szerkesztő és Völker J. pénztárnok távolmaradásukat kimentették. Tudomásul vétetik.

b) Távolmaradásuk miatt a közgyűlést Gönczy Gyula, Völker József, Jávor Gyula köszöntik részben táviratban, részben levéileg. Tudomásul vétetik.

c) Felolvassatik Önagyméltósága Wlassics Gyula báró dr. disztagnok megleghangú üdvözlő levele.*) Örvendetesen vétetik tudomásul.

*) *W. Gy. levele.* Igen tisztelt Barátom! Öszinte köszönettel vettem a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületének közgyűlésére szóló meghívót. Örömmel vennék részt ezen a közgyűlésen, ha más irányú nagy elfoglaltságom nem akadályozna meg ebben. Biztosíthatom azonban az egyesület t. Vezetőségét, amely annak idején az egyesület dísztagságával tüntetett ki, hogy a hazai siketnéma-oktatásügy előbbrevitelének nehéz munkáját mindig élénk figyelemmel kísérem, és ha módomban áll, mindig készséggel támogatni is fogom nemes törekvésüket. Kiváló tisztelettel igaz hívük Budapest, 1917. szept. hó 15. Wlassics Gyula.

d) Deschenszky Ferenc egy. tag előadása szerint ügyosztályunk új vezetője, Neterda Modest osztálytanácsos úr Önagysága őszinte sajnálkozását fejezte ki, hogy hivatalos elfoglaltsága akadályozta meg közgyűlésünkön való megjelenésében. Sajnálattal vétetik tudomásul.

e) Az elnök javaslatára a *közgyűlés* gróf Apponyi Albert vkm. minisztert,*) Wlassics Gyula bárót, Neményi Imre államtitkárt, Neterda Modest osztálytanácsost és Nagy Péter tagtársunkat — ez utóbibt 25 éves tanügyi szolgálatának évfordulóján — táviratilag *üdvözl.*

II. A felolvasott *titkári jelentés* tudomásul vétetik azzal, hogy az e jegyzőkönyvben megörökíttessék s a szaklapban közöltessék.

III. A *szerkesztő jelentése* és indítványa elfogadtatik azzal, hogy a szerkesztő is ezentúl titkos szavazással választassék s a lap ügyrendjének megfelelő §-a e szerint módosíttassék.

IV. A *pénztáros jelentése*:

2596.70 K bevétellel,

1862.72 „ kiadással

733.98 K pt. maradvánnyal és

költségvetése:

5524.93 K bevételi,

2589.58 „ kiadási előirányzattal elfogadtatik

akként, hogy az elnök rendelkezésére 100 korona bocsátatik, a múlt évi másolási munkák díjazására pedig 50 korona ezuttal kiutaltatik; a pénztáros felkéretik, hogy a hátralékos tagok névsorát az elnökségnek terjessze be.

A „*Borbély Sándor irodalmi alap*“ vagyoni állapota 1916. dec. 31.-én 1135 K 12 f. Örvendetes tudomásul szolgál.

V. Az elnök jelenti, hogy a tárgysorozatba „a *siketnéma-oktatás viszonya a gyógypaedagógiához*“ c. tételt kívánta felvenni s ennek tárgyalására minden testület felhívatott, hogy a maga álláspontjának kifejtésére egy kiküldöttet jelöljön meg.

a) Így Györgyfy Ákos a váci int. testülete nevében kellő indokolás után beterjeszti *határozati javaslatát*:

Mondja ki a közgyűlés, hogy illetékes helyen szorgalmazni fogja a következőket:

1. Felállítandó 3 szakosztály, vagy annyi, amennyit a gyógypaed. ágazatai megkívánnak.

2. Minden szakosztálynak legyen külön-külön előadója, legfeljebb 3 évi megbizatással.

3. Úgy a szakosztályok tagjai, valamint azok előadói az illető

*) *Apponyi Albert* gróf vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister úr a következő levélben köszönte meg a közgyűlés üdvözlését: Igen tisztelt Elnök úr! A siketnéma-intézeti tanárok országos egyesületének közgyűléséről küldött távirati szíves üdvözlésért fogadja és tolmácsolja kérem őszinte köszönetemet. Kiváló tisztelettel Budapesten, 1917. szept. hó 25.-én. Apponyi. — Nagys. Borbély Sándor igazgató úrnak, a Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete elnökének, Vác.

ágazaton gyakorlatilag működő igazgatókból és tanárokból kerüljenek ki.

4. A szakosztályok közös gyűlést csakis a gyógypedagógia egész testületét érdeklő ügyekben tartsanak, minők pl. statusrendezés, költségvetés. Az ilyen üléseken az ügyosztály vezetője elnököljön, mert csak úgy remélhető a hozott határozat pártatlan végrehajtása.

Addig is, míg e szakosztályok felállítása megtörténhetik, kérelmezi a közgyűlés a szaktanács olyatén kibővítését, hogy abban a siketnéma-intézeti tanárság s így oktatásügyünk számunknak megfelelő arányban legyen képviselve.

b) *Dr. Bihari Károly* felolvassa a tétel egész komplexumát felölélő tudományos és külföldi példákra való hivatkozásokban gazdag *dolgozatát*, mely után a mindenoldalú megvilágítással megindult vitában kifejeződik a közgyűlésnek az a határozata, hogy dr. Bihari Károly dolgozata a felszólalások mellékletével jelentessék meg a M. S. O.-ban; többségi határozattal a Györgyfy-féle indítvány nyomán emlékiratba foglalandó és a VKM. úrhoz juttatandó az:

1. állíttassék fel önállóan a siketnéma-intézetek szaktanácsa,
2. amennyiben ez jelenben még kivihető nem lenne, szerveztessék 3 szakosztálya,

3. de legalább a jelenlegi szervezet odamódosuljon, hogy ügyünkről kebelbeli szakférfiak — számarányunk szerint foglalván benne helyet — határozzanak.

Az emlékirat szerkesztését Györgyfy Ákos vállalja magára, az illetékes helyre az elnökség juttatja. *)

Dr. Bihari Károly dolgozatáért jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik.

VI. Az elnök jelenti, hogy a *gyógypaedagógiai int. előkészítő bizottságától* az egyesület belépésre való felhívást nem kapván, a testületeknek figyelmébe ajánltassék, hogy az előkészítő bizottságba a következő egyesületi tagok javasoltatnak: Borbély Sándor, Istenes Károly, Klis Lajos, Gönczy Gyula, Rózsa Ede, Zemkó Péter, Puha László, Záborszky Árpád, Váradi Zsigmond, Vatter Ferenc és Simon József egyesületi tagok. T. v.

VII. Az elnök a megejtendő *tisztújításra* szavazatszedő bizottsági elnökül Mlinkó Istvánt, tagokul pedig: Plichta Béla, Sz. Szabó László tagokat kéri fel.

A választás megejtéséig, d. u. 4 óráig, a gyűlés felfüggesztetett.

Délután 4 órakor az elnök a gyűlést újból megnyitja és tolmácsolja a soproni testület üdvözlését. T. v.

VII. *A tanárképző reformja.* Zemkó Péter egyesületi tag felolvassa e tárgyban készített tervezetét.

Tervezetének főbb gondolatai: a főiskolai jelleg teljes ki-domborítása, 8 egyetemi félév képzési idő, a közismereti tárgyak-

*) Az emlékiratot hátrább közlöm. A szerk.

nak az egyetemen, a gyógypaed. választott szaktárgyaknak külön való hallgatása. Tervezetének sürgősen illetékes helyre juttatását indokolja az, hogy egy másik tervezet is nyilvánvaló lett, amelynek követelményei nem eléghetnek ki azt a tudományos magaslatot, amit a kor szellemi szintája, munkánk igazi értéke és annak megbecsültetése joggal megkövetel. A megindított vita során dr. Bihari Károly, Puha László, Sz. Szabó László és többek hozzászólása nyomán kialakult az a vélemény, hogy a hivatalos tervezet hozzászólás végett a VKM. úrtól kikérendő, a Zemkó Péter tervezete pedig nyilvános bírálatra bocsátandó. Evégből az egyesület Zemkó Pétert írói tiszteletdíjban részesíti, amelynek fejében tartozik ő azt kinyomatni s a tagokhoz eljuttatni; a tiszteletdíj azonban a nyomtatási költségek összegét meg nem haladhatja. Zemkó Péternek eme értékes munkájáért ezenkívül még jzkvi köszönetet is mond a közgyűlés.

VIII. A *könyvkiadó vállalat* ügyében a közgyűlés elfogadja Bihari Károly dr. egyesületi tagnak e tárgyban beadott határozati javaslatát oly módosítással, hogy az időnként megjelenő munkák előfizetési felhívását az egyesület magáévá teszi s az önként jelentkezésekre a tagokat hatékonyan felhívja; az egyesület ügyrendjét a javaslat értelmében módosítja. (A könyvkiadó vállalat tárgyában elfogadott határozati javaslatot a módosított ügyrenddel együtt lapunk más helyén közöljük.)

IX. Istenes Károly egyesületi tagnak ama indítványát, hogy a mi státusunk arra érdemes tanárai is nyerhessenek *igazgatói címet*, a közgyűlés egyhangú lelkesedéssel elfogadja s határozatilag kimondja, hogy az indítvány szellemében felterjesztés intéztessék Ó Excellenciájához.

X. *Tisztújítás*. A szavazatszedő bizottság elnöke jelenti, hogy elnöknek: Borbély Sándor, alelnöknek: Gönczy Gyula, titkárnak: Zemkó Péter, jegyzőnek: Györgyfy Ákos, szerkesztőnek: Kegler Ferenc, pénztárosnak: Vatter Ferenc választatott meg szótöbbséggel.

Választmányi tagok: Dr. Bihari Károly, Deschenszky Ferenc, Istenes Károly, Milassin Gyula, Mlinkó István, Schulman Adolf, Váradi Zsigmond, Völker József, Záborszky Árpád.

Póttagokul: Plichta Béla, Sz. Szabó László.

Számvizsgálókul: Puha László, Rózsa Ede, Wolkóber János választattak meg.

A megválasztottak meghajolva a közgyűlés határozata előtt, tisztjeiket köszönettel elfogadják, kivéven Zemkó Pétert, ki megroggalt egészségére való tekintettel a titkári megválasztásáról lemond.

A közgyűlés Zemkó Péter lemondását tudomásul veszi és egyhangú közóhájával ismét Záborszky Árpád volt titkár felé fordul. Záborszky Árpád, aki nagyfokú hivatali és társadalmi elfoglaltsága mellett eddig is csak önfeláldozással végezhetette az egyesületi tisztségét, tekintettel lévén arra, hogy más megoldást a végére ért közgyűlésnek tagjai nem találnak, az egyhangúlag megnyilvánult közóháj sürgetésére a titkári tisztséget újból elvállalja. A közgyűlés erre egyhangú lelkesedéssel Záborszky Árpádot újból megválasztja az egyesület titkárának.

A szaklap *rovatvezetőiül* az elmúlt egyesületi évbeni rovatvezetők választottak meg.

Több tárgy nem lévén, a gyűlés az elnök és titkár elnökletével véget ért.

K. m. f.

Borbély Sándor s. k., elnök. P. H. Simon József s. k., jegyző.

Hitelesítjük:

Derbész Bertalan s. k., Zemkó Péter s. k.

Titkári jelentés.

Tisztelt Közgyűlés! E rettentő világégésnek és vérzésnek immáron negyedik esztendejében összegyűltünk másodszer, hogy tükröt tartsunk magunk elé, amelybe bele nézve megállapítsuk: mennyire teljesítettük oktatásügyünk s hazánk iránt tartozó szent kötelelességeinket s e nagy idők nagy viharában mily nagyokká tudtunk lenni magunk is s mennyire méltókká azokhoz a kartársi testvéreinkhez, kik a frontokon fegyverrel kezükben szolgálják édes hazánk ügyét.

És büszke önérzettel megállapíthatjuk, hogy mi itthon lévők is nemcsak hogy híven teljesítettük kötelelességeinket s megőriztük eddigi javainkat, hanem abban a szellemben, mely egy századon át legjobbjaink munkáját és törekvéseit jellemezte, ügyünket fejlesztettük és tökéletesítettük is.

Pedig a nagy vihar kemény megpróbáltatások elé állított minket!

Az Úrnak kifürkészhetetlen végzése szerint 1916. évi november hó 21.-én kialudt I. Ferenc József apostoli királyunk élete fátyla s örökre megszűnt dobogni fejedelmi jóságos szíve, melynek szerető melegéből gazdag fejedelmi adományai képében a siketek világának is jutott egy-egy áldó fénysugár, mely ma is melengetője, istápolója a természet e mostoháinak, mely szeretet bennük élve, hatni fog tovább, miért is emléke előttük s előttünk szent lesz és örök. Királyi atyánk elvesztésének kínja megtépte szíveinket s halála fölött érzett fájdalomunkat és részvétünket nemcsak az uralkodó iránt tartozó köteles alattvalói hódolattal s hivatalos gyásszal, hanem egy nagy ember, s véenceink jóságos pártfogója iránt érzett mélységes tisztelettel, hálával és megilletődöttséggel fejeztük ki egyesületünk nevében a királyi kabinetirodának. Ugyanekkor a trónra lépő királyunktól, IV. Károly Ő császári és apostoli királyi Felségétől a dicső elődei által részünkre biztosított és gyakorolt királyi pártfogást alattvalói hűséggel, hódolattal és bizalommal kértük. E legfelsőbb helyre intézett kétrendbeli feliratunkra Ő császári és Apostoli Királyi Felsége IV. Károly, legkegyelmesebben szíves köszönetét kifejezni méltóztatott. (V. ö. MSO. 1916: 145—152., 1917: 128. l. Sz.)

A mi halottaink. Dúl még a nagy vihar, amelytől emberek

dőlnek a földre s költöznek annak kebelébe. És e nagy vérzivatar sorainkból is újabb áldozatokat kívánt. Emmer István tagtársunk, jolsvai igazgató, tartalékos zászlós, három évi folytonos katonaszkodás után, a messzi idegenben, a harcok gyilkos mezején, a Wip-pach folyó hullámai között lelte gyászos halálát. (V. ö. MSO. 1917: 127. l. Sz.) Kartársaink közül immár ő a negyedik, ki hazánk védelmében, a becsület mezején lehelte ki nemes lelkét. Halála fölött érzett fájdalomunknak a f. évi szept. hó 22.-i válaszmányi gyűlésünk jegyzőkönyvében adtunk kifejezést. Ezzel azonban kegyeletünk adóját nem tartjuk még lerótnak! Majd ha véget ér a nagy fergeteg s lesz időnk a gyászos végtisztességre, hozzájuk méltó s maradandó emléket emelünk valamennyiüknek. Addig is legyen emlékük áldott!

Hősi halottainkkal egy helyen kell megemlékeznünk Fáklya Károly és Gyömörey Alfonz ungvári tagtársaink haláláról. Ők ugyan nem a harcok mezején estek el, de a háború halottai mégis, mert az itthonmaradottakra szakadt meghatványozódott munka siettetette, vagy talán okozta korai elmúlásukat. Az ő emléküket is tehát nemcsak a mai gyűlésünk jegyzőkönyvének írott betűi, de ama alkotandó háborús emlékművünk lesz hivatva megőrizni.

Addig is, amíg ez meglehet, nyugodjanak ők mindnyájan csendesen, kiket a testvéri kartársak imája s a szeretet ölelő karja meg nem tarthatott, de akiket egyesületünk fájdalommal magas szárnyalással állandóan kísér s a mulandóságból a halhatatlanai közé visz át.

Kitüntetettjeink. A háború okozta fájdalmas eseményeken kívül voltak azonban oly mozzanatok is egyesületünk életében, amelyek lelki megpihenésül: fényt, derűt árasztottak reánk. Koronás apostoli királyunk ugyanis dr. Wlassics Gyula Ónagyméltóságát, egyesületünk dísztagját, a közügyek terén szerzett hervadhatatlan érdemeinek elismerésül bárói méltóságra emelte. Ebből az alkalomból nemes büszkeséggel köszöntöttük Ő Excellenciáját, mit ő szíves szeretettel köszönt meg. Adja az egek ura, hogy e kiváló kitüntetés fénye minél tovább ragyogja körül Ónagyméltósága nemes lényét, főúri családjának pedig az ősré való visszaemlékezés melegénél időtlen-időig legyen újabb erőforrása édes hazánk javára.

Kartársaink közül: Klis Lajos, Völker József, Zádor Endre, Váradi Zsigmond, Deschenszky Ferenc és Istenes Károly részesültek abban a kiváló szerencsében, hogy a siket katonák megmentése érdekében kifejtett buzgó és eredményes munkálkodásukért legfelsőbb helyről kitüntetést kaptak. Élvezzék e jól megérdemelt kitüntetés örömeit az emberi kor legvégső határáig!

A siket katonák ügye. Az a kultusz-szerű áhítás és rajongás, amellyel minden munkánk középpontjába a természet mostoháinak: a siketeknek és némáknak ügyét tesszük, arra indította egyesületünket, hogy a háborúban megsiketült, megnémult, vagy hibás beszédűvé vált katonákat szakszerű tanítással — amire kizárólag csak a siketnémák tanárai hivatottak — visszaadja a társadalomnak s az életnek. Egyesületünk elnökségének felszólítására e nemes és haza-

fias munkára egyesületünk tagjai — teljesen díjtalanul — kivétel nélkül vállalkoztak. Az ily beteg katonák összegyűjtése tárgyában még 1915 május hó 6.-án a Vörös Kereszt Egyletkezhez intézett első lépésünk azonban technikai okokból eredménytelen maradt.

A megkezdett hazafias ügyet azonban egyesületünk nem óhajtván abban hagyni, 1916 júl. hó 2.-án Budapesten tartott választmányi gyűlésén a Bihari Károly dr. által a háborúban megsiketült katonák tanítása tárgyában beadott határozati javaslat tárgyalása és Istenes Károlynak a XIV. rendes közgyűlésen tartott előadása közben felvetett eszmék megvitatása után akként határozott, hogy a háborúban siketté, némává, siketnémává és hibás beszédűvé vált katonák tanítása tárgyában az egyesület újólaj ajánlja fel szolgáltatait, még pedig ez alkalommal egyenesen a honvédelmi miniszter úrnak, amely határozatnak végrehajtásával az elnökség bízott meg avval az utasítással, hogy a memorandumot egy küldöttség vigye a honvédelmi miniszter úrhoz.

Az elnökség e határozat értelmében a memorandumot elkészítvén, azt 1916 júl. 18.-án Klis Lajos tb. elnök, Borbély Sándor elnök, Záborszky Árpád titkár, Simon József jegyző és Váradi Zsigmond választmányi tagból álló küldöttség vitte el a honvédelmi minisztériumba. Itt azonban altruisztikus ajánlkozásunk elutasításra talált avval az indokolással, hogy ez ügynek az intézése nem tartozik a honvédelmi minisztérium hatáskörébe.

A küldöttség ez elutasító válasz után a Magyar Szent Korona Országainak Vörös Kereszt Egyletkehez fordult. Itt babarcezi Schwarzer báró öméltósága fogadta a küldöttséget. A Vörös Kereszt Egylet nevében átvette memorandumunkat s az abban foglalt javaslatokat magáévá tette, biztosítván egyesületünket, hogy kívánságainak megfelelően fog intézkedni.

És a siket katonák megmentése érdekében kifejezett javaslataink testet öltöttek.

A Vörös Kereszt Egyletnek egyesületünk javaslatai alapján tett közbenjárására azóta valamennyi magyarországi katonai parancsnokság siket katonáit összegyűjti s az általunk megjelölt oly városok kórházaiban helyezi el, amelyekben siketnéma-intézetek vannak. E városok: Budapest, Pozsony, Sopron, Szeged és Kolozsvár, melyek mindegyikében, ottani intézeteink igazgatóságainak és tanárainak készséges közreműködésével, egy-egy tanfolyamot szervezett egyesületünk a háborúban megsiketült, megnémult és hibás beszédűvé vált katonák részére.

E tanfolyamok szellemi irányítását és munkáját tagtársaink — pusztaj hazafiságból és emberszeretetből — teljesen díjtalanul látják el, ami nem kicsinylendő munka, ha számba vesszük azoknak a szerencsétleneknek a számát, kiket emelkedett gondolkodású, buzgó és önzetlen tagtársaink a társadalomnak és az életnek visszaadtak.

A budapesti tanfolyamon 1917 május 30.-ig	236
a szegedi tanfolyamon 1917 márc. 18.-tól aug. 31.-ig	25
a kolozsvári tanfolyamon 1917 márc. 18.-tól aug. 31.-ig	34
a pozsonyi tanfolyamon 1916 szept.-tól 1917 aug. 30.-ig	80
összesen	375

hadisérült katona nyert eddig tanfolyamainkon szakszerű oktatást.

E viszonylagosan szép eredmény megállapításakor kedves kötelességet teljesítettünk, amidőn babarczi Schwarzer Ottó báró öméltóságának a siket katonák nevében hálás köszönetünket nyilvánítjuk azért az emberies cselekedeteért, amellyel lehetővé tette, hogy a háború okozta szerencsétlen helyzetük a mi közreműködésünkkel elviselhetővé tétetik.

Nemkülönben meg kell hogy hajtsuk az elismerés zászlaját azok előtt a tagtársaink és kartársaink előtt, névszerint: Váradi Zsigmond, Bihari Károly dr., Istenes Károly, Zemkó Péter, Simon József, Puha László, Derbész Bertalan budapesti, Deschenszky Ferenc, Zengő Péter, Nemesdfalvi József pozsonyi, Völker József, Hobler Rezső soproni, Klug Péter, Plichta Béla, Milassin Gyula, Gábor Lajos, Láng István, Schnitzl Gusztáv, Szabados Ödön szegedi, Nagy Péter, Kabán József kolozsvári, Vissi János váci kartársaink előtt, kik tudományos és társadalmi kötelezettségeik mellett emberies gondolkodásukból és érzésükből fakadó szeretet munkájával dolgoztak és dolgoznak mindnyájunk helyett a háború okozta szenvedő embertársaink nyomorúságos helyzetük megszüntetése érdekében. Ha csendes munkájukat az arra illetékes felsőbb hatalom nem is venné észre, legyen jutalmuk a szenvedők hálája s mindnyájunk elismerése.

Meg kell még emlékeznünk ama sajnálatos körülményről, hogy a katonai hatóság a szegedi tanfolyam katonáit július hó második felében minden előzetes értesítés nélkül az oktatás alól elvonta. (Vö. MSO. 1917: 100. l. és e számunk háborús közleményének „Vöröskereszt” kezdetű tudósítását. Sz.) Bízta a remény, hogy az e tárgyban tett intézkedésünkre a katonai hatóság újból meg fogja adni az alkalmat e szerencsétleneknek, hogy teljes emberekké váljanak.

Könyvkiadó-vállalatunk. Hazánk siketnéma-oktatásügye irodalmának ügyét kívánta szolgálni egyesületünk, amidőn ápr. hó 3.-án tartott választmányi gyűlésén Bihari Károly dr. indítványára elhatározta, hogy az egyesület kebelében könyvkiadó-vállalatot szervez, illetőleg munkatervébe a szakkönyvek rendszeres kiadását is felveszi. A választmány a vállalat megszervezésére egy bizottságot küldött ki, melynek tagjai: Klis Lajos, Borbély Sándor, Bihari Károly dr. és Záborszky Árpád. E bizottság az elnökség útján a tagokhoz szétküldött kötelező nyilatkozatok révén tájékozódott a vállalatnak a tagok részéről történő támogatásáról, kidolgozta annak szervezeti szabályzatát, melynek elfogadásáról s a tervezett vállalat végleges megalakításáról a mai közgyűlés van hivatva gondoskodni.

A tervezett gyógypedagógiai társasággal szemben elfoglalt álláspontunk. A multnak becses hagyományaihoz, szabadelvű fejlődésünk régi, kipróbált, szilárd oszlopaihoz való tántoríthatatlan ragaszkodásunk, utódainknak s a frontokon lévő kartársi testvéreinknek tartozó felelősség érzetünk szent kötelességünké tette, hogy az egyesületünket létében veszélyeztető s „magyar gyógypedagógiai társaság” köntösében felbukkanó új áramlattal szemben a védekező álláspontjára helyezkedtünk. És egyesületünknek e védekező álláspontja — a tagok általános megnyilvánulása szerint — oly erős, hogy nemcsak utolsó tagjáig kész megvédeni a történelmi fejlődésünk által reánk hagyott minden kincsünket, hanem szembe helyezkedik minden oly felforgató tervvel, amely sarkaiból akarja kiforgatni virágzó egyesületünket s vele együtt oktatási águnkat. Mert az egyesület tagjainak itthon maradt tábora csak úgy lehet méltó a fronton küzdő testvéreihez, ha azalatt, míg ők oda vannak, a reá hagyott becses szellemi és erkölcsi tőkéket oly érintetlen állapotban őrzi meg, mint ahogy ők szűztiszta érintetlenségében megvédik drága hazánkat. És e körülménnyel számolnunk kell annyival is inkább, mert akik mérhetetlen szenvedések árán megtartották számunkra a hazát, hazatérvén, nemcsak számonkérendik tőlünk itt-honi sáfárlkodásunkat, hanem jogot fognak formálni maguknak kulturális ügyeink intézéséhez és irányításához is.

De nemcsak felelősségünk tudata, a mult hagyományait őrző intézményeink létének féltése, hanem a siketnéma-intézeti tanárságot számbeli fölényénél, súlyosabb voltánál fogva méltán megillető vezető szerepe is arra kényszerítette egyesületünket s annak minden egyes tagját, hogy távol tartsa magát minden olyan társadalmi alakulat támogatásától, amely nem biztosítja részére a megillető helyet. Már pedig az új áramlatnak sem a megindításában, sem tervezetében nem láttuk semmi biztosítékát jogos kíváncsiságunknak. Számottevő egyesületünknek semmibe vevése, a kartársaink között tervezett különbségtétel — még a mai demokratikus világáramlatok árjában is — csak a hiúság és gőg fertőjébe s a gyűlölködés izzó tűzébe sodorná ügyünket. Végzetes kárára lenne ez oktatási águnknak, melynek munkálásához a legnagyobb nyugalomra van szükségünk, különösen most, amikor a nemzet mérhetetlen küzdelmei egyetértésre és nemzetvédő feladatok teljesítésére is köteleznek minket.

Nem akartunk mi eddigelé sem s ezentúl sincs szándékunkban a testvérágazatok ügyébe beleavatkozni, mi csak eddigi kincseinket védjük, amihez jogot nekünk a törvény adott s hogy ezeket még csorbitatlanul megőriztük s a hathetes tanfolyamokat végzett gyógy-pedagógusokkal való egybeolvasztásunk még nem történt meg, ez a gyógypedagógia testvérágazatain működő kartársainknak is nagy szerencséjük.

Anyagi ügyeink. Anyagi ügyeinket is a szükségnek megfelelően kellő gondozásban részesítette egyesületünk. Minthogy azonban ez az ügyünk teljesen közös a gyógypedagógia testvérágazatain működő kartársainkéval, azt az ő közreműködésükkel munkáltuk. F.

évi május hó 16.-án ugyanis egyesületünk elnökségének kezdeményezésére és meghívására közös értekezletet tartottunk Budapesten, amelyen a körműcbányai kartársaknak e tárgyban beadott javaslatai kapcsán megbeszéltük anyagi sérelmeinket s oly megállapodásra jutottunk, hogy amennyiben a szükség úgy kívánja, megismételjük a gyógypedagógiai kongresszust s addig is a közös tennivalók megbeszélése céljából időnkénti értekezleteket tartunk. Azóta státusunk anyagi ügyeinek intézésére egy állandó intézőbizottság létesítése érdekében történtek lépések, amely bizottságban való részvételünk és részvételünk módozatairól a mai közgyűlés fog határozni. Az egyesület a készülő új fizetésrendezésnél érvényesíteni óhajtván régi tradicionális jogainkat, miért is munkatervébe vette, hogy az A. T. O. E. fizetés- és státusrendezési bizottságával érintkezésbe lép s annak révén is biztosítani igyekszik, hogy az új fizetésrendezési törvényben a főiskolát végzettekkel, de legalább a tanítóképző-intézeti tanárokkal egyformán minősítessünk címben és anyagiakban egyaránt.

Tanárképzőnk reformja. F. évi április hó 3.-i választmányi gyűlésünk felkérésére Zemkó Péter tagtársunk az eddigi tervek és munkálatok egybevetésével tanárképzőnk sürgős és elodázhatatlan megreformálására egy új tervezetet dolgozott ki. E tervezetet a szept. hó 22.-i választmányi gyűlésünk általánosságban elfogadta s hogy a tagtársak részére a tervezet alapos tanulmányozását biztosítsa, elhatározta annak megjelentetését s végleges elintézéséről egy újabb gyűlésen fog gondoskodni.

Választmányunk munkája. Egyesületünk az elmúlt esztendőben háromszor hívta egybe választmányát. Az első gyűlés (1916 VII. 2.-án) kizárólag a siket katonák megmentése érdekében szükséges tennivalókkal foglalkozott, aminek eredményéről e jelentésem kapcsán már részletesen beszámoltam.

A második gyűlésen (1917 ápr. 3.) a választmány a következő fontosabb intézkedéseket tette:

1. Elhatározta, hogy az egyesület eredeti alapszabályainak és egyéb értékeinek biztonságba helyezésére egy Safe Deposit béreltessék. E határozat alapján eredeti alapszabályaink egyéb értékeinkkel együtt a Váci Ipari és Kereskedelmi Hitelintézet 8-as számú safe deposit fiókjában helyeztetek el megőrzésre; a kulcsot Záborszky Árpád titkár őrzi.

2. Az egyesület összes eddigi jegyzőkönyveit, a megalakulástól kezdve, két díszes példányban bekötötte.

3. A jogfolytonosság, az egyenlőség és egyöntetűség szempontjából a bizalmi tagok útján felkérte az összes siketnéma-intézetek igazgatóit, hogy a tiszti cím- és névtárban szükséges címzések-nél vegyék irányadóul a váci tanári testület címzéseit.

4. Felhívta a külföldi szaklapokba dolgozó tagtársaink figyelmét, hogy az ott elhelyezendő cikkeikben mindenkor domborítsák ki nemzeti önállóságukat.

5. Megkérte az elnökséget, hogy a siket katonák tanfolyamairól megfelelő statisztikát állítson össze.

6. A *tanárképző* újabb tervezetének kidolgozására felkérte Zemkó Péter tagtársunkat.

7. Munkatervébe vette egy *könyvkiadó-vállalat* létesítését.

8. Felkérte az egyesület lapjának szerkesztőjét, hogy a jövőben a lap *tárgymutatóját* is készítse el.

9. A *Gácsér József*-féle emlékfüzetek eladott példányainak árából befolyt 103 koronát az egyesület pénztárába utalta.

A harmadik (1917 szept. 22.) választmányi gyűlés tárgyaiból kiemelendők a következők:

1. Intézkedett a választmány, hogy az új *fizetésrendezésnél* régi tradicionális jogainkat biztosítsuk.

2. A *könyvkiadó-vállalat* részére szervezeti szabályzatot dolgozott ki, melynek kapcsán ügyrendünket is megváltoztatta.

3. Kiegészítette a lap *ügyrendjének* 6. pontját olyképen, hogy a szerkesztő szintén titkos szavazással választassék.

4. Magáévá tette Istenes Károlynak a *címzetes igazgatói* állások kreálása tárgyában beadott indítványát.

5. Magára vállalta a pénztári *számadások megvizsgálását* a következő közgyűlésnek tartozó beszámolási kötelezettséggel.

Függő kérdések. Ügyrendünk 18. §-a értelmében jelentem a t. Közgyűlésnek, hogy a Hövényes Antal-féle indítványokat, az ifjúsági körök és cserkészcsapatok szervezésének kérdését, valamint a Cházár András-utca ügyét, melyeknek elintézését a választmány a békés időkre halasztotta, állandóan nyilvántartja egyesületünk.

Taglétszámunk. Végezetül engedje meg a t. Közgyűlés, hogy egyesületünk számbeli állapotáról is beszámoljak:

a) a dísztagok száma 2;

b) az örökös tiszteletbeli tagok száma 2;

c) a pártoló tagok száma 4;

d) a rendes tagok száma, leszámítva az elhaltakat és önként kilépetteket s hozzáadva az új tagokat, összesen 165.

Eszerint tehát a rendes tagok száma a tavalyi létszámhoz képest nem mutat változást.

Katonáink, hadifoglgyaink. Mielőtt jelentésemet bevégezném, nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy meg ne emlékezzem azokról a kedves kartársainkról, akik e nehéz időkben, távol a meleg otthontól s a békés foglalkozástól, fegyverrel szolgálják édes hazánk ügyét s akik még messzibb tőlünk, idegen országok rabságát sanylik. Áldja, óvja őket a jóságos Isten s vezérelje vissza mentül előbb győzelmesen mi közénk mindnyájunk örömére és boldogságára.

Ezekben voltam bátor beszámolni egyesületünk múlt évi működéséről és jelen állapotáról. Mint már jeleztem is, a háború okozta nehéz körülmények megakadályoztak abban, hogy egyes kérdéseinket a megoldás stádiumába juttassuk. Biztat azonban a remény, hogy közeleg már a nehéz megpróbáltatások vége s egy jobb kor kezdete, melynek tisztult világnézetében ismét együttes erővel bőségesen pótolhatjuk az elmulasztottakat.

Ennek a derengő új korszaknak küszöbén avval az igazságba vetett rendíthetetlen szent hittel zárom be jelentésemet s kérem annak szíves tudomásul vételét, hogy a magyar siketnéma-oktatás régi dicsősége felújul s ragyogva tündöklök majd a magyar kultúra egén, mindnyájunk örömére, büszkeségére s édes hazánk javára!

Szerkesztői jelentés.

A S. T. O. E. XV. közgyűlésére (1917. szept. 23.) irta **Kegler F.**, az egyesület hivatalos lapjának a szerkesztője

T. Közgyűlés! Mult évi július hó 2.-án tartott közgyűlésünk a lap megjelenésének módozatait a szerkesztőre bízta. (MSO. 1916: 105.) Azóta a Magyar Siketnéma-Oktatás *ötször* jelent meg:

1. az 1916. évi 7—10. sz. okt. 31.-én,
2. „ 1916. „ 11—12. „ 1917. jan. 24.-én,
3. „ 1917. „ 1—3. „ 1917. márc. 21.-én,
4. „ 1917. „ 4—6. „ 1917. júl. 1.-én s legutóbb
5. „ 1917. „ 7—9. „ 1917. szept. 1.-én.

A lap *terjedelme* 1916. II. félévben $5\frac{3}{4}$ (egész évben $12\frac{1}{2}$), 1917-ben (1—9. sz. egy íves melléklettel) $9\frac{1}{2}$ ív.

Melléklet a f. é. 1—3. számnál: „Jelentés a gyógypedagógiai intézetek orsz. szaktanácsának 1916. évi működéséről és a gyógypedagógiai oktatásügy jelen állapotáról“ (Berkes J.) 16 old. (Terjedelme hozzászámítva a laphoz.)

Különlenyomat az 1916. évi 11—12. számból Klis Lajos: *Dr. Wallis János*. (Borítékkal fűzve, 13 számozott oldal. Vö. 1913. ápr. 3.-i jzkv.)

Lenyomatként megjelent az 1917. 7—9. számból: „A siketnémák áll. s. debreceni gazdasági iskolájának szervezeti szabályzata és tanterve“ c. füzet. (Borítékkal, fűzve, 8 számozott oldal, a debreceni intézet tulajdona.)

A már többször említett *de l'Épée* művek kiadására még nem kerülhetett a sor.

A lap *tartalmára* vonatkozóan jelentem, hogy a *siket katonák ügye* és *A háború és mi* cím alá foglalható adatok gyűjtése ez évben is gondoskodásom tárgya volt.

Külön ki kell emelnem a b. királyunk, *I. Ferenc József*-ről való megemlékezést (1916: 11—12. sz.), néh. *Szvacsina Géza*, ügyünk hatalmas pártfogójának méltatását, *Cházár András* születési és halotti anyakönyvi adatait s munkáinak jegyzékét (1916: 162—3. l.), a *Borbély*-féle irodalmi alapítvány oklevelét (1916: 111. l.), az *Erdély siketnémáit* című szervezési emlékiratot (1917: 60. l.), a *szemináriumunkra* vonatkozó két tanulmányt (1917: 101—3.) s a *többtermelésre* vonatkozó cikkeket.

A közérdeklődésnek kívántam eleget tenni az 1916. évi dec. hó 31.-én lezárt *Rangsor* közlésével (1917: 75. l.).

Egyes *rovatok vezetői* a háború miatti rendkívül nagy elfoglaltságuktól nem felelhettek meg tisztüknek, amit nem vádképen, hanem

mentségül kell felemlítenem. Megnyertem azonban munkatársul *dr. Balassa József* fonétikus s nyelvtudóst s az ő támogatását bizonyítják a *Beszéd gégefő nélkül* és *Fonétikai laboratórium* (1917: 46., 94.) című cikkek s közlemények.

A lap *nyomási költsége* ez év áprilisában és aug. havában újra emelkedett. Meg kell azonban állapítanom, hogy nyomdászunk ezúttal is méltányosan járt el velünk szemben, t. i. a hallatlanul felszökött árakat csak részben hátrította reánk.

A *M. S. O. jár* 153 előfizetőnek, 1 pártolótagnak, tiszteletpéldányként 27, cserepéldányként 23, lapoknak, könyvtáraknak 1, mutatóvényszám —.

Jelentésem tudomásul vételét kérve, *javaslom*, hogy a szerkesztő alapszabályaink 25. §-a szellemének megfelelően szintén titkos szavazással választassék s ily értelemben a lap ügyrendjének 6. pontja kiegészíttessék. (L. 1905. nov. 11.-i választm. gyűlés jzkve és Szemle: 1905. 237. l.)

Siketnéma-nevelésügyünk viszonya a gyógypedagógiához.

Irta és a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületének 1917. évi szeptember 23.-án tartott közgyűlésén felolvasta:

Dr. Bihari Károly.

Kedves Kartársaim!

Három hónappal ezelőtt közlünk senki sem gondolhatta volna, hogy a gyógypedagógiához való viszonyunkat az idei közgyűlésünk tárgyalni fogja. A háború mi reánk is annyi újabb bajt zúdított, hogy nem értünk rá a régi bajunkkal való foglalkozásra. Szaklapunk mostanában hallgatott róla. Magánbeszélgetéseinkben senki sem emlegette. És ime, most mégis igénybe kell vennem a tanítás közben amúgy is eléggé megpróbált, becses türelmüket; arra kérve a kedves Kartársakat, ajándékozzanak meg szíves figyelmükkel és segítsenek bölcs tanácsaikkal, keressük együtt a fenti kérdésre illő feleletet.

Mielőtt a tulajdonképeni munkánkhoz fognánk, tartozom megkölni ezt az előterjesztett szerény kérésemet. Rá kell mutatnom arra az okra, amely nem engedi, hogy kitérjünk e kérdés tárgyalása elől. Az ok egyszerűnek látszik: foglalkozunk vele, mert benne van a mai közgyűlés tárgysorozatában. A közgyűlés tárgysorozatát azonban a választmány szokta megállapítani és a közgyűlést előkészítő választmányi gyűlésen ez az ügy szóba sem került. Ezt a pontot egyesületünk elnöksége tűzte napirendre. Ámde ez is csak látszólagos dolog. Mint mindennek a világon, elnökségünk ez elhatározásának is bizonyára van valami oka. Ezt az okot — elnökségünk legutóbbi három körlevelének elolvasása után — abban a felhívásban találjuk meg, amelyet *Ákos István* ez év júliusában küldött szét, „Magyar Gyógypedagógiai Társaság” megalapítására szólítván fel az általa kivá-

lasztottakat, köztük siketnéma-intézeti tanárokat is. A felhíváshoz a társaság alapszabály-tervezete is mellékelve volt, az ismeretes tehát a Kartársak előtt. Kifejezetten ugyan nem mondja, hogy a siketnéma-nevelésügy képviselőjére is készül, de az alapító tagok kiszemeléséből —, az alelnökökre vonatkozó pontból, amely szerint „a három alelnök közül egyik a vakok, másik a siketnémák, a harmadik a szellemileg fogyatékosok oktatása terén működő vagy működött tagok közül választandó“ —, és végül a tervezet amaz intézkedéséből, amely szerint „a felolvasások tárgyai oly módon állapítandók meg, hogy minden évben minden szak megfelelően képviselve legyen“, — mindezekből világosan látszik, hogy Ákos olyan Gyógy-pedagógiai Társaságot akar, amely mint szakosztályt magában foglalná a siketnéma-nevelésügyet is. Elnökségünk is így fogta fel a dolgot, amidőn egyik körlevelében azt közli velünk, hogy „itt egy mozgalom oly módozatok szerint készül, mely egész egyesületünket semmibe sem vette eddig s úgy látszik nem is kíván vele számolni most sem.“ Egy másikban pedig arra figyelmeztet, hogy hirtelen nyilatkozattal ne akarjuk eldönteni ezt a — ránk siketnémákra nagy erkölcsi fontosságú — kérdést. Legutóbbi körlevelében végre egyenesen buzdít, hogy valamennyien készüljünk a kérdés közgyűlési tárgyalására.

Az összefüggést Ákos említett felhívása és tárgyunk között így megállapítván, külön is hangsúlyoznunk kell, hogy a gyógy-pedagógiához való viszonyunk mai elemzésének most sem mi vagyunk az oka. Ki kell emelnünk ezt azért, mert ennek a kérdésnek a tárgyalása rendkívül háládatlan dolog.

Kitesszük magunkat annak a vádnak, hogy békétlenségre, széthúzásra törekszünk; hogy a meg nem érteni akarás ördögének szolgálatában állunk; veszélyeztetjük anyagi helyzetünk jobbrafordulását és társadalmi helyzetünk tiszteltebb voltát. És ugyanakkor az elitelés veszedelme is fenyeget; hogy t. i. nem vagyunk józan emberek, hogy nem gondolkozunk tisztességesen és reálisan, hogy önteltek, egymást lekicsinylők vagyunk. Mert nem borulunk vakbuzgón térdre „a gyógy-pedagógiának ki nem fejezhető bölcsességgel egyesített hármas szaka“ előtt, „mely bennünket egy egymásba illeszkedő szaktudománynak papjaivá avatott“. Mert nem teszünk „félre minden olyan eszközt, mely ebben a sok-sok küzdelemmel teljes földi létben még lelki békességünket is inficiálja, jólétünk nehezen emelhető épületét rombolja, megbecsültetésünk tiszta, szép ruháját csak szennyezi.“ (V. ö. Magyar Gyógy-pedagógia 1912. pag. 19.)

Kitesszük magunkat annak a veszedelemnek, hogy a hivatalos felsőbbségünk dogmatikus felfogásával esetleg szembehelyezkedünk.

Ezt a hivatalos felfogást legilletékesebben a következő idézet tükrözteti vissza:

„A modern gyógy-pedagógia, annak jelen korlátolt extensivitású fejlettsége mellett, nem szolgálhat kizárólagosan egyes irányzatokat. Az egyes szakok úgy tudományos, mint a fogyatékozások rokon élet- és bonctani vonatkozásait tekintve, annyira egymáshoz

fűződnek, hogy a separatistikus törekvések, csak önző motivumból¹⁾ indulhatnak ki.

Ez volt az indoka, az azelőtt elkülönített szakok- és a tanítóképzés egyesítésének, az e téren működők egy concretual statusba sorozásának. Minden más törekvés és megoldás csak a színvonal alászállását eredményezné és az e téren működők jól felfogott érdekeinek rovására történék.

Azon reményemnek adok kifejezést, hogy mindazok, akiknek ezen tudományág fejlesztése igazán szívéükön fekszik, összefognak; hogy az egységes gyógypedagógia ügyét felvirágoztassák s ezen új organum (a Magyar Gyógypedagógia) révén az ügynek barátokat, maguknak pedig elismerést szerezzenek. *Náray-Szabó Sándor* ministeri tanácsos. (MGyp. 1909: 3.)

E szerint is terhel bennünket az a nem kellemes gyanu, hogy „önző motivumból indulunk ki”; és az a felelősség, hogy törekvésünk „csak a színvonal alászállását eredményezné és az e téren működők jól felfogott érdekeinek rovására történék”.

És minden vád, minden elítélés, minden fenyegetés és csábítás dacára is tárgyalnunk kell a kérdést. Mert rákényszerítettünk. Keressük a megoldást — ha nehezünkre esik is — teljes nyugodtsággal, tárgyilagossággal. (V. ö. MSO. 1907: 12.)

Vizsgáljuk rendre a siketnémának, a siketnéma-intézetnek, a siketnéma-nevelésügy közigazgatásának, a siketnéma-intézeti tanárképzésnek, a siketnéma-nevelésügy szakirodalmának és végül a siketnéma-intézeti tanárok szakegyesületi életének gyógypedagógiai vonatkozásait.

1. §. A siketnéma és a gyógypedagógia.

Amikor az édesanya észreveszi, hogy legféltettebb kincse, a gyermeke nem gügyög, előbb azzal a reménnyel biztatgatja magát, hogy csupán idő kérdése az egész; — de ettől kezdve napról-napra fokozódó aggodással figyeli a kicsikének a testi fejlődését. A gyermek erősödik; a reámosolygást ő is mosolygással, nevetéssel viszonozza: csak az óhajtvá várt „mama”, „papa” szócskát nem akarja elgügyögni. A szülőknek az aggódo sejtelen mind hangosabban súgja, amit végre kétségbeeséssel állapítanak meg, hogy édes gyermekük a természetnek mostoha gyermeke, néma. Majd valami vélet-

¹⁾ Erre vonatkoznak a „Magyar Siketnéma-Oktatás”-ban olvasható ilyen feljajdulások:

„A meggyőződésünk és elveinkért való küzdésünk önző motivumból kiinduló szeparatistikus törekvésnek nyilvánítatik. Hol vannak itt személyes, önző érdekek? Lemondván véleményünkről és szolgamódra elfogadván az ügyünket intézők által oly nagyon erősen képviselt — nem egyszer ötletszerű — hivatalos véleményeket, nem inkább volnánk-e önző érdekek hajhászásával megvádolhatók?” (MSO. 1909 : 42.)

„Ime, ez a gyógypedagógia! A siketnémák, vakok, hülyék, azaz gyengeelméjűek, hibás beszédűek, stb.-nek együttes oktatása. Hogy ez nem természetes, tovább nem is vitatom. Tíz éve már, hogy erőlködik felettünk és velünk, azóta gyötör minket.” (MSO. 1909 : 3.)

len eset arról is meggyőzi őket, hogy siketségtől néma. Első útjuk ekkor a fülorvoshoz vezet. A fülorvos gyógyítja a kis siketnémát, vigasztalásul biztatja a szülőt. A gyermek esetleges fájdalma enyhül, de a szülőké nem, mert az orvosi tudomány a siketnémaság okát, a siketséget meggyógyítani nem, legföljebb csak enyhíteni képes. Elérkezik a tanköteles kor. Az orvos már kénytelen felvilágosítani a szülőket, hogy gyermekük siketségét a gyógyító tudomány eszközeivel nem lehet megszüntetni, hanem iparkodjanak felvétetni őt valamelyik siketnéma-intézetbe, ott a pedagógia tudományának eszközeivel a némaságát meg fogják szüntetni. A szülők lemondással veszik tudomásul a gyógyítás lehetetlenségét és most új reménnyel mihozzánk jönnek. Mink megmagyarázzuk a hozzánk fordulónak, hogy a siketséget mink sem tudjuk meggyógyítani; sőt a némaságot sem gyógyítjuk, nem vágjuk fel a gyermek nyelvét, hanem tisztán és kizárólag a pedagógia útmutatása szerint, nyolc évi fáradságos szakneveléssel és szakoktatással megtanítjuk a némát a beszédre, majd a beszéddel az elemi ismeretekre és a beszédnek a szájról való leolvasására.

És a művelt, beszélő siketek, e „siketnémák“ folyóiratai, országos és nemzetközi kongresszusai, közművelődési-, sport- és önszegélyző-egyesületei, otthonai, magas színvonalú szórakozásai, a siketnéma festők, szobrászok, iparművészek kiállításai, a siketnéma költők alkotásai . . . mind-mind arról tanuskodnak, hogy a siketnéma gyermek szülőinek azt a reménységét, amellyel kincsét a mi gondjainkra bizta, megvalósítottuk. Arról tanuskodnak, hogy mink nem gyógyítottuk őket, tehát nem a gyógyító tudomány, hanem a szaknevelés segített rajtuk. A szaknevelés segített rajtuk az emberiség fejlődésének már abban a korában is, amikor ezt a szót: „gyógy-pedagógia“, nem is ismerték; tehát arról is tanuskodnak, hogy a siketnémáknak a gyógypedagógiával semmiféle viszonyuk sincsen.

Ezek a művelt, beszélő siketek végül arról is tanuskodnak, hogy a siketnémák az emberi társadalomnak külön, önálló csoportját képezik. Itt-ott, papiroson, a minden áron összefoglalásra törekvők az „Abnormen“, az „érzéki és értelmi fogyatékosok“ vagy egyszerűen csak „fogyatékosok“ gyűjtőfogalom keretébe, a vakokkal és gyengetehetségükkel együvé iparkodnak szorítani őket; azonban hiába. Eddig még nem volt, és bizonyos, hogy nem is lesz eset arra, hogy a siketnémák az önálló egyesületeiket otthagyván, a hülyékkel, a gyengetehetségükkel, vagy akár a vakokkal alakítanának közös egyletet vagy otthonot. Egymással még a hangzó nyelven beszélni tudó „siketnémák“ is a jelnyelv útján érintkeznek; és nincsen annyi kincse a világnak, amennyiért ezt a természetes anyanyelvüket cserbenhagynák. Tessék megkérdezni a siketnémáknak jelelő, külön kis társadalmát, hogy abnormálisokból, fogyatékosokból, vagy egyáltalában gyógypedagógiai alanyokból áll-e? A válasz egyértelmű tiltakozás leend az ellen is, hogy a gyengeelméjűekkel egy csoportba sorozzák és ezekkel együtt „abnormális“ lényeknek tekintsék őket; bár szerényen megengednek annyit, hogy a siketnémák között is vannak gyengetehetségük, hülyék, sőt vakok is, akárcsak a halló

emberek közt. Tiltakoznak a „fogyatékos“ elnevezés ellen is, mert a legtöbbjüknek nemcsak fogyatékos, hanem semmilyen hallásuk sincsen. De legélénkebb a tiltakozásuk az ellen, hogy gyógypedagógiai alanyokként kezeljék a siketnémákat: amikor a gyógyításnak a legtöbb siketnéma hasznát alig látta, legfőljebb fájdalmas emlékeit őrzi. Ez a jelelő társadalom megnyugodva viseli a természettől reámért csapást, a siketséget. Nem is óhajtanak egyebet a halló emberektől, mint épen mostoha sorsukra tekintettel fokozottabb ember-szeretetet; és hogy ebből folyólag tekintsék őket csak siketnémáknak, és ne tetézzék a bajukat az összefoglalás címén lealázó és kétértelmű elnevezésekkel.

2. §. A siketnéma-intézet és a gyógypedagógia.

1. *Heller Theodor dr.*, a wien-grinzingi gyógypedagógiai intézet igazgatója „Grundriss der Heilpädagogik — Leipzig, 1904.“ c. munkájában tárgyunkról idevonatkozólag a következőket írja:

„Die Heilpädagogik bedeutet ein Grenzgebiet zwischen Pädagogik und Medizin, insbesondere jenem Teile der letzteren der sich mit den krankhaften Zuständen des Seelenlebens befasst. In diesem Sinn ist es erforderlich, auch auf das Gebiet der Medizin überzugreifen.“ (p. VII.)

Majd később: „Der Begriff Heilpädagogik ist keineswegs eindeutig bestimmt. Nicht selten fasst man unter dieser Bezeichnung die Bestrebungen des Blinden-, Taubstummen- und Schwachsinnigen-Unterrichtes zusammen. Eine Berechtigung hierzu besteht tatsächlich weder in theorischer noch in praktischer Hinsicht“. A következőkben azt magyarázza, hogy a siketnémák és a vakok miért nem vonhatók a gyógypedagógia fogalma alá. „Hier scheint die alte Ansicht Massgebend zu sein, dass das Wesen des Schwachsinnigen in einer Abschwächung der Sinnesfunktionen zu suchen sei, wodurch eine oberflächliche Analogie zum psychischen Verhalten der Blinden und Taubstummen künstlich hergestellt wurde. Andererseits ist von Autoren, die sich niemals eingehend mit dem Studium der Blindenpsychologie beschäftigt haben, die Meinung ausgesprochen worden, dass der Mangel des höchsten Sinnes eine gewisse geistige Minderwertigkeit hervorbringen müsse, was durch Tatsachen der Erfahrung längst widerlegt ist. Die geistige Entwicklung der Taubstummen erfolgt zwar in besonderer Art, deren Gesetzmässigkeiten noch nicht genügend aufgeklärt sind, aber auch hier ist man nicht berechtigt, deren Geisteszustand als einen pathologischen darzustellen, wenn er auch in mehrfacher Hinsicht von dem gesunder, vollsinniger Menschen abweicht. Die pädagogischen Einwirkungen, die bei Blinden erforderlich sind, unterscheiden sich von Grund aus von den bei Schwachsinnigen anzuwendenden, und wenn der Taubstummen- und Schwachsinnigen-Unterricht auch methodisch gewisse Ähnlichkeiten aufweist, so sind es im Hinblick auf den verschiedenen Endzweck des Unterrichtes doch nur

zufällige Übereinstimmungen. Blinden-, Taubstumm- u. Schwachsinnigen-Unterricht sind pädagogisch streng gesonderte Gebiete, und es kann bloss zu Missverständnissen Anlass geben, wenn man sie unter einem Begriff zusammenfasst.“ (p. 2—3.) „... Die Aufgaben der Heilpädagogik sind nicht ausschliesslich auf die Erziehung und der Unterricht schwachsinniger Kinder beschränkt. Ihr Arbeitsgebiet erstreckt sich vielmehr auf alle jene im Kindesalter vorkommenden geistigen Abnormitäten, bei denen durch Herstellung günstiger Entwicklungsbedingungen, die jedem einzelnen Fall angepasst sein müssen, eine Regelung der gestörten psychischen Funktionen erwartet werden kann.“ — „... Bis in die jüngste Zeit hat sich die Fürsorge der Heilpädagogen ausschliesslich schwachsinnigen Kindern zugewendet. Erst in den letzten Jahrzehnten sind der Heilpädagogik neue, dankbare Aufgaben gestellt worden, insbesondere seitdem das Gebiet der kindlichen Hysterie und anderer zu ihr in naher Beziehung stehenden psychischen Regelwidrigkeiten näher erforscht worden ist.“ (p. 4—5.)

2. Heller könyvén kívül többek közt a *Dannemann*—Schober—Schulze-féle Enzyklopädisches Handbuch der Heilpädagogik (Halle a. S.: Marhold, 1909.) a legilletékesebb, hogy tárgyunkra nézve nekünk felvilágosítást nyújtson. Ez encyklopédia szerkesztői is úgy értelmezik a gyógypedagógiát, mint Heller. A siketnéma-nevelésügyből csak a gyengetehetségű siketnémákra vonatkozó tudnivalókat nyújtják.

3. Mint konkrét intézményt észre kell vennünk Németországban a „*Heilpädagogium*“-ot. „Der Name Heilpädagogium besagt schon, dass es sich keineswegs um Errichtung einer neuen Idiotenanstalt handelt. Idiotismus ist ein physisch-psychisches Uebel; so ist es erklärlich, dass in den Idiotenanstalten Arzt und Pädagoge wohl zusammen zu wirken haben, die Leitung der Anstalt aber in den meisten Fällen in den Händen fachkundig gebildeter Mediziner liegt. Das Heilpädagogium ist dagegen eine Bildungsanstalt für solche unterrichtsfähige Kinder, die wegen pathologischer Anlage, Nervosität, usw. in keine sonstige Bildungsanstalt hineinpassen, oder bei denen wegen Unkenntnis ihres Uebels seitens ihrer Angehörigen in erzieherischer Weise Fehler begangen sind, denen nur von Sachkundigen in geschlossenen Anstalten in ausgiebiger Weise gewährt werden kann. Im Heilpädagogium hat der Arzt eine wichtige Aufgabe zu erfüllen, die Hauptarbeit aber fällt dem Pädagogen zu, der deshalb auch der berufene Leiter einer solchen Anstalt ist.“

Ilyen Heilpädagogium Németországban: Die Trüpper'sche Anstalt auf der Sophienhöhe bei Jena, a Hannover-Kirchrodei Heilpädagogium. (Organ 1905: 272. — Blätter 1905: 108.)

Ilyen Franciaországban pl. az „Institut médico-pédagogique pour le traitement et l'éducation des enfants nerveux et arriérés. Paris, à Vitry-sur-Seine, rue Saint-Aubin, No. 22.“

De találunk ilyet itthon, Magyarországon is. Itt van a dr. Dó-sainé Révész Margit dr.: „Gyógypedagógiai gyermekszanatorium“-a.

Sőt az „Állami gyógypedagógiai-intézet“ és a vele kapcsolatban szervezett „Ideges gyermekek állami intézete“ sem más, mint a német „Heilpädagogium“, vagy a francia „Institut médico-pédagogique“, azzal a különbséggel, hogy ez utóbbiak magánintézetek.

A mi szempontunkból valamennyi „Heilpädagogium“ és „gyógypedagógiai intézet“ megegyezik abban, hogy siketnémaival egyik sem foglalkozik.

4. Gyógypedagógiai intézetet nem találunk sem a külföldön, sem itthon olyat, amelyik siketnémákat is felvenne növendékei közé. Nemcsak siketnéma gyermekeket, hanem siketnéma-intézetet is hiába keresünk a külső országok gyógypedagógiai intézetei közt. És im amibe egy siketnéma gyermek nem fér bele, nálunk Magyarországon a gyógypedagógiai intézetek fogalmába elméletileg is, gyakorlatilag is beleszorították és beleszorítják a siketnéma-intézetek fogalmát is, a siketnéma-intézeteket is. Tájékoztatásul idézzük az 1898. évi működésről az országgyűlés elé terjesztett vallás- és közoktatásügyi miniszteri jelentésnek idevonatkozó részét (p. 28.): „A siketnémák, vakok, hülyék és gyengeelméjűek, továbbá a dadogók és hebegők intézetei, iskolái és tanfolyamai, melyek eddig az „Emberbaráti intézetek“ gyűjtő neve alatt szerepeltek, tekintettel arra, hogy egyrészt a felsorolt fogatkozások pótlására szolgáló módszerek megállapítása az orvosi tudomány-, illetve a physiológiai tanulmányok alapján volt lehetséges; — másrészt megkülönböztetésül a különös szakképesített tanerőket és speciális tanmódszert nem igénylő árva- és szeretetházaktól s egyéb jótékony célú intézménytől, — az 1897—8. tanévtől „Gyógypedagógiai intézmények“ elnevezést nyerték.“ A siketnéma-intézetek ügyeinek előadója a minisztériumban ekkor dr. Nárai Szabó Sándor volt. Ő tehát az újszülött „Gyógypedagógiai intézmények“ természetesen atyja, amit különben félre nem érthetően magyaráznak a következő sorok: „Dr. Alexander von Náray-Szabó. Im Jahre 1886 wurde er als Arzt in das Unterrichtsministerium ernannt und in die damals vereinigte Sektion der schönen Künste und der philanthropischen Anstalten übergetreten. Um diese Zeit waren in Ungarn nur 3 heilpäd. Anstalten und zwar eine staatl. Anstalt für Taubstumme (in Vác gegr. 1802.), eine Anstalt für Blinde (in Budapest gegr. 1826.) und die isr. Taubstummen-Anstalt (in Budapest gegr. 1873.). — In diesem Kreise erwachte in ihm die Liebe gegen die dazumal noch in sehr bescheidenen Rahmen wirkende Sache der Abnormen. Auf seinen Vorschlag wurden die verschiedenen Anstalten für Taubstumme, Blinde, Schwachsinnige und mit Sprachfehlern behaftete unter dem Namen heilpädagogische Anstalten vereinigt...“ (Eltes-Ellenbach: Die Organisation der Anstalten und Schulen für Geistesswache in Ungarn . . . Idstein 1910. pp. 6—7.) Éltés szerint ugyan már 1886-ban is voltak Magyarországon gyógypedagógiai siketnéma-intézetek; ez azonban tévedés, mert bár a németeknél már 1868-ban könyv jelent meg a gyógypedagógiáról, nálunk a Verédy-féle Pedagógiai Encyklopédia még 1886-ban sem vesz tudomást róla. Hazánkban a gyógyítás és a pedagógia fogalmát először 1892-

ben párosították, amidőn „Aradon a népneveléssel foglalkozó pedagógusok szövetkeztek az orvosokkal, oly célból, hogy a gyermekek helyes testi és szellemi nevelésének összhangba hozására vonatkozólag állapítsák meg a módokat. Nem külön egyesület alakult, hanem az Aradvidéki Tanítóegylet alakított a maga kebelében egy szakosztályt, melynek elnökévé *Roboz József*, az aradi siketnéma-iskola igazgatója lett, aki az aradi orvosok és gyógyszerészek egyesületének több tagját nyerte meg az ügynek, miért is ezen szakosztálynak orvos-paedagógiai szakosztálya neve. Ezen szakosztálynak 1893-ik évre szóló munka-tervezete 38 pontból áll. Ezek egyike a siketnéma-oktatásra is kiterjed s így szól: Mit tehet a népiskola a siketnémák oktatása érdekében?” (Kalauz 1892—93: 158.) Amint ebből a kis idézetből is látszik, a siketnéma-intézeteket 1892-ben nálunk még nem értették bele a gyógypedagógiai intézetek fogalmába. Sőt később is, az 1898. év elején maga dr. Nárai *Szabó Sándor* is a *Roboz* alapította Magyar Gyógypedagógia 1. számában még nem a gyógypedagógia gyűjtő fogalmat pártfogolja, hanem azt írja, hogy „az emberbaráti oktatásügy inkább a fogyatékos érzékűek és tehetségűek, — vagy rövidebben a „fogyatékosok“ oktatásügyének volna nevezhető.” (MGyp. 1898: 3.) De mint orvos csakhamar észreveszi, hogy a „gyógypedagógia“ elnevezés az orvos szempontjából kedvezőbb; tájékoztatása alapján a miniszter is elfogadja, hogy többek közt a siketnéma-nevelés tudományának is az orvosi tudomány az alapja és ezzel a megokolással hivatalosan is megkezdődik nálunk a siketnéma-intézeteknek a gyógypedagógiai intézetek fogalmába való beleolvasztása. A hivatalos tekintéllyel felruházott új fogalmat ezután elméletileg megalapozni és népszerűsíteni igyekeznek dr. Nárai *Szabó* maga is,¹⁾ továbbá *Roboz József*,²⁾ dr. *Ransburg Pál*,³⁾ dr. *Vértes Ottokár József*,⁴⁾ *Éltes Mátyás*,⁵⁾ akik a hozzájuk csatlakozó gyógypedagógus gárdával mindenesetre elértek annyit, hogy a *gyógypedagógiának egy különálló magyar fogalma alakult ki*,⁶⁾ amely szerint a siketnéma-nevelésügy beletartozik a gyógypedagógiába. Ennek a magyar fogalomnak a külföldön, ahol a szakemberek a gyógypedagógia fogalma alatt csak a gyengetehetségűek neveléstudományát értik, eddig nincs megfelelő párja. És *Borbély Sándor* mégis azt állítja róla, hogy az a „külföldről idekerült pedagógiai kakuktojás, amely a százados siketnéma-oktatásnak és a majdnem ugyanily idős vakok tanításának ősi meleg fészkebe ült.” (MSO. 1912: 159.)

¹⁾ MGyp. 1898: 3—4. 1909: 1.

²⁾ MGyp. 1898.

³⁾ MGyp. 1909: 41—43.

⁴⁾ Dr. Vértes O. J.: Gyógypedagógia és középiskola. Bp.: Stark, 1912.
= Ism. MGyp. 1912: 87—91.

⁵⁾ Éltes M.: Javító-intézeteink és a gyógypedagógia. Bp. 1906.

⁶⁾ Hogy a gyógypedagógiának külön „magyar értelmezése“ van, hogy a gyógypedagógia kérdésében nálunk külön „magyar hivatalos felfogás“ uralkodik, azt először a Magyar Gyógypedagógia állapította meg. (1912 évf. p. 90.)

3. §. A siketnéma-nevelésügy közgazgatása és a gyógypedagógia.

a) A siketnéma-intézetek szervezete.

A váci kir. siketnéma-intézet igazgatására annak alapításakor, 1802-ben kiadott „Legfelsőbb utasítás“ (*Instructio . . . altissime praescripta*) bevezető része magyar fordításban a következőkép szól:

„Ő Cs. és K. Fölségének, legkegyelmesebb Urunknak, Dicsőségesen uralkodó II. Ferenc Császárnak és a Mi Királyunknak kegyességéből emeltetett jelen megbecsülhetetlen váci siketnéma-intézet, mely a legmagasabb Királyi Pártfogoltatással van megajándékozva és közvetlenül a M. Kir. Helytartó-tanácsnak Fönhatósága alatt áll, nyilvánvaló céljának és szervezetének, névleg fegyelmi és gazdasági, főleg pedig a tanulmányokat felölelő szervezetének szabályzatával, az arra megkívántató következő egyénnel Legmagasabb Királyi Elhatározással elláttatni elhatároztaték, . . .“

Kitűnik ebből a bevezetésből, hogy

1. a váci siketnéma-intézet „a legmagasabb Királyi Pártfogoltatással van megajándékozva“;

2. hogy közvetlenül az akkor legmagasabb államhatóság („a M. Kir. Helytartó-tanács“) alá rendeltetett; és

3. szervezeti szabályzatát a „Legmagasabb Királyi Elhatározás“ állapította meg.

Ez a szervezeti szabályzat irányította a váci siketnéma-intézet életét 94 évig. A hosszú idő alatt egyes részei természetesen elavultak.

1896-ban *Roboz József*, akkori igazgató teljesen új szabályzatot dolgozott ki, amely ugyanabban az évben, a 29.348. sz. vk. min. rendelettel jóváhagyatott és életbe lépett. „Legnagyobb hibája“ — mondja *Klis*, a váci intézet jubileumi Emlékkönyvének 140. oldalán — „minden modern intézkedése dacára e mostan is érvényben levő szervezeti szabályzatnak az, hogy teljesen mellőzi az intézetnek történelmi múltját; sok irányú intézkedései nem a múltak hagyományain alapúlnak, hanem a bámult külföld példáján.“ Mi kiegészíthetjük ezt a lesújtó bírálatot azzal, hogy a szervezeti szabályzat készítője nemcsak a szabályzat készítése idejében is érvényben levő „Legfelsőbb utasítás“ valamennyi intézkedését (a Királyi Pártfogoltatást; a szervezeti szabályzatnak Legmagasabb Királyi Elhatározással való megállapítását és kiadását, és ezzel azt a legfontosabb tény, hogy jogosan az csak a Legmagasabb Királyi Elhatározással módosítható vagy helyezhető hatályon kívül; stb. stb.) mellőzte teljesen, hanem a „bámult külföld“ példáit sem részesítette kellő figyelemben. A francia siketnéma-intézetek szervezetét pl. aligha ismerte a szerző, mert különben tudhatta volna legalább azt, hogy a tanári cím nemcsak minket illet meg a Legmagasabb Királyi Elhatározás megállapította szabályzatunk alapján, hanem a francia kollégáknak is professeur a hivatalos címük. Legföljebb valamelyik bámult német intézet példájáról lehet itt szó.

Roboz ezzel az önkényes eljárásával a magyar siketnéma-nevelésügy közigazgatásában a jogfolytonosság megszakítását idézte elő. Ami annál nagyobb baj, mert az ekkor keletkezett valamennyi siketnéma-intézetünk szervezeti szabályzata a váci intézetének a mintájára készült, s így a magyar siketnéma-nevelésügy közigazgatásának vonata letért a 94 évig követett egyenes útról, mellékvágányra terelődött. Az azóta téves irányban haladó vonattal már elhagytuk a régi hazánkat. Az újabb állomások nevei: „Gyógypedagógiai Szaktanács“, „Gyógypedagógiai Tanítóképző“, „Gyógypedagógiai Könyvtár“, „Magyar Gyógypedagógia“, „Gyógypedagógiai Iskolanéne“, „Gyógypedagógiai ügyosztály“, „Gyógypedagógiai Tanárok Kongresszusa“. „A gyógypedagógiai intézetek egységes szervezeti szabályzata“, stb. stb. . . . azt mutatják, hogy idegen országban járunk, amelynek éghajlata alatt a magyar siketnéma-intézetek régi, egészséges szervezete a fejlődés helyett korhadásnak indult.

b) *A siketnéma-intézetek főigazgatója.*

Erről nálunk ma még alig beszélhetünk. A mi 16 siketnéma-intézetünknek 5 közös szakfelügyelője van; ezek: 1. a budapesti állami gyógypedagógiai intézet igazgatója, 2. a budapesti állami gyógypedagógiai intézet helyettes igazgatója, 3. a vakok budapesti állami intézetének igazgatója, 4. a budapesti állami kisegítő iskola igazgatója és 5. a budapesti állami siketnéma-intézet igazgatója. (Közlük az egyetlen siketnéma-intézeti igazgató viszont a vakok, a hüllyék [idegesek] intézeteinek és a kisegítő iskoláknak is egyik szakfelügyelője.) Mint miniszteri biztosok felváltva látogatják az intézeteket.

Az öt felé ágazó szakfelügyeleti rendszert legtalálóbban *Medgyesi* János következő sorai jellemzik:

„ . . . egyiknek az a meggyőződése, hogy a siketnémát nem a nyelvvalaktan tudatossá tételével lehet megtanítani beszélni, hanem a sok folyékony beszéddel s így erre helyezi a fősúlyt s ahol ezt nem találja kellőleg kidomborítva, ott kevésbbé értékesnek ítéli a munkát. A másik ellenben csaknem vesszőparipájaként lovagol azon, hogy igenis a nyelvvalaktannak lehetőség szerinti, korai öntudatossá tételével lehet a siketnémát ügyes, korrekt beszélővé tenni; tehát ezt a rendszert keresi, kutatja, követeli.

A harmadiknak az a nézete, hogy az előírt tananyag-beosztásnak szigorú megtartása mellett lehet csak felépíteni a nyelvismeretet s ahol az előírt anyagrész nincs mind feldolgozva, már ki meri mondani, hogy az anyag nincs elvégezve, tehát az illető osztályvezető nem dolgozott. A negyediknek meg épen az a véleménye, hogy, ha az elvégzett, illetve feldolgozott anyag nem is fedi az előírt anyagot, az nem tesz semmit, ha az alkalomadta kifejezési formák pótolják az elmaradtakat, stb. stb.

Láthatjuk ezekből, hogy igaza lehet mindegyiknek, amennyiben bármely irányban következetesen haladva, kellő, sőt talán szép

eredményt is lehetne elérni; de a mai felügyeleti rendszer mellett, amidőn a leírt irányzatok úgy összekevertetnek, hogy az osztályvezetők maguk sem tudják, melyiket követik, kövessék; igen gyakran megesisik, hogy a legszorgalmasabb munka mellett is a benyújtott jelentésben az áll, és pedig a biztos legjobb meggyőződése szerint, hogy az illető nem végezte kellő lelkiismeretességgel munkáját.

... fölösleges erősebben hangsúlyozni, hogy szakfelügyeletünk eme rendszere több oldalról veszedelmes. Kárára van az ügynek, mert keserűséggel telt kedélyű munkásoktól szeretettel, gyönyörrel végzett munkát várni nem lehet. Maga a tanítási rendszer ki nem fejlődhet. Az egyéniségek ki nem alakulhatnak. Kapkodókká, sőt — kimondani is alig merem — képmutatókká válnak az emberek s igyekeznek egyes fogásokkal bekötni a miniszteri biztosok szeméit csak azért, hogy róluk kedvező jelentés adassék.” (MSO. 1912: 83.)

Meg kell toldanunk ezeket az észrevételeket azzal, hogy a hülyék, gyengetehetségűek és vakok előbb elsorolt igazgatói nemesak szakfelügyelői a siketnéma-intézeteknek, hanem valamennyi a gyógypedagógiai szaktanács tagja, illetve együtt a szaktanács többsége lévén, a siketnéma-nevelésügy szakkérdéseiben is szakvéleményükkel ugyanők tájékoztatják a minisztériumot, a siketnéma-intézetek személyi és dologi ügyeiben is ők terjesztenek kezdeményező javaslatokat a minisztérium elé. — Külföldön mindezt egy „inspektor“ végzi. Világos, hogy a siketnéma-nevelésügy érdekeinek nálunk is megfelelőbb lenne, ha a 16 siketnéma-intézet felügyelete és szakszerű irányítása egy kézbe adatnék, a szakfelügyeleti teendők végzésére egy siketnéma-intézeti szakember főigazgatóvá nevezetnék ki, aki költségkímélés végett szolgálattételre a minisztériumba lenne berendelhető.

c) A siketnémák tankönyveinek engedélyezése.

A siketnémák számára írt tankönyvekről nálunk a vakok, hülyék és gyengetehetségűek igazgatói is hivatalos, titkos bírálatot mondanak; és mint a gyógypedagógiai szaktanács többségének határozata, az ő véleményük és javaslatuk kerül a minisztérium elé intézkedés végett — a szerzőnek a bírálatokra vonatkozó szakvéleménye nélkül. — A tanügy más ágazatainál a tankönyveket a szakemberek bírálják meg és a bírálatokhoz csatolják a szerző ellenvéleményét is; tehát az engedélyezés tárgyában való döntésnél is érvényesül a szakszerűség és az „adiatur et altera pars“ elve.

d) A siketnéma-intézetek képvisellete.

1. A siketnéma-intézetek külföldön, ha *kiállításon* vesznek részt, mindig önállóan, külön, mint siketnéma-intézetek hívják fel az érdeklődést a siketnémák sorsának megjavítására. Az ebben is mutatkozó rendszernek az eredménye a társadalomnak az a nagyarányú, meleg és áldozatkész érdeklődése, amely pl. Németországban lehetővé teszi, hogy a 90 siketnéma-intézetből az államnak alig egyet-kettőt kell fenntartania. De így van ez más országokban is. Az

amerikai „Volta Bureau“-ról nem is szólván, amely egyetlen alapítványból áll fenn és küldözgeti szét az egész világba az amerikai siketnéma-nevelésügy gazdag irodalmának — természetesen angol nyelvű — termékeit.

Nálunk *Scherer*,¹⁾ amikor a budapesti állami siketnéma-intézet igazgatója volt, megszervezte a „Szeretet“ Siketnémákat Gyámolító Országos Egyesületet. Amikor a hülyékhez került, az egyesület címe „Szeretet“ Siketnémákat, Vakokat és Hülyéket Gyámolító O. E.-re bővült. A címében talán még ma is benne vannak a siketnémák, de tudomásunk szerint az egyesület ma már kizárólag hülyék gyámolításával foglalkozik.

Nálunk a siketnéma-intézeteket a kiállításokon is, és a nyilvánosság előtt való megjelenés más alkalmával is, hivatalosan és rendszeresen a gyógypedagógiának nevezett véka alá rejtik. Eredmény: hogy a társadalom már-már kezd tudomást venni a gyógypedagógiáról, de lassankint megfélemedezik a siketnéma-intézetekről. Ha így haladunk, ma-holnap az államnak kell fenntartania valamennyi siketnéma-intézetiunket is. Ez okozat pedig — amikor a háború amúgy is mérhetetlenül megnövelte az állam kiadásait — az okával együtt kétszer is meggondolandó dolog!

2. A francia siketnéma-nevelésügy *múzeuma* a párisi, a németeké a lipcei siketnéma-intézetben, mindakettő 1892-ben megnyílt. És ma már úgy a francia, mint a német nemzet siketnéma-intézeti tanárai büszkén mutogatják a maguk nevelésügyének történelmi emlékeit. És mindkét nemzet siketnéma tanárai elzarándokolhatnak a francia, a német siketnéma-nevelésügy múzeumába, ha a sivár jelen munkája számára lelkesedést akarnak meríteni régi kartársaik lelkesedéséből; és tanulságot a mult tapasztalatából.

A magyar siketnéma-nevelésügy múzeuma is megnyílt a váci intézetben, ez intézet 100 éves fennállásának örömnöppe alkalmából, 1902-ben. Tehát 10 év múlva a német és francia után. Fejlődését azonban megakasztotta a pár évvel utána szintén a kormány által a budapesti állami gyógypedagógiai intézetben felállított „gyógypedagógiai múzeum“, amelynek hivatalosan céljául tűzetett ki a siketnéma-nevelésügyre vonatkozó dolgok gyűjtése is. De amelynek fejlesztéséhez a siketnéma-intézeti tanárok nem járulhatnak hozzá. Mert ki vehetné tőlünk rossz néven, hogy mink is a magunk tűzhelyén akarunk felmelegedni; hogy mink, a siketnémák magyar tanárai is, törhetetlen szeretettel ragaszkodunk a magyar siketnéma-nevelésügynek nemcsak jelenéhez, hanem az önálló fejlődéséből eredő évszázados emlékeihez is!

e) *Szolgálati viszonyaink. — Cím, fizetés, nyugdíj, stb.*

Hivatásszeretet és munkakedv, amely nélkül nem művészek, hanem napszámosok vagyunk, a megbecsültetésünkől fakad. Ez a közbecsülés pedig a munkánk értékelésében, a munkánk ellenértékül nyújtott erkölcsi és anyagi javakban jut kifejezésre.

¹⁾ = Akos.

Lássuk: hogyan állunk ebben a tekintetben?

a) A siketnéma-intézeti tanár a germán államokban „Lehrer“ — éppúgy, mint a „Gymnasial-Lehrer“ —; a latin államokban „professeur“.

Külföldi kartársaink kezdő fizetése volt 1910-ben, koronákra átszámítva:

Franciaországban	2865 K
Poroszországban	2464 „
Berlinben	2827 „
Bajorországban	2515 „
Hamburgban	3416 „

Ez a munkaértékelés a siketnéma-intézeti tanárokat a művelt külföldön egyenlő rangúaknak mutatja a középiskolai, de legalább is a tanítóképző-intézeti tanárokkal.

Nálunk az első siketnéma-intézet első szabályzata, az „Instructio Pro Directione Regii Surdo-Mutorum Instituti Vaciensis Altissime praescripta“ fizetés-ügyünket ekép szabályozza:

1. §. „De Statu Personali et Salariali“ d. et e. — Bini Saeculares Professores quorum primus Anni 450 f. alter 400 f. Salaris uterque gratuito hospito pro Se, non vere pro Uxoribus, vel Prolibus, et focalibus Lignis pronisis, quorum Structio Segnetur Sub c.

f. Adiunctus Professorum habebit Annue 200 f. gratuitum hospitium et intradomalem Victum, denique liberam Lignationem, obligationis, Vero ejusdem futurum Professores Supplere et Artem graphidis Alumnis Surdo-Mutis Tradere“. (Ezt az „Instructio“-t I. Ferenc király képviselőjében és nevében Almásky Antal királyi biztos írta alá és pecsételte meg 1802. augusztus 14.-én. Az eredeti példány a váci siketnéma-intézet birtokában van. Magyar szövegét lásd Borbély: Emlékkönyv pp. 96—121.)

Az 1813-ban nyomtatásban kiadott hivatalos „Bestimmung der Diaeten“ (VIII. lapján) a siketnéma-intézeti igazgatót éppúgy, mint a gimnáziumi „Local-Direktor“-t a IX., a siketnéma-intézeti „Professor“-okat éppúgy, mint a gimnáziumi „Professor“-okat a XI. osztályba sorozza. E „Bestimmung“ szerint volt még XII. osztály is: a siketnéma-intézeti tanárok nem az utolsó, hanem az utolsó előtti osztályban voltak.

Az 1885. évi 11. törvény az állami siketnéma-intézeti tanárok nyugdíj-ügyét a gimnáziumi tanárokéval együtt és egyformán rendezte, 30 kötelező szolgálati évvel.

Heti óráink száma mindig éppúgy, mint a gimnáziumi tanároké: 16—18 volt.

Tehát fizetés, cím, nyugdíj és szolgálati kötelezettség tekintetében majdnem egy évszázadig egyenlően becsültettünk a gimnáziumi tanárokkal.

Visszafejlődésünk 1893-ban kezdődött, amikor „az emberbaráti tanintézetek tanítói“ címmel megtisztelve, a tanítói nyugdíj-törvény keretében rendezték a siketnéma-intézeti tanárok nyugdíj-ügyét is, 40 szolgálati évvel. A törvényhozás ekkor semmi tekintettel sem volt arra, hogy mi akkor az 1885. évi törvény értelmében

tanári nyugdíj-jogosultsággal 30 évi szolgálatra való kötelezettséggel bírtunk. — Ezt a sérelmünket részben orvosolta az 1912. évi 65. törvény, amely kivett bennünket a tanítói nyugdíj-törvényből, de meghagyta a gyógypedagógiai tanítói címet a 40 szolgálati évvel. És részben orvosolta az 1914. évi 36. törvény, amely a nem állami siketnéma-intézetek tanárait az országos tanári nyugdíj-intézetbe bevette, de meghagyta a 40 szolgálati évet.

1897-ben az 1893. évi 4. törvény hatálya miránk is kiterjesztett. Ekkor kerülünk egy konkrétális státusba a vakok és a hülyék intézetében működő kartársakkal. Fizetésrendezésünk keretétől az 1897.-i állami költségvetés indokolása a tanítóképző-intézeti tanszemélyzet státusának keretét jelöli meg. Utalva arra, hogy a „fogytékos érzékűek tanításának rendkívül terhes s valóban önfeláldozást igénylő ellátása, melyre képzetlenebb és megbízhatóbb tanerőkre van szükség, mint bármely más téren, a tanerők kedvezőbb fizetési osztályozását teljes mértékben indokolja.“ A „képzetlenebb és megbízhatóbb“ jelzők dacára tanári címünk az állami költségvetésből ekkortól fogva kezd eltűnedezni. Heti óraszámunk is ekkor szökik fel az addigi 18-ról előbb 20—24-re, később 24-re, végül 22-re.

Az 1908. évi 76.447. sz. közoktatásügyi miniszteri rendelet, bár megnyugtatón akar minket, megelégedezik a tanítóképző tanárok státusának keretéről, a polgári iskolák tanerőit említi, akiknél kedvezőbb helyzetben vagyunk.

Az 1909. évi állami költségvetés indokolása még mindig a gyógypedagógiai státus keretében, de már csak „a felső nép- és polgári iskolai tanszemélyzet létszám-rendezésének mintájára“ igéri a fizetésünk rendezését.

És ime az állami költségvetés adatai szerint:

	1911-ben	1914/15-ben
	k o r o n a	
a tanítóképző tanárok átlag-fizetése	3733	3841
a polgári iskolai tanárok átlag-fizetése	2823	2974
a siketnéma-int. tanárok átlag-fizetése a gyógypedagógusokkal	2380	2802

Világosan látszik ebből, hogy a gyógypedagógiába való beolvasztással a közel egy évszázados gyakorlat dacára a siketnéma-intézeti tanárok nemcsak a középiskolai tanároktól maradtak el; hogy az egyesítéskor az 1897. évi állami költségvetés indokolásában megjelölt fizetésrendezési elv dacára a siketnéma-intézeti tanárok státusa 1897-től 1911-ig nemcsak a tanítóképző tanárok státusának keretében (amely már a VII., sőt a VI. fizetési osztályra is kiterjed) nem fejlesztetett: hanem a polgári iskolai tanárok státusának is javadalmazás tekintetében jóval alája süllyedt. 1914-ben már kisebb az aránytalanság; de még ekkor is, sőt még ma is messze vagyunk nemcsak az ígért földjétől, hanem a polgári iskolai tanároktól is.

Ebből a visszafejlődésből érthető meg, hogy a művelt külföldi siketnéma-intézeti tanárainak már a kezdő fizetése is miért nagyobb a mi átlagfizetésünkénél.

Ha őszinték akarunk lenni, nem hallgathatjuk el, hogy a siketnéma-intézeti tanárok javadalmazásának a magyar közoktatás többi ágazataihoz mért ez a lejjebb-szállítása és a külföldi kartársainkéhoz

viszonyított alacsonysága a lelkünkben állandó és mélyreható nyugtalanyságot szült. Oly fokú nyugtalanyságot, amely a magyar siketnéma-nevelésügy fejlődését, sőt az anyagi gondok révén magát az oktatási eredményt is kedvezőtlenül befolyásolja. Tehát a javadalmazásban való ez a lejjebb-szállás nemcsak a tanárokat, hanem közvetve a gondjaikra bízott siketnéma gyermekeket is ártatlanul sújtja.

b) Valamennyiünknek e közös baja mellett szinte eltörpül a budapesti állami siketnéma-intézetben működőké. Mégis meg kell említenünk, mert folyosói beszélgetésekben elég gyakran nyugtalanítja ez is a kedélyvilágunkat. A budapesti állami siketnéma-intézet tanárai ugyanis épenannyi fizetést kapnak, mint a vidékiek. Hát ez az egyenlőség csak nem baj, sőt ép ez az igazságos, — vélekedik erre a vidéki kartárs. Mi azonban arra kérjük őt is, meg mindenkít, akit érdekel a dolog, hogy idevonatkozó véleményének megalkotása közben gondolja át a következőket is.

A tanítóképző-intézetek gyakorló iskolái elemi iskolák; a benünk működő tanítók mégsem elemi iskolai tanítói javadalmazást élveznek, hanem magasabbat: a tanítóképző-intézeti tanári cím és fizetés illeti meg őket. A középiskolai tanárképző minta-gimnáziumának tanárai is magasabb fizetési osztályban vannak, mint a rendes középiskolákban működő kollégáik. De maradjunk csak a gyógypedagógiánál. A budapesti állami kisegítő-iskola is éppúgy gyengétehetségű gyermekeket tanít, mint a Budapest székesfőváros elemi iskoláival, vagy a nagyobb vidéki városok állami elemi iskoláival kapcsolatban szervezett kisegítő iskolák; a benne működő kartársak mégsem elemi iskolai tanítói fizetést kapnak néhány száz korona pótlékkal, mint a kisegítő iskolák tanítói általában külföldön és itthon, hanem a siketnéma-intézeti tanárokkal egy státuszban ők is a X., IX. és VIII. fizetési osztálybeli javadalmat nyerik, mert a budapesti állami kisegítő iskola a gyógypedagógiai tanítóképzőnek a gyakorló iskolája. Bizonyára nem véletlen dolog, hogy a tanítóképzők, a középiskolai tanárképző és a gyógypedagógiai képző gyakorló iskoláiban tanítók jobban díjaztatnak, mint ama kartársaik, akik az övékkel megegyező fokú, de nem gyakorló iskolában tanítanak. A nagyobb elfoglaltság és terhesebb munka eléggé megokolja több fizetésüket. Ám, ha mindezt elgondoltuk, gondoljuk még hozzá, hogy a budapesti állami siketnéma-intézet is gyakorló intézet. Hogy ugyanannak a gyógypedagógiai képzőnek gyakorló intézete, amelynek a budapesti állami kisegítő iskola is gyakorló iskolája. És a benne működő tanárok gyakorló iskolai munkájuk dacára sem élveznek magasabb díjazást, mint a vidékiek. Vajjon akad-e vidéki kartárs, aki ezt a fizetési egyenlő mértéket ezek átgondolása után is igazságosnak tartja?

4. §. A siketnéma-intézeti tanárképzés és a gyógypedagógia.

A siketnémák nevelése és oktatása művészet, amelyet csak kontár űzhet szaktudás nélkül.

A szaktudást *külföldi* kartársaink úgy a franciáknál, mint a

németeknél, úgy Angliában, mint Amerikában is, siketnéma-tanárképzőn szerzik. E képzők részletes ismertetése most kívül esik feladatunk körén. Röviden csak annyit kell itt hangsúlyoznunk, hogy a külföldön mindenütt a siketnémák nevelésére-oktatására képzik azt az ifjút, aki a tanítói oklevél megszerzése és 1—2 évi népiskolában való tanítóskodás után arra határozza el magát, hogy életét a siketnémák boldogítására fogja feláldozni. Ezek a szakképzők tagadhatatlanul alkalmasak arra, hogy szaktudással ellássák és ezenkívül jövőre élethivatásuk iránti szeretetre és munkakedvre neveljék a nehéz, de szép pályánkra törekvő ifjút.

Nálunk is így, szakképzésnek indult a siketnéma-intézeti tanárképzés.

1868-ban a miniszter úr a váci siketnéma-intézetnél két ösztöndíjas tanárjelölti állást szervez.

1870-ben a 3896. sz. rendelettel a váci siketnéma-intézetben alkalmazott tanárgyakornokok részére utasítás jelenik meg. (Szövegét lásd Borbély: Emlékkönyv p. 299.)

1879-ben a 19.383. sz. rendelet szabályozza a siketnémák oktatására képesítő vizsgát. (Szövegét lásd: Váci sn.-int. ért. 1895/6. p. 105. — Borbély: Emlékkönyv p. 304.)

1889-ben a 7859. sz. rendelet életbe lépteti a tanárgyakornokok részére a szakelődásokat.

1890-ben kísérlet a siketnéma-intézeti tanárképzésnek a polgári-iskolaival a budai pedagógiumon fakultative közössé tételére. „A tanfolyam szervezetének (tanterv) 4. pontját, mely szerint a II. éves hallgatók a vizsga sikeres kiállása után siketnémák oktatására képesítő oklevelet nyernek, az intéző körök nem tartották be, mert belátták, hogy a pedagógiumi rendes tárgyakkal nagyon is elfoglalt jelöltek a siketnémák oktatásához megkívántató szakismertekre legjobb akarat mellett sem tehetnek szert oly mértékben, hogy azokból oklevelet érdemelhetnének. A jelöltek csak bizonyítványt nyertek arról, hogy a tanfolyamot hallgatták és hogy mely tárgyakból vizsgáztak.” (Borbély: Emlékkönyv p. 310.) — E tanfolyam öt évi fennállás után megszűnt.

1895-ben a miniszter úr 40.295. sz. rendelettel kiadja „a siketnémák tanítóit képző tanfolyam és képesítő vizsgálat” szabályzatát. (Szövegét lásd Váci sn.-int. ért. 1895—6. p. 65.) Roboz szerkesztette ezt is. Mint a siketnéma-intézeti szervezeti szabályzat átdolgozásánál, úgy itt sem vette figyelembe a siketnéma-intézeti tanárképzésre vonatkozó addig történt intézkedéseket, tehát semmibe vette a történelmi multat. A jogfolytonosságnak ez a megszakítása persze károsan érezteti hatását későbbi jogszabályainkban is.

1900-ban a 24.002. sz. rendelet a siketnéma-intézeti tanárok eddigi szakképzője helyébe az ú. n. „gyógypedagógiai tanítóképző“-t szervezi. Erre vonatkozik az országgyűléshez intézett miniszteri jelentésnek következő része: „A szükséges tanerőkről nagyobb-számú ösztöndíjas tanfolyam-hallgató felvétele által gondoskodtam, a siketnémák váci kir. orsz. intézetével kapcsolatosan szervezett tanítóképző tanfolyamon. E mellett ezen tanítóképzőt oly feladattal

szerveztem újra, hogy a siketnémák, vakok, képezhető hülyék és beszédhibában szenvedők oktatására egyaránt képesítsen. Ezáltal a szaktanítók általános szakképzettségét óhajtottam fokozni és az egyesített létszámba sorozott gyógypedagógusok egyenlő képesítettségét biztosítani.“ (Magyarország közokt.-ügye az 1900. évben. Min. jelentés. Bp. 1901. p. 38.) E közös képző szabályzata 1902-ben a 28.474. és 39.246. sz. rendelettel jelent meg.¹⁾ (Szöv. lásd Borbély: Emlékkönyv p. 315.) — A siketnémák, vakok, hülyék (gyenge-tehetségűek) tanerői szakképzésének egyesítését tehát a miniszteri jelentés a szakképzettség fokozásával és az egyenlő képesítettség biztosításával okolja meg.

Klis Lajos a következőkben látja az egyesítés okát: „Midőn 1895-ben a váci intézettel kapcsolatos siketnémák oktatására képesítő tanfolyam újjászerveztetett, ugyanakkor a képezhető hülyék és gyengeelméjűek, valamint a vakok budapesti orsz. intézetei mellett is létesített a közoktatási kormány egy-egy szaktanítóképző tanfolyamot. Ez utóbb említett 2 költséges tanfolyamnak a fenntartása azonban csak addig volt indokolt, míg a jelzett 2 országos intézetet szakképesítéssel bíró tanerőkkel látta el. Minthogy pedig hazánkban a hülyék és a vakok oktatásának általánosítására irányult törekvések egyelőre nem jártak oly eredménnyel, hogy ily intézmények számára újabb tanerők képzéséről kellett volna gondoskodni, az e célra szervezett szaktanítóképző-tanfolyamok feleslegessé váltak. Másfelől — eltekintve attól, hogy sem a hülyék, sem pedig a vakok oktatása nem kíván a tanerők részéről annyi különleges ismeretet, amennyinek az elsajátítása 2 évi tanítóképző-tanfolyamot tenne indokolttá —, a tapasztalás arról győzte meg az intéző köröket, hogy úgy a hülyék, mint a vakok oktatásának általánosítása a jelenlegi viszonyok mellett olyformán indítható, illetve oldható meg legcélszerűbben, ha ily intézmények az újonnan létesítendő siketnéma-iskolákkal és intézetekkel kapcsolatban szerveztetnek. E végből gondoskodni kellett arról, hogy a siketnémák oktatására képesítendő egyének a hülyék és vakok oktatásához szükséges ismereteket is elsajátítsák.“ (Borbély: Emlékkönyv p. 313.)

Ranschburg erre a gyógypedagógiai tanítóképzőre büszke. (M. Gyp. 1899: 84.) Hogy a siketnéma-tanárjelölt a szakmájára való készülés közben sajátítsa el a maga szakmájának elméleti tudnivalóin és gyakorlati ügyességein kívül a vakok, a hülyék, a gyenge-tehetségűek, stb. stb.-ek nevelésére-oktatására vonatkozó elméletet és gyakorlatot is, ennek szükségét *Ranschburg* azzal magyarázza, hogy a szakorvosnak (fogorvos, szemész, szülész, stb.) is át kell esnie az általános orvosi képzés valamennyi retortáján. (MGyp. 1909: 81—84.)

Vegyük most sorra az érveket, amelyek alapján a siketnéma-intézeti tanárképzés a gyógypedagógiai képzőbe beleolvasztott.

¹⁾ A siketnéma-intézeti tanárképzés két év múlva a gyógypedagógiai képző igazgatásával együtt a budai állami gyógypedagógiai intézettel került kapcsolatba. Ugyanekkor viszont a váci siketnéma-intézet gyógypedagógiai iskolanénék képzésére kapott megbízást az 1904. évi 89.894. sz. rendelettel.

vagy amelyek alapján a mi szakképzésünknek a gyógypedagógiai képző keretében való meghagyása helyesnek látszik.

Hogy a siketnéma-intézeti tanár szakképzettsége mennyiben fokozódik, ha pl. a vakok, vagy a hülyék nevelésének-oktatásának a módját is megtanulja, az külön magyarázatra szorúl. Erre a magyarázatra azonban mink képtelenek vagyunk. Ellenben magyarázat nélkül is világos, hogy ha ugyanannyi idő alatt a magunk szaktudományainak művelése mellett még más 3—4 szaknevelés tudományát is kell tanulmányoznunk, időnk és erőnk csak a szakképzettségünk rovására forgácsolhatjuk szét. Egyébként maguk a szakemberek, a siketnéma-intézeti tanárok is a siketnéma-intézeti tanárképzésnek a gyógypedagógiai képzőbe való beleolvasztását kezdetől fogva ellenezték, a siketnéma-nevelésügy fejlődésére nézve azt ma is károsnak tartják és a nevelési és az oktatási eredmény fokozása érdekében, hogy a népek versenyében az önállóan fejlődő külföldi siketnéma-nevelésüggyel a miénk együtt haladhasson, nem szűnnek meg sürgetni a külön, önálló siketnéma-intézeti tanárképző visszaállítását.

A *Klis* okfejtéséből kitűnik, hogy a beolvasztás nem is a siketnémák, hanem a hülyék és a vakok oktatásának általánosítása érdekében történt. Az élet azonban nem igazolta a szakképzésünk elgyógypedagógiasításához fűzött ezt a reménységet. Az újonnan létesített siketnéma-intézetekkel kapcsolatban hülyék intézete (gyenge-tehetségűek iskolája) egy sem, vakok ipari foglalkoztatója talán kettő keletkezett (Kecskemét, Szeged); de itt is csakhamar bebizonyult az együttműködés célszerűtlensége és az össze nem tartozó, a más-más célt szolgáló intézményeket egymástól elkülönítették.

A *Ranschburg* büszkeségének megértésére el kell olvasnunk pl. a „Zehnter Bericht über die Schwachsinnigen Fürsorge in der Schweiz, Zürich, 1916. (99)“ című mostanában megjelent füzetet, amely a „Bildungskurs für Lehrkräfte an Hilfsschulen und Anstalten für Schwachbegabte“ szervezetét, történetét ismerteti. És Európa egyes orszagainak 6—8—10 hetes kisegítő-iskolai tanítóképző tanfolyamaival kapcsolatban a 14. és 15. oldalon kiemeli Ungarn-t, amelyben 2 évig képezik a kisegítő-iskolai tanítókat. „Haben wir nicht hier im Lande der Puszten das gefunden“, — így kiált fel a svájci kisegítő-iskolai kartárs — „was uns als Ziel vorschwebt? Haben wir nicht hier eine geradezu ideale Form der Ausbildung von Lehrkräften für anormale Kinder? Wie hübsch wäre es, wenn wir die ungarischen Verhältnisse einfach auf unser Vaterland hinüber projizieren können!“ A svájci írónak megbocsátjuk a puszták országaért való ezt a lelkesedését. Egyikünk azért, mert a holló sem utasította vissza a róka dícséretét. Másikunk azért, mert figyelembe vesszük, hogy ő nem ellenőrizhette azt a neki nyújtott tájékoztatást, inkább tán félrevezetést, hogy minálunk a kisegítő-iskolai tanítókat 2 esztendeig képzik. A svájciak felvilágosítása nem a mi dolgunk. Úgy magunk közt azonban, ha másért nem, hát az igazság kedvéért, megállapíthatjuk, hogy minálunk a kisegítő-iskolai tanítókat nem 2 esz-

tendeig, sőt nem is 8—10 hétig, mint Svájcban, hanem 5 hetes tanfolyamon képzik.

Ranschburg-tól viszont mi kérünk bocsánatot azért, hogy a siketnéma-intézeti tanár gyógypedagógiai képzésének szükségességére vonatkozó, kissé hosszadalmas érvelését nem igyekszünk hasonló terjedelmes ellenérvekkel halomra dönteni. Röviden csak ennyit. Szerinte a szakorvos és az orvosi tudomány közti viszonynak a siketnéma-intézeti tanár és a gyógypedagógia viszonya felel meg. A mi igénytelen véleményünk szerint pedig a specialista orvos és az általános orvostudomány közötti viszonytal nem a siketnéma-intézeti tanár és gyógypedagógia, hanem a siketnéma-intézeti tanár és az általános neveléstudomány közötti viszonyt lehet és kell szembeállítanunk. És csak két kérdést: 1. helyesnek tartaná-e *Ranschburg*, ha mink a magunk szakmájának művelése helyett a szakorvosok képzéséről írának? 2. helyesnek tartaná-e, ha neki csak akkor engednék meg, hogy mint psychologus-specialista orvos működhessek, ha előbb a fülészetből is, a szemészetből is meg kellene szereznie a speciális szakképesítést?

Ami végül az egyesített létszámba sorozott gyógypedagógusok egyenlő képesítettségének biztosítását, mint okot illeti, amelyért a siketnéma-intézeti szaktanárképzés helyébe a gyógypedagógiai képzést kellett kigondolni: az egyesített létszám (concretual status) és az egyenlő képzettségnek ez az egymás mellé állítása circulus vitiosus. Egyszer ugyanis azt az érvelést halljuk, hogy a siketnémák, a vakok, a gyengetehetségűek, stb. tanárainak azért kell ugyanazt a gyógypedagógiai képesítést megszerezniök, mert egy concretuális státusban vannak. Máskor meg a megfordítottját halljuk, hogy t. i. a siketnémák, a vakok, a gyengetehetségűek, stb. tanárainak azért kell egy közös gyógypedagógiai concretuális státusban maradniok, mert egyenlő gyógypedagógiai képesítéssel bírnak. — Holott az állami gyógypedagógiai intézet idegeseinek középiskolai kisegítő-tanfolyamán működő kartársak is ugyanabban a státusban vannak, pedig semmiféle gyógypedagógiai képesítésük sincsen. És holott a vidéki állami kisegítő-iskolai kartársak nincsenek benne a gyógypedagógiai státusban, pedig ugyanaz a *szak*-képzettségük, mint a budapesti állami kisegítő-iskolában működőké. (Für zukünftige Lehrer an Hilfsschulen in der Provinz werden Ferialkurse veranstaltet. Der Ferialkursus dauert 5 Wochen lang und wird in der staatlicher Hilfsschule abgehalten. Der Lehrstoff ist der des zweijährigen Kursus . . . Eltes-Ellenbach: Die Organisation etc. p. 11.)

Az 1879.-i utasítás csak akkor engedi képesítőre a tanárjelölteket, ha „a siketnémák intézetében legalább 2 évig a növendékek oktatásmódját tanulmányozták“. Most a jelölt az első évnek csak egyötödét tölti a siketnéma-intézetben (a többi a vakok intézetére, a gyógypedagógiai intézetre, a kisegítő-iskolára és a hibásbeszédűek tanfolyamára jut). A második évből esetleg semmit sem tölt siketnéma-intézetben (ha t. i. véletlenül a vakokhoz, vagy a gyengetehetségűekhez osztották be). Nem látszik-e csak ebből is a siketnéma-intézeti tanárképzés színvonalának az egyenlő képesítettség kedvéért

való lejjebb szállítása? És vajjon a második esztendőnek egyirányú képzése sem cáfolja meg az egyenlő képesítettség elvét?

A siketnémák nevelésére-oktatására a gyógypedagógiai képző egyötöd év alatt szaktudást nem nyújt, mert nem is nyújthat..

A vakok tanárai a polgári iskola négy alsó osztályának anyagát is tanítják. Erre ők sem a pedagógiumban, sem a gyógypedagógiai képzőn nemcsak szaktudást, hanem szakképesítést sem nyernek.

A gyengetehetségűek tanítóit 5 hetes szünidei tanfolyamon képezi az állam. „Der Lehrstoff ist der des zweijährigen Kursus.“ Amit ők 5 hetes tanfolyamon megszerezhetnek, a szaktudást nem fogják keresni a 2 éves gyógypedagógiai képzőn.

A hibásbeszédűek oktatására szükséges szaktudást szintén néhány hetes szünidei tanfolyamon nyújtja az állam.

A gyógypedagógiai képzővel kapcsolatban ilyenformán nem volna-e helyesebb az egyenlő képesítettség helyett az egyenlő képességtől beszélnünk?

Ötven év tapasztalata elég meggyőzően hirdeti, hogy a siketnéma-intézeti tanárok szakképzésének fokozását biztosítani nem a gyógypedagógiai képző, hanem egyes-egyedül a visszaállítandó siketnéma-intézeti tanárképző képes.

A gyógypedagógiai képző nevelhet kitűnő gyógypedagógiai világpolgárokat, akiknek mint szellemi proletároknak hazája nem a siketnéma-nevelésügy, hanem az ú. n. gyógypedagógia; akiket talán közömbösen érint, ha az egyik évben siketnémák, a másikban pl. vakok, vagy gyengetehetségűek tanításával bízta meg őket a kormány: a siketnéma-nevelésügynek azonban nem szellemi proletárookra, hanem szaktudásban dúsgazdagokra van szüksége, akik csak a siketnéma-intézetben, siketnémáik közt érzik jól magukat; akik szeretettel csak a siketnémákért tudnak lelkesedni; akik teljes munkakedvvel dolgoznak a gondjaikra bízott siketnémák javán. És mert ilyen apostolokat csak mink magunk tudunk nevelni a siketnémáknak, a régi siketnéma-intézeti tanárképzőt azért óhajtuk mi vissza.

5. §. A siketnéma nevelésügy szakirodalma és a gyógypedagógia.

1. A *külföldi* kultúrállamok siketnéma-nevelésügye gazdag könyv- és szaklap-irodalommal dicsekedhetik. Ezt különösen most látom nagy örömmel, amikor szabad időmben idestova két év óta, a siketnéma-nevelésügy könyvészetét állítom össze. A francia siketnéma-intézeti tanároknak immár meg is van az önálló bibliográfiájuk. A német kollégákat a háború akadályozta meg a siketnéma-nevelésügy enciklopédiájának kiadásában.

A német Organ ugyan alapításától, 1854-től kezdve 25 évig, amíg t. i. *Matthias* szerkesztette, a siketnémák és vakok nevelésügyének közös szaklapja volt; 1880 óta azonban kizárólag a siketnéma-ügy szolgálatában áll. Az ugyancsak németországi *Blätter* kezdettől fogva, 1887 óta — „für Taubstummenbildung“ — a siketnéma-nevelésügy lapja.

A Mitteilungen des Verein österreichischer Taubstummenlehrer,

Revue française de l'éducation des sourds-muets,
 Revue générale de l'enseignement des sourds-muets,
 Revue Belge des sourds-muets et de leur enseignement,
 Quarterly review of deaf-mute education,
 The Volta-review,
 Dell' educazione dei sordomuti in Italia,

Tidskrift för Döfstumskolan (a svéd kollégák egyesületének lapja) — de lehetetlen egy dolgozat szűk keretében valamennyit felsorolni — eléggé tanúsítja, hogy a siketnéma-intézeti tanárok az egész világon önállóan, a gyógypedagógusok támogatása nélkül, a maguk szellemi és anyagi eszközeivel elégitik ki a hivatásukból eredő tudományos szükségletüket. Sőt a „Bulletin“ arról is tanus-
 kodik, hogy a siketnéma-intézeti tanárok egymással nemzetközi szellemi közösségben is vannak.

A külföldi gyógypedagógusok jó hírnevének érdekében egyébként nem szabad elhallgatnunk, hogy viszont ők is rendelkeznek annyi szellemi és anyagi tőkével, hogy nem jönnek kölesönért hozzánk. Hogy többet ne említsek, ott van a „*Heilpädagogische Schul- und Elternzeitung*“ — herausgegeben von österreichischen Vereine „Fürsorge für Schwachsinnige und Epileptische“. Gyógypedagógiai neve dacára nem foglalkozik az a siketnémákkal. Feladatát maga e lap így jelöli meg: „Diese Zeitschrift will aber nicht bloß mit der pädagogischen (unterrichtlichen und erziehlischen), sondern auch mit der ärztlichen (therapeutischen und pfleglichen) Behandlung der geistig Schwachen befassen.“ (1910. Nr. 1 u. 2, p. 2.) Avagy ott van a „*Die Hilfsschule* — Organ des Verbandes der Hilfsschulen Deutschlands“. Ott van a „*Litteratur der Heilpädagogik*“ (lásd Weigl Fr.: *Kurs für Heilpädagogik* etc. Donauwörth: Auer, 1908. pp. 18—52.), amely egyáltalában nem foglalkozik a siketnémákkal. Ott az „*Enzyklopädisches Handbuch der Heilpädagogik* (Danne-mann)“. Ahogy lapozgattunk bennük, szédülve gondoltunk arra a lehetőségre, hogy minket egy szép napon valamelyik gyógypedagógiai intézethez helyezhetnek át — ami kormányhatóságunknak a gyógypedagógiai korszak kezdete óta hivatalosan elfogadott és gyakorlatban meg is valósított elve szerint nem is kizárt dolog. (*Váradi, Medgyesi* és más oda áthelyezett kollégák a megmondható.) Szédülve gondoltunk rá, hogy akkor azt a miénknél nem kevésbbé gazdag szakirodalmat át kellene tanulmányoznunk. Arról nem is szólva, hogy a siketnémák nevelésügye terén hosszú évek során szerzett szellemi kincsünknek és gyakorlati tapasztalatunknak akkor mi hasznát sem vennők. Őszintén bevallottuk magunknak és valljuk ime most nyilvánosan is, hogy mink a gyengetehetségűek, a hülyék — sőt ezek után látjuk, hogy a vakok — nevelésügyének terén laikusok vagyunk. Laikusok vagyunk a gyengetehetségűek, a hülyék intézetében, annak dacára, hogy az 1902. évi 11.660. sz. min. rend. értelmében mi is letettük a gyógypedagógiai kiegészítő vizsgát. Laikusok azért, mert erre a vizsgára a szakoklevelünk megszerzése és a szakmánk terén való több évi működés után mellőzés terhe alatt kényszerítettén, azon 8—10 napi tanulás után estünk

át anélkül, hogy hülyék intézetét vagy kisegítő iskolát láttunk volna.

2. *Nálunk* 1887-ben *Scherer* István szerkesztésével a „*Kalauz*” című szaklap jelent meg legelőször a siketnéma-nevelésügy terén. Kizárólag a siketnémák nevelésével és oktatásával foglalkozott. Nevezetes arról, hogy következetesen siketnéma-tanítókat emleget, holott akkoriban még más nem is volt a pályánkon, csak tanárgyakornok, segéd- és rendes tanár, valamennyien 30 éves szolgálati kötelezettséggel, mint a középiskolai tanárok; és dacára annak, hogy maga a szerkesztő is a nevével kapcsolatban mindig az őt joggal megillető tanár címet írja. — 10 évi fennállás után megszűnt.

1898-ban *Roboz* megindította a „*Magyar Gyógypedagógiát*”-t, amely „szakközlönye kíván lenni a siketnémák, vakok, hülyék és gyengeelműjűek, dadogók és hebegők oktatásával és általában a gyógyneveléssel foglalkozóknak.” (MGyp. 1898: 2.) — *Roboz* a megindítás idejében tudvalevőleg a siketnémák, vakok, hülyék stb. intézeteit egyesítő „emberbaráti intézetek”-nek az országos szakfelügyelője volt. A szakfelügyelőséggel együtt varázshatalmát is elvesztvén, hívei elpártoltak tőle s így a lapja sem maradhatott fenn.

Mindjárt utána (1898), más naprendszerben, de ugyanesak a siketnéma-vak-hülye nevelésügy közös fejlesztése végett *Németh* László és *Váradi* Zsigmond — *Borbély* Sándornak, mint csendes társnak részvételével — megindították a „*Gyógypedagógiai Szemlét*”-t. Ekkor *Borbély* a „Gyógypedagógiai Szaktanács”-nak az „előadó”-ja volt, amely intézményt és tisztséget a *Roboz*-zal együtt félretolt szakfelügyelői állás teendőinek betöltésére szervezte az akkori kormány. 1903 végén *Borbély* átadja az „előadói” tisztelet: 1904 elejétől kezdve a szóban levő lap is irányt változtat és „*Szemle*” címmel kizárólag a siketnéma-nevelésügy szolgálatába áll. Csakhamar átveszi a lapot a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete és 1906 óta „*Magyar Siketnéma-Oktatás*” címmel tartja azt fenn ma is.

1909-ben újra megjelenik a „*Magyar Gyógypedagógia*”. Elődjétől főleg abban különbözik, hogy nem *Roboz*, aki egy félévvel előbb az örök béke honába költözött, hanem *Berkes*, *Klis*, *Herodek*, *Ákos* és *Éltes* állanak az élén. Munkakörébe foglalta a siketnéma-nevelésügyet is. Azóta többször változott úgy a kiadója, mint a szerkesztője. Iránya azonban megmaradt a régi: ma is foglalkozik a siketnémákkal.

Amint tehát látjuk, a siketnéma-nevelésügy fejlesztésére nekünk megvan a szaklapunk, a Magyar Siketnéma-Oktatás. De nincs olyan magyar szaklap, mely kizárólag a gyógypedagógiát, a gyengetehetségűek nevelésügyét szolgálná, mint az általános neveléstudomány egyik ágát.

6. §. A siketnéma-intézeti tanárok szakegyesületi élete és a gyógypedagógia.

1. A *külföld* valamennyi művelt államában megvan a siketnéma-intézeti tanároknak a maguk külön szakegyesületük. Ausztriában „Verein österreichischer Taubstummlehrer”, Svájcban

„Verein schweizerischer Taubstummenlehrer“ a neve. Valamennyit most nem sorolhatjuk fel. Csupán azt emeljük még ki, hogy a Német-birodalom egyes államaiban külön „Taubstummlerher-Verein“-ok működnek és hogy ezek együtt a „Deutscher Taubstummlerher-Bund“-ba tömörültek. Itt csupán egy kísérlet történt, a *Trüpperé*, egy gyermekszanatórium igazgatójáé és két professzortársáé, 1904-ben, arra, hogy „... alle Vereine und Konferenzen für Kinderforschung, für Rettungshauswesen, für Fürsorge und Zwangs-Erziehungsanstalten, für Hilfsschulen wie für Behandlung und Erziehung von Schwachsinnigen und Epileptischen, Taubstummen und Blinden, sowie überhaupt alle Vertreter, Leiter, Lehrer und Freunde heilerzieherischer Anstalten und Bestrebungen sich zu einem alle zwei Jahre tagenden Kongresse zusammenzuschließen, wobei es den bestehenden Vereinigungen unbenommen bleibt, daneben in der bisherigen Weise weiter zu bestehen und zu tagen.“ *Baldrian* kolléga ezt a hozzá érkezett felhívást „Wieder ein Schritt vorwärts“ címmel közölte a *Blätterben*. Később mosakodni volt kénytelen, mert „... der geschäftsführende Ausschuß des Bundes deutscher Taubstummenlehrer in der neuen Gründung den notwendigen *Schritt nach vorwärts* nicht erkenne.“ (*Blätter* 1904: 266, 381.) Nem is tudunk róla, hogy *Trüpper*-nek ez a kísérlete sikerült volna.

Egyébként kár nem érte vele sem a siketnéma-nevelésügyet, sem a gyógypedagógiát, mert úgy a mi szakegyesületeink, mint a „*Verband der Hilfsschulen Deutschlands*“, a „*Verband schweizerischer Lehrkräfte für geistesschwache Kinder*“ és más országok ugyanilyen szakegyesületei a maguk hatáskörében, a maguk szellemi és anyagi erejével is sikeresen teljesítik önként vállalt kötelességüket. Szomszédunkban, Ausztriában is „der *Verein Fürsorge für Schwachsinnige und Epileptische in Wien* — erstreckt seine Wirksamkeit über sämtliche österreichische Kronländer und bezweckt: a) Ausbau der Heilpädagogik . . . d) Vertretung der Interessen der Lehr- und Erziehungspersonen heilpädagogischer Anstalten wie deren berufliche Fortbildung.“¹⁾

2. *Nálunk* a skn.-intézeti tanárok tömörülésére az első felhívást *Scherer István*²⁾ bocsátotta ki az általa szerkesztett *Kalauz* 1893—94. évfolyamában. Majd ugyanott közli a hozzá beérkezett válaszokat. A kartársak örömmel üdvözik a felvetett eszmét. A sok közül itt csak a *Berinzáé*²⁾ idézem, a többi jellemzése végett. „Jójjunk össze (a milleniumi gyűlésre), tanuljunk egymástól . . . Ha a közös szeretet, egyetértés vezérel össze, ha mindenki előtt csupán csak a siketnémák ügye lebeg, összejövételünk okvetlenül megtermi gyümölcsét.“ (*Kal.* 1893—94: 112.) Az előkészítő bizottság elnökévé *Scherer*-t választották. — A tervezett gyűlést nem tartották meg.

A millénium évében, 1896 április 2.-án *Roboz József*nek, a váci siketnéma-intézet igazgatójának és az emberbaráti tanintézetek

¹⁾ Miklas L.: Die österreichische Hilfsschulen und Anstalten für Schwachsinnige Wien, 1909. p. 16.

²⁾ = Berkes.

országos szakfelügyelőjének felhívására Vácon összegyülekezett a siketnémák, vakok és hülyék intézeteiben működő 34 tanár és tanító és megalakult a „Fogyatékosok tanárainak és tanítóinak országos egyesülete”. *Roboz* lett az elnök. — Ez az egyesület több gyűlést nem tartott. (Váci sn.-int. értesítője 1895—96: 219.)

1896 július 4.-én, a II. országos és egyetemes tanügyi kongresszus úgynevezett „emberbaráti intézetek” szakosztályában *Eötvös Károly* Lajos hajdumegyei tanfelügyelő határozati javaslatot terjesztett elő, amellyel az általa 1894-ben megindított mozgalmat akarta dűlőre vinni. Akkor ugyanis ő a Debrecenben tartott tanszerkiállítás alkalmából országos értekezletet hívott össze, amely értekezlet kimondotta az összes emberbaráti intézetek, árva- és szertettházak, siketnémák, vakok, hülyék intézetei tanítóinak egyesületté alakításának szükségességét. Az 1894. év őszén az emberbaráti intézetek tanítói *Somlyay József* árvaházi igazgató elnöklete alatt Budapesten újabb értekezletet tartottak, amelyen a megalakulás módzatait is megvitatták és az egyesülésre felhívták az összes emberbaráti intézetek tanítóit. (II. Tanügyi Kongr. Napl. p. 120.)

A tanügyi kongresszus naplójának e kérdés tárgyalására vonatkozó főbb részeit, minthogy az bizonyára érdeklő különösen a fiatalabb kartársakat, akik esetleg nem könnyen jutnának hozzá, — az alábbiakban közöljük (p. 1014.).

„*Eötvös Károly* Lajos előadó: . . . Mondja ki a szakosztály:

1. a „Nevelők orsz. Egyesületének” megalakítását, és válassza meg azonnal az ideiglenes tisztikart, . . .

Roboz József: Bocsánatot kérek, hogy szavaimat egy hasonlattal vezetem be. Kétféle házasságot szoktunk akceptálni: szerelmi és érdekházasságot, de oly harmadik házasságot, melyben sem szerelem, sem érdek nincs, olyant eddig nem akceptáltunk. . . . sem az előadó úr által ajánlott egyesületet létrehozzuk, ez sem szerelmi, sem nem érdekházasság. Mi annyira el vagyunk foglalva saját bajainkkal, olyan óriási küzdelmünkbe kerül tért hódítani intézményünknek, nekünk annyi kardinális égető kérdésünk van, hogy teljesen le vagyunk foglalva a magunk számára.

De ettől eltekintve, méltóztassék megengedni, de a közös cél, melyért az egyesület alakulna, az öntevékenységre alapított induktív módszer, oly régi igazság az emberbaráti oktatás terén, hogy azt mindenki tudja, aki csak néhány hónapot töltött egy intézetben.

Azért bármily megtisztelő is az előadó úr felhívása, azt el nem fogadom, mert ha elfogadnám, nem érezném magam saját egyesületemben, nem remélném attól saját intézményem, hanem az általános nevelés érdekének előmozdítását . . .

Nagy Károly: Mindnyájunkat a szeretet hozott össze, az vezérelt és kell, hogy továbbra is irányítson. Humán intézetben működni és a szeretetet nem istápolni és nem törekedni arra, hogy mindnyájunk ügyét és érdekét előmozdítsuk, ezt én alig tudom elképzelni. . . . melegen pártolom az előadó úr javaslatát.

Bartha József: Én szintén hozzájárulok az egyesülés eszméjéhez . . .

Eliás Jakab: Az egyesüléssel ügyünk előbbrevitelét akarjuk elérni, ámde én azon nézetben vagyok, hogy ezt a célt nem fogjuk ily módon megvalósítani. Az árvaházak a tanítás módszerét tekintve, sokkal közelebb állanak a népiskolához, mint mi és mégis külön akarnak válni a népiskolától. Ha ez nekik jogukban áll, miért nem állana jogunkban nekünk a mi intézményünk érdekében a mi külön céljainkra törekedni. Én nem pártolhatom az előadó úr javaslatát, ellenben helyeslem Roboz József úr fejtegetéseit.

Magdics Károly: Előre is kijelentem, hogy az előadó úr eszméjét pártolom, csupán az egyesület címét „Az emberbaráti intézetek alkalmazottainak egyesülete“ néven szeretném létesíteni, mert az árva- és szeretetházak, vakok és siketnémák intézetei, ezek mind emberbaráti intézetek.

Roboz József úr azon ellenvetését, hogy saját intézményeik érdekeit ezen egyesület keretében elő nem mozdíthatják, el nem fogadhatom, mert hisz külön szakosztály szervezhető az ő részükre és ott teljesen érvényesülhetnek. Miután egyesült erővel többre megyünk, mint különválva, én az egyesülés mellett vagyok.

Gácsér József: A különböző intézetekben működésünk nagyon elűtő. Az egyesülés folytán csak többen volnánk, de közös tevékenységet nem fejthetnénk ki. Nem járulok hozzá az előadói indítványhoz.

Eötvös Károly Lajos előadó: . . . Örömmel konstátálom, hogy bár többen az indítványom ellen szólottak, magát az egyesülés eszméjét senki ridegen vissza nem utasította és ép azért fentartom továbbra is indítványomat és kérem annak elfogadását. (Helyeslés.)

Elnök: Kimondom *határozatkép*, hogy a szakosztály az egyesület megalakítását elhatározza.

Roboz József: Én sohasem helyeseltam, hogy a kétféle intézet képviselői egy szakosztályban tanácskozzanak, de nem volt ez esetben semmi kifogásom ellene, mert mindkét részről kevés számmal vagyunk képviselve. Hanem az ellen — mint méltóztatnak tudni — állást foglaltam, hogy az előadó úr által előterjesztett javaslat elfogadtassék. Nekem az udvariasságot alá kell rendelnem az ügy érdekének és ép azért, miután az árva- és szeretetházak képviselői az egyesülés mellett már nyilatkoztak, arra kell kérnem az elnök urat, tegye fel a kérdést, hogy vajjon a mi intézeteink képviselői szintén óhajtnák-e ezen egyesület létesítését?

Elnök: Roboz József úr tévedésben van, mert a szakosztály a maga egészében határozott, és pedig az előadói javaslat mellett. Ezt tehát szó tárgyává tenni már nem lehet.

A siketnéma-intézeti tanárok ekkor, *Roboz József* felhívására és az ő vezetése alatt kivonultak a teremből, annak jeléül, hogy e pont további tárgyalásában résztvenni nem óhajtanak. Az egyesület megalakult. Lehet, hogy azóta megszűnt, lehet, hogy talán ma is működik. Csak annyit tudunk még róla, hogy a siketnéma-intézeti tanárok közül soha senki sem volt tagja.

1901 ápr. 3.-án *Bihari Károly* kezdesére Vácon megalakult a

„Siketnéma-intézeti tanárok országos egyesülete“. Elnökké Schäffert, a temesvári siketnéma-intézet igazgatóját, titkárrá Biharit választották. — Egyesületünk az idén XV. rendes közgyűlését tartja.

1903-ban a „Siketnéma-intézeti tanárok országos egyesületé“ nek temesvári közgyűlésén Herodek Károly azt indítványozta, hogy az egyesület eddigi szervezetét változtassa meg és *gyógypedagógiai egyesületté* alakuljon át. A közgyűlés napirendre tért Herodek indítványa fölött. (MSO. 1903: 135.)

1907-ben a budapesti állami kisegítő-iskola tantestülete a közoktatásügyi miniszternek javaslatot nyújtott be, *hivatalos gyógypedagógiai egyesület* alapítását kérve. (MSO. 1907: 189.) A Magyar Siketnéma-Oktatás ebből az alkalomból *Klis, Eliás, Borbély, Klinda, Bihari, Váradi, Mlinkó, Nagy Péter, Völker, Markovics* és *Gácsér* kollégák szakvéleményét közli (1907. pp. 191—196.), akik valamennyien és egybehangzóan a gyógypedagógiai egyesület létesítése ellen nyilatkoztak. — Nem is lett belőle semmi.

1909-ben újra kísérleteznek, hogy a siketnéma-intézeti tanárokat a gyógypedagógia szolgálatába állítsák. A MSO. erről írja a következőket: „Siketnéma-intézeti kartársaink között sokan vannak már olyanok, akik a gyógypedagógiának lettek híveivé. Lelkesednek érte. Ettől várják üdvösségüket. Nem vesszük rossz néven. A lelkesedés tüze lopódzott be szíveikbe. Honnan kapott lángra e lelkesedés, nem kutatjuk. Nem harcolunk ellene. Talán elalszik magától. Idővel. Az új egyesület bátran megalakulhat. Sőt kíváncsok is, hogy megalakuljon. Nincs akadálya. A siketnémáknak már van egyesületük. Olyan idős, ha nem idősebb, mint a gyógypedagógia. Nem hevert tétlenül, sokat dolgozott. Eddig kézzelfogható eredményei nincsenek. A gyógypedagógia volt útjában. Küzdelme nagy volt, észre sem akarták venni. De úgy látszik, *már észrevették*. Ez az eredmény. És úgy látszik, agyon akarják ütni. Ütik is, de nem fogják agyonütni. Csak szenvedni fog, de élete megmarad.“ (MSO. 1909: 4.) — A terv megint nem sikerült.

1910-ben a budapesti állami gyógypedagógiai intézet tantestülete a budapesti állami siketnéma-intézet, a vakok budapesti állami intézete és a budapesti állami kisegítő-iskola tanszemélyzetét értekezletre hívta össze, a fizetésrendezés ügyében tartandó *gyógypedagógiai kongresszus* előkészítése végett. A kongresszust az értekezlet el is határozta. Az meg is tartatott 1910. november 26.-án Ákos István elnöke alatt. Úgy az előkészítő, mint a végrehajtó bizottság szervezete úgy állapítottatott meg, hogy abban a siketnémák, a vakok és a gyenge tehetségűek tanárai 5—5 taggal képviseltesék magukat. Mi a magunk részéről csatlakozásunkat akkor ahoz a feltételhez kötöttük, hogy a mi képviselőink megválasztását a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületére bízzák. — A végrehajtó bizottság feloszlott, miután feladatát — belső surlódásai dacára is — teljesítette.

1912-ben a Magyar Gyermektanulmányi Társaság *gyógypedagógiai osztály* megalakítása érdekében értekezletet hívott egybe. A meghívásra 3 siketnéma-intézeti tanár is megjelent; ezek közül

2, valamint a vakok intézetének egy tanára is, megfelelő érveléssel azt kívánta, hogy a Társaság kebelében ne gyógypedagógiai, hanem az érdekelt intézmények tanárainak bevonásával egy-egy külön, független szakosztályt létesítsenek a siketnémák, vakok és szellemileg fogvatékosok lelki világának rendszeres tanulmányozására. A jelenlevők többsége (összesen 20-an voltak jelen) a gyógypedagógiai szakosztály létesítése mellett foglalt állást. (MSO. 1912: 79.) — A kérdésnek ellenünk történt ily megoldása két szempontból kell, hogy érdekелjen minket. 1. Mert a Magyar Gyermektanulmányi Társaságban a siketnéma-intézeti tanárok közül is többen tevékenykednek; legnagyobbbrészt azok a kartársak, akiknek szakbeli munkálkodását szakegyesületük, a Sn. I. T. O. E. is nehezen nélkülözi. 2. Mert a Magyar Gyógypedagógia szerint „adminisztratív természetű ugyan, de nem minden ok nélkül való az sem, hogy az állami költségvetésekben a kormány a gyermektanulmányi társaság segélyezéséről a gyógypedagógiai intézetek címének keretében gondoskodik.” (1912. évf. p. 47.)

1912-ben a Magyar Gyógypedagógia szerkesztője, Ákos István ezeket írja lapjának a „Szerkesztői üzenet”-ében:

„Érdeklődő. Az Általános Gyógypedagógiai Egyesület érdekében eddig csak előzetes lépések tétettek. Felhívás nem küldetett szét, tehát tag véglegesen még senki sem lehet. Az eszme nem új. Most lapunk szerkesztő-bizottsága vetette fel újból s lapunk szerkesztőjének nevében mentek el az igazgatóságokhoz a tájékozást kérő levelek. Arról van tudomásunk, hogy a S. I. T. O. E. riválisnak kívánta körlevelében az új alakulást feltüntetni, ami, véleményünk szerint, jövőbe néző egyének előtt hitelre nem találhat. Ha lesz valami az egyesületből, úgy annak megalakulása kellő formában fog megtörténni.” (MGyp. 1912: 290.)

Hogy egy kis fűszert is vegyítsek előadásomba, idéznem kell a Magyar Gyógypedagógia akkori cikkeinek egyik idevonatkozó részét:

„... az integrálódás elsőbben azokra az egyesületekre szorítkozik, melyek hivatásuknál, nemzeti jellegüknél fogva igen közel állanak egymáshoz. Én azt hiszem, hogy ezt célozza, erre törekszik a megalakulandó Gyógypedagógiai Egyesület is, melytől ezidőszertint még sokan fázna s irtóznak. Pedig az, aki mélyebben pillant bele a fejlődés menetébe, látja, hogy a jelzett egyesület tisztán a közérdeken álló boldogulás elérésére törekszik. Tehát nem üt csorbát a differenciálódott, specializálódott egyesületeken s azok célján és fejlődésén.

Azok, akik csak az önérdek latbavetésével akarnak haladni s nemesbülni, nem járnak helyes úton. Minden önérdeknek számos útvesztője van. Épp ezért csak a közérdek lehet az az erő, amely az elfetemetett értékeket felszínre hozza . . . Szobolowszky István.” (MGyp. 1912: 288—289.)

Végre a f. év júliusában szétküldötte Ákos István a már ismert felhívását a „Magyar Gyógypedagógiai Társaság” megalakulása

kítása végett. Hogy mi lett a felhívás sorsa, azt nem tudjuk, mert a nyilvánosság elé még nem került a dolog.

Az eszme — a siketnéma-intézeti tanárok szellemi és anyagi erejének más nevelési ágak szolgálatába való állítása, vagy megfordítva, a nevelésügy egyéb szakaiban működőknek a siketnéma-intézeti tanárokkal való egyesülésre való törekvése — nálunk valóban nem új. Sőt, ha kitart, e nem viszonzott — hogy a *Roboz* hasonlatával éljek — szerelmi vonzódás, ma-holnap negyedszázados jubileumát is megünnepelelheti . . . szerelmi- vagy akár érdeklázás-ság elérése nélkül.

*

Kedves Kartársaim!

Vizsgálódásunk kissé hosszúra nyúlt. Hogy másra is maradjon időnk, be kell fejeznünk a kérdés további részletezését. Befejezésül — tanulsgképen — állapítsuk még meg röviden azokat a főbb elveket, amelyek az előadottakból önként következnek. Ezek az elvek:

1. A siketnéma nem „abnormális“, nem „fogyatékos“ lény, hanem siketnéma.

2. A siketnéma-intézet a siketnémákat, a gyógypedagógiai intézet a gyengetehetségűeket és gyengeelméjűeket neveli.

3. A siketnéma-intézet is, a gyógypedagógiai intézet is külön, önálló célt szolgál.

4. Hivatásbeli céljukat úgy a siketnémák, mint a gyengetehetségűek nevelői és oktatói egymásról teljesen elütő, önálló szakmunkával képesek megközelíteni.

5. A kétféle szakmunka tehát egymástól teljesen különböző alapképzettséget, ehhez képest mind a két szakma önálló, egymástól teljesen független, kizárólag a saját tudományos és gyakorlati szükségleteire épített tanárképzést kíván.

6. A siketnéma-nevelésügy is, a gyógypedagógia is az általános neveléstudománynak gyermeke: egymásnak tehát édes testvérei.

Itt találjuk meg a tárgyat választott kérdésre a feletet: *a siketnéma-nevelésügy és a gyógypedagógia közt az általános neveléstudomány családjában testvéri a viszony.*

7. A siketnéma-nevelésügy és a gyógypedagógia között testvéri lévén a viszony, ami kizárja köztük a fölé- és alárendeltségi viszonyt, egyik sem hivatott arra, hogy a másik testvér ügyeibe beleavatkozzék; arra még kevésbbé, hogy a másik testvéren uralkodjék.

8. A két nevelésügy a neveléstudomány gyűjtőfogalmában egymás mellé rendelt lévén, amint a gyógypedagógiai intézet nem tartozhatik a siketnéma-intézetek közé, úgy a siketnéma-intézet sem tartozhatik a gyógypedagógiai intézetek közé.

9. A két intézmény fogalmi egymás mellé rendeltségénél fogva amint helytelen volna a gyógypedagógusra azt mondani, hogy az siketnéma-intézeti tanár: éppúgy helytelen a siketnéma-intézeti tanárra azt mondani, hogy az gyógypedagógus.

10. A gyógypedagógia a hatalom erejével olvasztotta magába

a magyar siketnéma-nevelésügyet: mink nem legyőzés, hanem a felvilágosítás, a meggyőzés útján akarjuk biztosítani e két nevelésügy testvéri viszonyát; és ezen az alapon előmozdítani a siketnéma-nevelésügynek független, szabad fejlődését.

Ám ha helyeseknek elfogadjuk ezeket az elveket, ezzel még tulajdonképen nem csináltunk semmit. Ez a belátás csak úgy jelent hasznot a siketnéma-nevelésügyre, ha ezeket a helyeseknek elfogadott elveket minden gondolatunk, szónk és tettünk irányítóivá avatjuk. Vagyis ha pl. egyik vagy másik szakintézményünkéről véleményünket kell nyilvánítanunk, akkor nem mindegy az nekünk, hogy az az intézmény kizárólag siketnéma-nevelésügyi célt szolgál-e; kizárólag siketnéma-nevelésügyi szakférfiakból áll-e. És nem tartjuk közömbös és természetes dolognak, ha a siketnéma-nevelésügy szakkérdéseiben mondjuk pl. a kisegítő iskola igazgatójának a véleményét is szakvéleménynek tekintjük a sorsunkat intéző közoktatásügyi kormány.

Ez a belátás arra fog indítani minket, hogy az eddiginél többet és többen fogunk törődni a magunk szakmájával. Mindegyikünk igyekszik majd mentől több téglát összehordani a siketnéma-neveléstudomány templomának felépítéséhez. És ha ezt a templomot a saját lelki világunkban felépítettük, akkor teljes tudásunkkal, legjobb érzésünkkel és erős akaratral arra fogunk törekedni, hogy a most helyeseknek elfogadott elveket átültessük a hivatalos és a pedagógus világ felfogásába is.

Ennek a belátásnak térfoglalásával arányosan fog lassankint, fokozatosan visszatérni a siketnéma-nevelésügy önállósága is.

A siketnéma-intézetek a történelmi jogfolytonosság alapján újrászerveztetnek. Ebbe a szervezetbe a Királyi Pártfogoltatás és többek közt pl. a Legmagasabb Királyi Elhatározással annak idején nyert és jogilag soha meg nem szűnt tanári címünk is újra belékerül.

A 16 siketnéma-intézetünk egységes működését egy szakfelügyelő (főigazgató) fogja irányítani.

A siketnémáink használatára írt tankönyveket siketnéma-intézeti tanárok fogják megbírálni.

Siketnéma-intézeteink a nyilvánosság előtt — kongresszusokon, kiállításokon — is mint siketnéma-intézetek fognak megjelenni.

A közoktatásügyi minisztériumban a gyógypedagógiai ügyosztály helyébe a szakirányú népoktatási ügyosztály lépett. Ennek ügykörében a siketnéma-intézetek is meg fognak említeni, amint most a kisegítő-iskolák, az idegesek intézetei, a gyógypedagógiai intézetek, a hibásbeszédűek tanfolyamai stb. A „gyógypedagógiai alapítványok” helyett is a siketnémák javára tett alapítványok fognak szerepelni az állam nyilvántartásában; ez jobban meg fog felelni az alapítók szándékának, akiknek jóakarata az alapítvány létesítése alkalmával nem a gyógypedagógia, hanem a siketnémák felé fordult.

A magyar siketnéma-nevelésügy váci múzeuma folytatja az oly szépen megindult fejlődését.

Fizetés tekintetében a siketnéma-intézeti tanárok külön csoportba osztatnak és — úgy, mint külföldön történik és nálunk is megígértetett — a tanítóképző-intézeti tanárokkal egyenlő mérték szerint fognak elbíráltatni.

A nyugdíj-törvény keretében is, a mostani 40 éves helyett, vissza fogjuk kapni — ha nem is a régi 30, de a középiskolai tanárokéval egyenlően megállapítva, legalább — a 35 éves szolgálati kötelességünket.

A gyakorló-intézeti tanárok a siketnéma-nevelésügy terén is — a többi oktatási ágazatnál követett elv szerint — a rendesnél valamivel magasabb fizetésben fognak részesülni.

A siketnéma-intézeti tanárjelöltek a jövőendő élethivatásukban nélkülözhetetlen szaktudásukat külön, az egyetemmel kapcsolatban szervezett *szakképző*n fogják megszerezni.

Kedves Kartársaim!

Én a magyar siketnéma-nevelésügy fejlődésének útjára igyekeztem némi fényt deríteni. A Kartársak bölcs hozzászólása gyűjtson ez ügyben teljes világosságot. Azután pedig karavánunk haladjon tovább ezen a jó és igaz úton!

Siketnéma-oktatásügyünk viszonya a „Gyógy-pedagógiai“ oktatáshoz.

(Utólagos hozzászólás a Siketnéma-intézeti Tanárok szeptember 23-iki közgyűlésének e fenti tárgyhoz.)

A „gyógypedagógia“ magyar szó ezelőtt mintegy 20 évvel kezdett először feltűnedezni a *Heilpädagogik* formájára. Akkor még nagy divatja volt a német minta utánzásának, mert tekintélyt is szokott adni az önállóság hiányában németbámulatban tetszelgő magyarnak.

És azóta el is helyezkedett már ez a szó a magyar terminológiában: 15 éve használják hatóság, szakemberek és műkedvelők. Pedig bizony szörnyszülött szó ez, s mérséksz nem is fejezi ki a valóságot. Mert a *gyógypedagógia* szó gyűjtő fogalom. Találókbb szónak hiányában egybe akarja foglalni a siketnémákat, vakokat, hülyéket, gyengeképességűeket, idegeseket, dadogókat, selyítőket stb. Ma még így. De lehet, hogy holnap már a javító-intézetieket, sántákat, bénákat, s talán a rokkantakat is.

Hát ez kérem már eddig is össze nem illő gyülekezet. Menyire össze nem illő, sőt széthúzó lesz, ha még tovább is terjed a fogalom köre!

Minket siketnéma-intézeti tanárokat és a siketnéma-ügy képviselőit nem hagyhat érdektelenül a jelenségeknek ez az alakultsága, mert akarva, nem akarva, benne foglaltatunk a gyűjtőfogalomban s a *gyógypedagógia* címen aztán oly következményeknek vagyunk

és leszünk ez által részesei, amelyek nem vonatkoztathatók reánk, — amelyeknek kárát valljuk — amelyektől szabadulni akarunk.

A siketnémák ügye nem gyógypedagógia, és mi siketnéma-intézeti tanárok nem vagyunk gyógypedagógusok — még ha azoknak neveztetünk is.

Nem pedig azért, mert mi nem a gyógyítás fogalma körébe eső foglalkozást folytatunk. Mi sem nem beteg testrészt formálunk, sem nem abnormális agyműködést irányítunk. Mi egészséges — legfeljebb hiányos — szervezetű, de rendes észjárású gyermekek tanításával és nevelésével foglalkozunk. Az a süket, akit mi tanítunk, nem beteg, aminthogy a néma sem beteg. Mi tehát *nem gyógyítjuk* őket. Az orvos próbálja ugyan ezeket egy ideig gyógyítani, — főként a rosszhallású, vagy süketülni kezdő embert, — de mikor látja, hogy nem képes meggyógyítani, akkor hozzánk küldi. Elhiszi-e azt valaki, hogy a gyógyításra hivatott egyetemi elsőrendű orvos-tanár — ha nem sikerült páciensének fülét *meggyógyítani*, azaz hallását megjavítania, — hogy *gyógyítás* végett küldené őt hozzánk? A sükettség miatti némát pedig meg sem kísérli gyógyítani az orvos, mert az ily némaság az orvostudomány mai képessége szerint nem gyógyítható. Ezt is szintén hozzánk küldi, de nem gyógyítás végett; nem azért, hogy egy szervezeti, meglevő hibát, betegséget megjobbítsunk, hanem azért, hogy egy nem levő szervnek, képességnek helyébe valami újat alkossunk. Hogy egy kézzelfoghatóbb példával világosítsam meg a dolgot: a *béna* katoná sem beteg már. Csak addig volt beteg, míg az orvos fűrt, faragott, vágott a beteg testrészen; de mihelyt levágta a meg nem javítható testrészt, a műkar-, vagy műlábkészítő nem gyógyít már rajta. S bizony közel lennénk az elmosolyodáshoz, ha *gyógyiparosnak*, vagy *gyógy lábásznak*, vagy ilyesfélének nevezné valaki az új művérttag készítőjét.

Mi siketnéma-intézeti tanárok is új dolgot, új munkát végzünk, mely a gyógyításon kívül és túl van, — amihez már az orvos sem ért.

A *gyógypedagógia* megtisztelő nevezetére tehát mi nem szolgáltunk reá, nem vagyunk méltók. Idegen tollakkal nem kívánunk tehát ékeskedni. Azt akarjuk, hogy mi a magunk foglalkozása szerint neveztessünk és *ne gyógypedagógusok legyünk, de siketnéma-intézeti tanárok maradjunk*, mint voltunk kezdettől fogva legalább is 100 évig. *)

A magyar siketnéma-oktatás már 100 éves multra tekinthetett akkor vissza, mikor a modern köntösű gyógypedagógia megjelent berkeinkben. A német-imádat s a fogalmak összekevertsége hívta be ezelőtt mintegy 20 évvel e jövővényt a Heilpaedagogik rokonsága révén. Ugyanis a szervezeti satnyaságban, a szellemi elmaradottságban és az erkölcsi elferdülésekben szenvedő gyermekek célsze-

*) Az *Egészség* c. folyóirat most megjelent 10—11. sz. jórészt az egészségügyi minisztérium felállítását sürgeti. Az egyik cikkíró a Vkm. ügyköréből odautalandónak tartja az *árvaházak, kórházak, szeretetházak, bábaképezdek, gyógypedagógiai intézetek, orvosok, gyógyszerészek* dolgát. A szerk.

rúbb nevelésére és tanítására fejlődött ki előbb Németországban a Heilpedagógik. Ennek hatása alatt keletkeztek azután nálunk a képezhetetlen és majd a képezhető hülyék, gyengetehetségűek és inbecyillek intézetei.

A Heilpaedagógiknak szörnyű *gyógypedagógia* fordítása tehát a német-imádóknak csak úgy kínálkozott címül e most felsorolt intézetek számára. Ezzel egyidejűleg történt hazánkban az adminisztratív reformáció, mely Németországban szintén kísértett volt előbb, hogy t. i. a siketnémák, vakok, hülyék stb. egy tekintet alá vonassanak, gyógypedagógiai néven így kormányoztassanak. De Németországban anélkül, hogy lábrakaphatott volna, már zsengéjében elmúlt e divat veszedelme, mikor nálunk újítás és vívmány számba kezdett vétetni e megbukott rendszer.

És 1900. táján meg is történt nálunk a siketek, vakok, hülyék stb. gyógypedagógiai egyesítése külsőleg, adminisztrációsan anélkül, hogy a belső rokon, vagy ellentétes tanítási szaktulajdonságok eléggé megvizsgáltattak volna. Pedig oly nagy különbségek vannak ez ú. n. gyógypedagógiai iskolák tanításmódjai között, hogy ezekhez képest a vak és látó ember különbsége elhalványul. *Az adminisztrációnak tehát áldozatul esett a szakszerűség.*

Igy alakult ki aztán előbb a gyógypedagógiai szaktanács, a gyógypedagógiai képzés, a gyógypedagógiai státusz, majd a gyógypedagógiai tanár és tanító, mely elnevezések az emlegetett testi és szellemi hibában, vagy hiányosságban szenvedő tanulók tanításával foglalkozóknak együttes viszonyára vonatkoznak.

A „gyógypedagógia“ elnevezésnek a siketnéma-oktatáshoz való viszonyát már eddigi fejtegetésem alapján sem láthatjuk indokoltnak; azt meg már a logikába ütközőnek kell mondanunk, hogy akkor, amikor a gyógypedagógia szó gyűjtő fogalomnak foglaltatik le valamennyi hiány és fogyatékoság jelzésére, ugyanakkor *egy ágazatnak*: a hülyeségnek, vagy a kevésbbé képezhetőségnek intézménye is egyszerűen *gyógypedagógiai intézetnek* neveztessek. Már pedig így nevezetik, a gyengéképességű tanulóknak ezidő szerint két intézete.

Az alfogalom nem viselheti a főfogalom nevét és viszont. Ha a siketnémák, vakok, hülyék, stb. intézményei együtt gyógypedagógiai-ak, akkor ugyanezt a nevet nem viselheti a csak gyengéfejtő, és szervezett tanulóknak az intézménye.

Ha pedig a gyógypedagógiai nevezet találó a hülyék intézményére, akkor nem talál és nem vonatkoztatható ez a név a siketnémák intézetére.

Úgy vélem tehát ezek után, hogy egyrészt a tárgyi igazságot nélkülözi az, ha a siketnémák ügye mégis gyógypedagógiának neveztetik, másrészt a mi ágazatunknál a jogos önérzet megbénítására vezet az, ha a mostani gyógypedagógia fájának nem is a nagyobb ágát, de százados törzsét, t. i. a siketnémák ügyét egy 15—20 éves fiatal s hozzá még idegenből hozott más beoltású ágról nevezzük el gyógypedagógiának.

A siketnéma-intézeti tanárok, mint a siketnéma-oktatásnak

szellemi képviselői, úgy tapasztalják, hogy a magyar siketnéma oktatás a bölcsőjétől számított 100-dik évfordulója táján rövid néhány év alatt úgy belső fejlődésében, mint kifelé való terjedelmében oly haladást tett, hogy méltán vonhatta magára úgy a hazai művelt közönségnek, mint a külföldi szakköröknek a figyelmét. S azt is megállapítják, hogy ezt az eredményt, — miként a gyémánt is csak a saját porával csiszolható, — nem a gyógypedagógiai vonatkozással és nem ez utóbbinak címe, elnevezése alatt érték el, hanem saját eszközeinek felhasználásával, saját tulajdonságainak kiművelésével.

A siketnéma-intézeti tanárok áthatva hivatásuk magasztosságától s a kötelességteljesítés altruisztikus érzetétől, azon vannak, hogy a magyar siketnéma oktatás szép haladásnak indult ügye ne akadjon meg s mellőztetése által ne maradjon el az arányos fejlődés vonalán. *Ehhez a belső hajtó erőn felül a külső eszközök is kívánatosak.*

Vizsgáljuk meg tehát, hogy mi akadályaink vannak és aztán mely tényezők hatnának előmozdítólag a siketnéma oktatás-ügyünkre.

Ami eddigi fejtegetésem során is kitünhetett, arra most határozottabban óhajtok rámutatni. Mindenekelőtt hangsúlyozni kívánom, hogy nem szeretnék oly színben feltűnni, mint aki más portája előtt akar sepregetni. Legkevésbé szeretnék oly nyilatkozatot tenni, mely némelyeket esetleg bánthat. De mert oly szervezetről kell szólnom, melyben a siketnémák tanárain kívül mások is érdekeltek, erre a közös térre is kell lépnem, anélkül, hogy támadó szándékom volna.

A közös szervezetnek egyike a *gyógypedagógiai szaktanács.*

Ez a szaktanács ezelőtt majdnem 20 évvel szervezetett. Az a cél lebeghetett a szervező Náray-Szabó Sándor dr. előtt, hogy neki, a miniszteriumbeli ügyosztályfőnöknek szakemberek egyesülete adjon szakdolgozokban véleményt. Mindenekfölött tisztelni való gondolat és tett volt ez — általános vonásaiban. Tagjai voltak a miniszteri ügyosztályfőnök elnöksége alatt egy közös szakelőadó a siketnémák köréből s még két szakember tag ugyancsak innen, aztán két szakférfi a vakok oktatása köréből, egy pedig a gyenge-tehetségűek intézetének képviselőjében.

Azt most nem vitatom, hogy a siketnémák köréből szakelőadónak akkor kijelölt férfiú hogyan felelt meg a vakok és gyenge-tehetségűek oktatása érdekeinek. Erről nyilatkozzanak ők. De ez alapon 14 évi tapasztalat után most én kérek engedelmet arra, hogy én is nyilatkozzam: mennyiben lehet üdvös az, — mint ahogy van jelenleg — hogy a siketnémáknak sokkal kiterjedtebb oktatásügyét nem vérbeli szakember, hanem a gyenge-tehetségűek vezérférfia véleményezi és terjeszti döntés alá a szaktanácsban.

Hangsúlyozom újól, hogy e hozzászólás címén ne legyen személyi bántódás senki részére. Ez elsőrendűleg fontos ügynek elvi alapja ennyi személyi érintést, azt hiszem, elbír, legalább is el kell bírnia a bántódás érzete nélkül.

A tények viszonya ugyanis ez:

1. A magyar siketnéma oktatás multja 115 éves, a gyengetehet-ségűeké pedig 20 éves.

2. A siketnéma tanulók száma 1321, a szellemi fogyatékosoké pedig 765.

3. A siketnéma-intézetek száma ma 16, a szellemi fogyatéko-soké pedig (bele számítva a népoktatás köréhez tartozó 10 kisegítő-iskolát is) 13.

4. A siketnéma-intézeti tanárok száma 1916. év végén volt $147 + 66 = 213$, a szellemi fogyatékosoké pedig ugyanakkor $49 + 21 = 70$.

5. A gyógypedagógiai szaktanács tagjainak számaránya pedig ez: a siketnémák oktatása teréről van képviselő 2, a vakoktól 1, a gyengetehetségűek részéről pedig helyet foglal ott 3.

Az első négy pontban feltüntetett adatok előttem sehogysem tehetik s nem is teszik indokolttá, hogy a magyar siketnéma oktatás-ügynek képviselote oly arányú legyen, mint ahogy az az 5. pontban olvasható, hogy t. i. a siketnéma oktatásügy képviselőinek száma leszálljon 3-ról 2-re, a gyengetehetségűeké pedig így emelkedjék 1-ről 3-ra, s hogy a multtal és jelennel bíró oktatásügyünk irányítása s fejlődésre hivatottsága így, ekként a gyengetehetségű intézmények képviselőinek legyen a kezében.

Avagy talán az egyéni személyi képességek különös elosztott-ságában van a helyzet kulcsa?! Talán a gyengetehetségűek ügyének szaktanácsbeli képviselői egyszersmind a siketnéma oktatásügynek is leghivatottabb munkásai volnának?! Ezt nyilvánosan nem vitatom. Azt azonban igen, hogy a magyar „gyógypedagógia“ az ő első jó hírét és nevét nem a hülyék, hanem a siketnémák oktatása révén, ennek szárnyai alatt szerezte. Mert a magyar siketnéma-oktatásnak lendületét és a külföldre is elható jó hírét szintén nem a szellemi fogyatékosok képviselői, hanem a siketnéma-oktatással foglalkozó szakemberei adták meg.

Mégis: egy idő óta a siketnéma-oktatásügy mintha háttérbe szorult volna a gyengeképességűek tanításügye mellett. Legalább is ezt látszik mutatni az a tény, hogy a szellemi fogyatékosok ügyének szaktanácsbeli képviselőinek száma az új korszakban 1-ről 3-ra emel-kedett; a siketnémák és vakok képviselőinek arányszáma pedig ugyanez időben leapadt. Míg az első időszakban — 1899—1905-ig — 8 új siketnéma-intézet szerveztetett, 1905-től kezdve ezekből egy új sem keletkezett; ellenben a gyengetehetségűek iskolái 1904-től kezdve 11-gyel szaporodtak, — 2-ről 13-ra.

Nem lehet a siketnéma oktatásügynek javára írni azt sem, hogy a siketnéma-intézeteket túlnyomólag oly férfiak látogatják meg a taneredmény megbírálása végett, akik 15—17 év óta egyáltalán nem foglalkoznak siketnémák tanításával; egyik szaktanácsi tag pe-dig életében sem tanított siketnémákat, mégis hivatott arra, hogy bírálója és megbírálója legyen ily kiküldetések alkalmával a siket-némák valóban speciális tanításmódjának. És ha e mellé állítom azt a másik tényt, hogy a szaktanácsnak két jelenlegi tagja közül, kik egyenesen a siketnéma oktatás képviselőiként foglalnak ott helyet,

mondom, ha ezek közül az egyik szaktanácsi tag az ő 25 éves siketnéma-tanári működése után sem küldetett ki soha egyszer sem — nem idegen iskolához! —, de még saját szakmájú siketnéma-intézet-hez sem: akkor még nyugtalanítóbban kell, hogy hasson reánk siketnéma-intézeti tanárokra az az évek óta tartó aránytalanság, mely a gyógypedagógiai szaktanács mostani szervezetében a mi szakmánkat, s kedélyvilágunkat károsan, megbénítólág érinti.

A bárgyú szerénység határmesgyéjéig nem pályázom, de az illő szerénység vonalát talán nem lépem túl, ha 27 éves szakadatlan siketnéma oktatásügyi pályámra, irodalmi munkásságomra és a hazai siketnéma-intézetek tanárai összeségének egyhangú vélekedésére hivatkozva, kijelentem a magam és a siketnéma-oktatás gyakorlati képviselői nevében, hogy ez a rendszer így folytatva nemcsak a személyekre hat bénítólág, de ügyünkbe vágólág is káros hatású leend — nem holnapután, de talán már holnap.

Érzem, hogy számolnom kell itt egy ellenvetéssel is. Számolok is. Bizonytal mondani fogják elvi ellenfeleim, hogy a siketnéma oktatás képviselöte nincs elhanyagolva így sem, hiszen a szaktanács t. előadója egykor (ezelőtt 20 évvel) siketnéma tanár volt, tehát az ő személyében nem avatatlan kezek irányítják a siketnémák ügyét. Továbbá a két másik szaktanácsi tag is, noha a vakok ügyének élén áll az egyik s a gyengetehetségük ügyét szolgálja a másik, szintén siketnéma tanárok voltak ezelőtt 15, illetőleg 20 évvel; tehát jó kezekben van ő náluk is a mi siketnéma oktatásügyünk. És a negyedik tag!? Ha ez gyakorlatilag nem működött is soha a siketnémák tanítása terén, de megvan hozzá az elméleti képzettsége és ez feljogosítja őt az előbbiekével egyenlő jogokra.

Messze és kényes térre vezethetne itt a hozzászólásom és a vitatkozás anélkül, hogy óhajtanám azt. (Pedig az ügy megkívánná!) Azért átugrom érveimnek egy sorozatát s csak két dolgot említek meg ellenválaszul. Az a tanácsbeli egyik siketnéma oktatásügyi szakember, ki 25 éves multra tekinthet vissza, de még eddig méltónak nem tartatott arra soha, hogy egy szakmájabeli siketnéma-intézethez kiküldessék vizsgálatra, vajjon kevesebb értékű szakember-e a siketnéma-oktatás viszonylatában, mint a többi tanácsbeli csak elszármazott tanácsstag — társai?! A siketnéma-oktatásnak bizony szakavatottabb képviselői lennének azok a kiválóbb siketnémaügyi férfiak, akik nemcsak régóta, de jelenleg is működnek gyakorlatilag e pályán, hogysem azok, akik csak visszatekinthetnek a 15—20 éves multra, vagy még ily multjuk sincs, annál kevésbbé gyakorlati jelenük.

És még egyet!

Hogy alakul majd a jövőbeli helyzet akkor, ha a gyengetehetségük és vakok intézeteinek most élén álló szakférfiak s egyszerűsmind szaktanácsbeli tagok és előadók egykor elhalnak s magukkal sírba viszik azt a siketnéma-oktatáshoz való értést, melyet 15—17 évvel szereztek a siketnémák intézeteiben? És helyükbe oly férfiak kerülnek aztán, kik siketnémákat csak a képesítő vizsgán tanítottak?! Akik az elméleti képzésen kívül a gyakorlatból csak kostolót

vettek, lehetnek-e hivatottak arra, hogy a siketnéma-oktatás legspeciálisabb módszerének fogásait, titkait ismerjék, megbírálják és e címen szakemberek munkája felett döntő súllyal vélekedjenek, szavazzanak és ítéljenek!? Tarthatnak-e ezek méltán jogcímet arra, hogy a hármas ágazatú ú. n. gyógypedagógiai szaktanácsban a siketnéma-oktatásügynek véleményezői, bírálói és megítélői legyenek, akár szaktanácsbeli tagságukkal, akár — ami még több! — szakelőadói hivataloskodásukkal!? Ha ez az előrevetett sötét árnyék nem leend, amint nem is lehet alkalmas a siketnéma-oktatás fejlesztésére és fejlődésére, akként a mostani helyzet sem felel meg a siketnéma-oktatás kívánalmainak, mert a mai helyzet borultsága az, mely előkészítőjéül szolgál a holnapi megirtóztató sötétségnek. Egy személy képviselésében ez a veszély már megjelent és 14 év óta érezzük azt a lehetetlennek hitt terhet, hogy a siketnéma-ügyben hülyék és gyengetehteségűek szakértője legyen szaktanácsai előadó.

Mindezek a jelenségek arra ösztönöznek, hogy én, aki 27 évig szervezetemnek, továbbá szellemi és erkölcsi valamirevalóságomnak legjavával szolgáltam — és talán nem dicstelenül — a magyar siketnéma-oktatás ügyét, őszinteséggel s köteles nyíltsággal megmondjam, hogy ez az irány a magyar siketnéma-oktatásnak a csődjére vezet. Ezt az irányt meg kell tehát állítani és meg kell változtatni.

Valamint mi más oktatási ágtól függetlenül, helyesebben pedig akadályozatlanul óhajtjuk szívvel-lélekkel munkálni, fejleszteni a mi szakmánkat, akként tőlünk is távol áll az, hogy be akarjunk avatkozni akár a gyengetehteségűek, akár más fogyatékosok módjába. Nem óhajtunk mi más intézmények miniszteri biztosai lenni; nem óhajtunk mi számukra sem írni tankönyveket, sem pedig megbírálni olyanokat; nem kívánunk mi módszeres dolgaikhoz sem hozzászólni és szavazatunkkal kárt okozni nekik. Ugyanakkor azonban tőlük is ugyanazt sürgetjük a magunk javára. Quod uni iustum, alteri aequum.

Javaslatom az, hogy felsőbb hatóságunknak adjuk tisztelettel tudomására azt, hogy a gyógypedagógiai szaktanácsnak ez a szervezete a siketnéma-oktatásügyre már eddig is veszélythető s még inkább az lesz már a közel jövőben. Azért kérjük meg Ő Excellenciáját, hogy adja meg nekünk a módot és lehetőséget arra, hogy a magyar siketnéma-oktatásügyet ennek leghozzáértőbb munkásai irányíthassák, fejleszthessék, egy szóval; intézzék; miért is a szaktanács szervezetének ily irányú módosítására részletes javaslatunkat megteheszük. Addig is, míg ez megtörténhetnék, kérjük, hogy a szaktanácsban a siketnémaügy legkiválóbb munkásai közül annyian foglaljanak helyet, amennyit a siketnémák multja, tradíciója, irodalma, továbbá intézeteinek, tanulóinak s tanárainak arányszáma, egy szóval: fajsúlya megjelöl.

Borbély Sándor,

névleges szaktanácsai tag, a siketnémák váczí kir. országos intézetének igazgatója, a Siketnéma-int. Tanárok Orsz. Egyesületének elnöke.

A szaktanács ujjaszervezéséről.

— Egyesületünk emlékirata. —

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! A Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületének megbízásából mély tisztelettel terjesztjük Excellenciád kegyes színe elé egyesületünknek folyó évi szeptember hó 23.-án Vácott tartott évi rendes közgyűlésén hozott határozatát s egyben alázattal kérjük Nagyméltóságodat, hogy azt indokainál fogva kegyesen meghallgatni méltóztassék.

a) A siketnémák oktatásügyének szakszempontról való felügyeletére, irányítására és belső fejlesztésére véleményező hatóságul állíttassék fel külön siketnémaügyi szaktanács a siketnémák oktatásügyén gyakorlatilag működő szakférfiakból.

b) Amennyiben e határozattá lett javaslatunk a részletes előkészítés hiányában most még talán nem volna megvalósítható, az a) pontban körülírt szaktanács megszervezéséig külön szakosztály létesíttessék a most meglevő gyógypedagógiai szaktanács keretében ugyancsak az a) pontban felsorolt célból és összeállítással.

c) A b) pontban körülírt szakosztály működésbe lépéseig a most meglevő gyógypedagógiai szaktanács már most annyi siketnéma-oktatásügybeli szakférfiúval bővíttessék ki, hogy az abban helyet foglaló tagok összes számának felénél nagyobbik rész a siketnéma-oktatásügy terén gyakorlatilag működő igazgatókból és tanárokból álljon.

Tiszteletteljes indokolásunk a következő:

A magyar siketnéma-oktatásügy fejlődésének százados története azt bizonyítja, hogy oktatásügyünket, a legutóbbi 14 évet leszámítva, 101 évig siketnémaügyi szakférfiak irányították, munkálták.

Intézeteink szaporodása s az egységes tanterv kidolgozása, — mint amelyekre méltán lehetünk büszkéek — a siketnéma-oktatásügy máságú fejlődésével együtt a mi szakembereink munkájának az eredménye.

Az oktatásügyünket véleményező testület azonban — a gyógypedagógiai szaktanács — mai összeállításában és működésében olyan, hogy oktatásügyünk további fejlesztésére méltán csak aggodalommal gondolhatunk.

Ugyanis: A gyógypedagógiai szaktanács 1916. évi idecsatolt jelentése szerint hazánkban van: 16 siketnéma-intézet 150 rendes tanerővel, 5 vakok intézete 29 tanerővel, 2 gyógypedagógiai nevelő-intézet 18 tanerővel, 7 kisegítőiskola 31 tanerővel és végül 1 idegesek iskolája 5 tanerővel.

Oktatásban részesült ugyancsak a fent említett jelentés szerint a siketnémák intézeteiben 1321; a vakok intézeteiben 385; a gyógypedagógiai nevelő-intézetekben 220; a kisegítő-iskolákban 545; s az idegesek iskolájában 43 növendék.

Ha e számadatokat összevetjük, kitűnik, hogy a gyógypedagógiai szaktanács véleményezése alá tartozó intézetek száma 31, s ebből 16 a siketnémák intézete; az összes tanerők száma 233 s ebből 150 a siketnéma-intézeti tanár; az összes növendékek száma 2514 s ebből 1321 a siketnéma növendék.

E számokat viszonyba téve egymással, megállapíthatjuk, hogy úgy intézeteink és tanáraink, valamint növendékeink száma is, — mely eredmény nem a mostani szaktanács munkája, — az összes intézetek, tanárok és növendékek számának a felénél több.

Azonban ez intézmények tárgyi és személyi ügyeinek szakbeli véleményezésére ezidő szerint hivatott testület, az ú. n. gyógypedagógiai szaktanács, akként van összeállítva, hogy a vakok oktatásának körzetéből 1, a szellemi fogyatékosok intézményeinek részéről jelenlevő 3 képviselő mellett a siketnémák köréből csak két képviselő foglal ott helyet.

Logikus tehát az a következtetésünk és méltányos az a legkevesebb kérésünk, hogy abban a tanácsban is, mely ezidő szerint irányítja, véleményezi a gyógypedagógiai oktatásügyet, annyi szakférfiúval legyen oktatásügyünk képviselve, hogy e szám az összes tagok számának a felénél többjét mutassa oktatásügyünk javára.

De a magyar siketnéma-oktatásügynek aránylagos nagy multja valamennyi ú. n. gyógypedagógiai ágazatnál terjedelmesebb volta, jelentősegebb társadalmi és nemzetgazdasági értéke, s így tehát fejlődésre hivatottsága feljogosítanak minket arra is, hogy a magyar siketnéma-oktatás fejlesztetésének hatékonyabb eszközeit is keressük és kérjük. Közel 15 év óta ugyanis azt tapasztaljuk, hogy siketnéma-oktatásügyünk az ú. n. gyógypedagógia kisebb ágazatainak a nyomása alatt szenved.

a) A szaktanács mostani szervezete szerint ugyanis a közös szaktanácsi előadó, tehát a véleményező közeg 14 év óta a gyengétehetségűek oktatása köréből való férfiú. Régi igazság, hogy senki se szolgálhat egyszerre két úrnak egyenlően. E mellett: a mostani szaktanácsi előadó 19 év óta nem foglalkozik gyakorlatilag siketnémák tanításával. A siketnémák oktatása köréből kiválasztandó szakférfiú nemcsak teljesebb erővel szolgálhatná ügyünket, de a mi javunkra eredményesebben is.

b) Hogy a siketnéma-oktatásügy nem juthat a mostani szervezet mellett kellő, jogos képviselőhöz, mutatja az a rendszer is, hogy a szaktanácsban leapadt létszámmal helyet foglaló két siketnéma-oktatási szakembernek egyike — noha 25 éve működik már e pályán — nem találtatott még méltónak egyszer sem arra, hogy valamelyik siketnéma-intézet megvizsgálására kiküldessék. Ellenben: a vakok, hülyék intézeteinek képviselői alkalmasaknak ítéltetnek a legkülönlegesebb siketnéma tanítási módszerünk megvizsgálására és véleménynyilvánításra. Még aggodalmasabbá teszi a siketnéma-oktatás jövőjét az, hogy a siketnéma-oktatás eredményének megítélésére most már oly szaktanácsi tag is kiküldetik, aki soha életében nem tanított siketnémákat és aki azok tanításához így valóban nem

is érthet, még ha évekkal ezelőtt meg is szerezte volt erre a formászerinti képesítettséget.

c) Ez előadottakkal kapcsolatban természetesen azt sem tartjuk helyesnek és üdvösnek, hogy a szaktanácsban helyet foglaló siketnéma-oktatásügybeli férfiak belevonassanak a vakok s a szellemi fogyatékosok oktatásügyeinek az irányításába s esetleg az intézetek taneredményeinek a megvizsgálásába. Mert szerény véleményünk szerint a megvizsgálást nemcsak a bíráltnak, hanem az új, követendő irány kijelölésének is kell követnie. Ezt pedig csakis az illető ágazaton gyakorlatilag működő szakférfiú teheti meg illetékesen és az ügyre nézve hasznosan.

d) Oktatásügyünk fejlődésének erős támaszai volnának a jó tankönyvek. A tankönyveket a szaktanács bírálja az összes tagok bevonásával és szavazatával. Oktatásügyünknek aránytalan képvisellete a szaktanácsban lehetetlenné teszi azt, hogy az igazi szakvélemény domborodhassék ki s így oktatásügyünk kellően fejlődhessék belterejedelemben.

A siketnémák oktatás-módja csak erőszakos magyarázattal hozható még távoli összeköttetésbe is a gyógypedagógiai intézményekkel.

Száz évig önállóan, szabadon fejlődött a mi ügyünk.

Ennek az önállóságnak visszaszerzéseért, ennek a szabad fejlődésnek a további kellékeiért s az újból való felvirágozhatásnak az eszközeiért folyamodunk Nagyméltóságodhoz, úgy, miként e felterjesztésünk elején az a) pontban kifejtteni bátrak voltunk azt.

Alázatos, tiszteletteljes kérésünk meghallgatása reményében javaslatunk részletes végrehajtására s oktatásügyünk fejlesztésének javára készséggel ajánljuk fel Nagyméltóságodnak szívünk-lelkünk legnemesebb munkáját.

Nagyméltóságodnak legalázatosabb szolgálai:

Vác, 1917. október hó.

P. H.

Záborszky Árpád s. k.
titkár.

Borbély Sándor s. k.
elnök.

Jegyezzünk hadikölcsönt!

„Itt a próba, az utósó
Nagy próba.“

(Petőfi.)

A könyvkiadó-vállalat ügye.

— Ügyrendünk módosítása, kiegészítése. —

Egyesületünk ez évi rendes közgyűlése Bihari Károly dr. javaslatára az egyesület kebelében könyvkiadó-vállalatot létesített. Ennek érdekében elfogadta az indítványozónak következő határozati javaslatát:

„A Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete megállapítja:

1. hogy a siketnéma-nevelésügy fejlődésének egyik legfőbb tényezője és feltétele a szakkönyv-irodalom;

2. hogy a magyar siketnéma-nevelésügy szakkönyv-irodalma terén — a külföld gazdag irodalmával szemben — mi élénk hiányt érzünk;

3. hogy e hiány pótlására, a magyar siketnéma-nevelésügy szakkönyveinek kiadására a könyvkiadók nem vállalkoznak, mivel egyrészt ők — üzleti alapon állván — elsősorban anyagi haszon elérésére töreksenek, másrészt mink, 150—200, mentől magasabb szakműveltségre törekvő, magyar siketnéma-intézeti tanár — csekély számunk és még csekélyebb vásárló képességünk miatt — a könyvkiadók igényelte hasznót nem biztosíthatjuk;

4. hogy magánvállalkozás hiányában a magyar siketnéma-nevelésügy szakkönyv-irodalmának nemcsak írói, hanem anyagi, pénzügyi megalapozása is a siketnéma-ügy hivatott munkásaira, a siketnéma-intézeti tanárok szervezett társadalmára, a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesületére hárul.

Egyesületünk kimondja, hogy magát e feladat betöltésére kötelezettnek és hivatottnak tartja. Egyben el is határozza, hogy

1. a magyar siketnéma-nevelésügy szakkönyv-irodalmának tudományos művelését a kartársak egyesült erejével lehetővé iparkodik tenni;

2. amennyiben az egyesületünkben szervezett társadalmi és gazdasági erőnk a most kitűzött cél megvalósítására netán kevés lenne, az államhoz fordulunk anyagi támogatásért.

Egyesületünk elhatározta, hogy eddigi alapszabályaink keretében, az ügyrend módosításával, könyvkiadó vállalatot szervez.

A közgyűlés az ügyrendet ekép módosítja:

1. Töröljük az eddigi IV. fejezetet (23—37. §§.).

2. Be vesszük a IV. fejezetnek, illetve 23—43. §§-nak „IV. Hivatalos lap” címmel az egyesület választmánya által megállapított és a „Szemle 1905. évfolyamának 237. lapján közölt 1—21. pontot.

b) mint új fejezetet a következő §§-at:

V. Könyvkiadó-vállalat.

44. §. Az egyesület a magyar siketnéma-nevelésügy szakkönyv-irodalmának megteremtésére, rendszeres művelése és terjesztése végett könyvkiadó vállalatot szervez.

45. §. A könyvkiadó-vállalat közelebbi célja:

a) a siketnéma-nevelésüghöz tartozó, magyar, eredeti jeles és hasznos művek kiadása és segélyezése;

b) idegen nyelven írt kiváló szakmunkák magyarra való fordítása és kiadása.

46. §. A könyvkiadó-vállalat fenntartásában résztvesz:

a) az egyesületnek valamennyi rendes tagja oly módon, hogy az időnként megjelenő munkák előfizetési felhívását az egyesület magáévá teszi s az önként jelentkezésekre a tagokat hatékonyan felhívja.

b) Önként jelentkező testületek, intézetek évi 50 korona díjjal.

c) Az állam, előterjesztendő kérelmünkre a közoktatásügyi kormány által megállapítandó mértékben és módon.

47. §. Az egyesület rendes tagjai a vállalat kiadványait egy-egy füzött, a testületek és intézetek két-két kötött példányban, az évi díj fejében, mások az esetenként megállapítandó bolti áron kapják.

48. §. A könyvkiadó-vállalat ügyeiben (költségvetés, a kiadandó művek megállapítása, igazgató választása stb.) az egyesület közgyűlése határoz.

49. §. Az egyesület közgyűlésének a könyvkiadó-vállalatra vonatkozó határozatait az évenként választandó igazgató hajtja végre a választmány ellenőrzése és közreműködése mellett. Az igazgató végzi a vállalat levelezését, őrzi irat- és leltárát; működéséről beszámol úgy a választmányi gyűléseknek, mint a közgyűlésnek, javaslatait a választmány útján terjeszti a közgyűlés elé.

50. §. A választmány esetenként 3 bírálót jelöl meg. A bírálók bírálatukat az igazgatónak adják át, aki azokat előbb a szerzőnek, majd a szerző észrevételeivel és saját véleményével kiegészítve a választmány, végül a választmányéval együtt a közgyűlés elé viszi határozathozatal végett.

51. §. A könyvkiadó-vállalat pénzkezelését a vállalat pénztárnoka végzi. A pénzkezelés ellenőrzéséről a választmány gondoskodik. A felmentvény ügyében az egyesület évi közgyűlése határoz.

52. §. Az igazgató, vagy a bírálók valamelyikének évközben esetleg szükségessé vált ideiglenes helyettesítéséről az egyesület választmánya intézkedik.“

Az igazgatói címről.

— Egyesületünk emlékirata. —

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! Alulírottak, mint a „Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesületé“-nek elnöke és titkára, a következő tiszteletteljes kérelmet terjesztjük alázáttal Excellentiád elé:

Figyelemmel kísérve a Nagyméltóságod hatásköre alá tartozó státusok régebbi keletű s legújabb kiadású rangsorait is, az állapítható meg, hogy amíg minden egyes rangsorban vannak címzetes

igazgatói- és egyéb címzetes vezetői minősítéssel bíró tisztviselők, addig a mi státusunkban ilyen minősítések egyáltalán nincsenek.

E ténynek tiszteletteljes megállapításával foglalkozott egyesületünk ez évi rendes közgyűlése is. Az egyesület közgyűlésének ez ügyben hozott egyhangú határozata úgy szól, hogy címzetes igazgatói minősítéseknek a jövőben való biztosítása érdekében felterjesztés intéztessék Nagyméltóságodhoz.

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

Hivatkozással egyesületünk közgyűlésének fent már említett egyhangú határozatára, alázatos tisztelettel arra kérjük Excellenciát, hogy címzetes igazgatói minősítésekről — a jövőben — a mi státusunkban is méltóztassék gondoskodni. Ebbeli tiszteletteljes kérésünket támogatandó, minden szerényetelenség nélkül csak arra kívánunk rámutatni, hogy mindama kellékek, amelyek a hasonló minősítéseket hasonló körülmények között más státusokban szükségyszerűvé és kívánatossá tették, mindazok nálunk is fellelhetők. Így például vannak nálunk is hosszabb szolgálattal bíró olyan érdemes és munkás tanárok, akik méltók volnának igazgatói állás betöltésére. Igazgatókká vagy csak azért nem léphettek elő, mert vagy nem volt elég igazgatói állás, vagy pedig azért nem lehettek igazgatók, mert családi helyzetük őket eredeti működési helyükhöz kötötte.

A más rangsorban található igazgatói, vagy egyéb vezetői címzések bizonyosan azért adattak, hogy az érdemeseket ezzel is jutalmazzák. Hogy pedig ilyen erkölcsi jutalmazásra a közülünk valók csoportjából is többen rászolgáltak, annak kedvező elbírálását — hitünk és meggyőződésünk szerint — nyugodt lélekkel és teljes bizalommal várjuk Kegyelmes Urunktól.

Alázatos kérelmünket Excellenciának ismételten is kegyes jóindulatába ajánlva, vagyunk a Siketnéma-intézeti Tanárok Országos Egyesülete nevében Nagyméltóságodnak, Kegyelmes Urunknak legalázatosabb szolgálói:

Vác, 1917. október hó

P. H.

Borbély Sándor s. k.

elnök.

Záborszky Árpád s. k.

titkár.

A státusrendezésről.

— Intézőbizottsági emlékirat. —

Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk! A siketnémák, vakok és szellemileg fogyatékosok oktatásával foglalkozó tanerők összesége, mint egy státusba tartozók, anyagi érdekeiknek figyelemmel való kísérésére és szükségyszerinti megvédése érdekében folyó évi október hó 3.-án ú. n. „Gyógypedagógiai intéző bizottság“-ot alkottak.

Mély tisztelettel alulírottak, mint ennek a bizottságnak elnöke és titkára, az összeség nevében és képviselésében a következő alázatos kéréssel járulunk Nagyméltóságodhoz, Kegyelmes Urunkhoz:

1. Az 1909. évi áll. költségvetés törvényes intézkedései értelmében a gyógypedagógiai státusz létszáma is megharmadoltatott. Ezt indokolva — akkori miniszterünk, Zichy János gróf úr Ő Excellenciája, státusunk megharmadolásának kérdésével kapcsolatosan a következő kijelentéssel élt a képviselőházban: „ . . . A szakképesített tanerők XI. fizetési osztályú állása egy év múltán a X. fizetési osztályba fog átszerveztetni.”

Az itt idézett miniszteri kijelentés értelmében aztán ezen XI. fizetési osztályú állások egészen az 1914—1915. évi költségvetésig évről-évre ténylegesen át is szerveztettek a X. fizetési osztályba. Jött azonban a háború, minék következtében az államháztartás két éven át csak az 1914—1915. évi költségvetés keretei között mozgott. Ebben a költségvetési keretben — minthogy itt új állások és átszervezések nem voltak foganatosíthatók — a mi státusunk is oda jutott, hogy a szakképesített tanerők XI. fizetési osztályú állásai nem voltak átszervezhetők a X. fizetési osztályba.

Megértve és átérezve a háborús viszonyok teremtette nehézségeket, — bármennyire nehezünkre esett is — ez ügyben nem tettünk lépészet a nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnál. Bízván bízunk azonban abban, hogy a legközelebb, vagyis az 1917-ben újra esedékessé váló harmadolás alkalmával ez a hiány a mi státusunkban is kipótolatik, még pedig minden külön kérelem nélkül. Bizakodásunk — sajnos — nem vált valóra, mert ezek az állások az új, 1917-es harmadolás alkalmával sem szerveztettek át a X. fizetési osztályba. Ebből az át nem szervezésből aztán az a sajnálatos helyzet teremtődött státusunkban, hogy a még 1914-ben szakképesített tanerők ma is a XI. fizetési osztályban vannak, az azóta (1915-ben, 1916-ban és 1917-ben) szakképesítettek pedig még ebbe a rangosztályba sem kerülhettek be, — ők mint állami tanítók szerepelnek, rangoron kívül.

Kegyelmes Urunk! Excellenciád előtt, akinek nemes lelke és fenkölt gondolkodása megtudja érteni és át tudja érezni az intelligens ember szegényes javadalmazásának nyomasztó súlyát, nem tartjuk szükségesnek élénkebb színekkel ecsetelni azt, hogy micsoda megélhetést biztosít a mai küzdelmes életben az a javadalmazás, amelyet a XI. fizetési osztályban és azon alul, rangoron kívül hagyott gyógypedagógiai tanerők kapnak. A pusztá ténynek tiszteletteljes megállapítása mellett *azt a lelkünkben élő hitet, hogy ne mondjuk meggyőződésünket legyen szabad inkább Excellenciád előtt feltárunk, hogy ez állásoknak át nem szervezése csak feledékenységen mulhatott, még pedig azok részéről, akiknek az lett volna a hivatásuk, hogy erre idejében felhívják Nagyméltóságod kegyes figyelmét.*

Abból, hogy a fent jelzett állások át nem szerveztettek, nemcsak azok szenvedtek érzékeny anyagi kárt, akiket egészen közvetlenül érintett ez az át nem szervezés, hanem valójában az egész státusz. Szenvedett pedig azért, mert ezen állásoknak át nem szervezése miatt a harmadolási arányszám jóval kisebb lett. Ezt illusztrálandó, a következő táblázatos kimutatást jegyezzük ide illő tisztelettel:

I. Táblázat.

Státusunk 1914—15. évi létszámának elosztódása az 1917-es státusrendezés (harmadolás) előtt :

VII. f. o.	VIII. f. o.	IX. f. o.	X. f. o.	XI. f. o.	Állami tanítói állás	Összesen
1	43	46	92	16	10	208

Az I. táblázat adatai szerint státusunk létszáma tehát összesen 208-at tett ki. Ha ez a létszám vétetett volna alapul a harmadolásnál, abban az esetben a harmadolás arányszáma a — a 208-as létszámból leszámítva a 10 áll. tanítói állást — 66-ot tett volna ki. De mivel a 16 XI. fizetési osztályú állásnak számításba nem vétele miatt csak 182 állás vétetett alapul, az arányszám 60.66-ra apadt le. Hogy aztán e miatt a leapadt harmadolási arányszám miatt mennyivel kevesebben léptek elő a VIII., IX. és X. fizetési osztályba, azt a II. a) és b) táblázatos kimutatás teszi szemléltethetővé.

II. a)

II. Táblázat.

Státusunk elosztottsága az 1917-es harmadolás 60.66-os arányszáma mellett :

VII. f. o.	VIII. f. o.	IX. f. o.	X. f. o.	XI. f. o.	Áll. tanítói állás	Összesen
1	59	63	59	16	10	208

II. b)

Státusunk létszáma az általunk joggal remélt 66-os harmadolási arányszám mellett a következőkép osztódott volna szét :

VII. f. o.	VIII. f. o.	IX. f. o.	X. f. o.	XI. f. o.	Áll. tanítói állás	Összesen
1	65	66	66	16	10	224

A II. a) és b) táblázat rovatainak megfelelő számadatait egybe vetve az tűnik ki, hogy a VIII. f. o.-ba 6-tal, a IX. f. o.-ba 3-mal, a X. f. o.-ba 7-tel léptek elő kevesebben a 66-ról 60.66-ra leapadt arányszám miatt.

2. A II. a) és b) táblázat végösszege közötti különbséget illetőleg pedig azt legyen szabad illő tisztelettel előadni, hogy az az 1914—1915. év óta előállott szaporulat eredménye. A szaporulat részben szakvizsgázott, részben pedig alapvizsgázott tanulókból tevődik össze. Úgy a szakvizsgázottak, mint pedig az alapvizsgázottak között vannak olyanok is, akik ténylegesen még semmiféle állást sem töltenek be. Nem pedig csupán azért, mert őket a mozgósítás — közvetlenül kineveztetésük előtt — a harctérre szólította. Mélyen átérzve a harctéren lévők jövő sorsát, szeretettel gondolva továbbá arra a velük szemben tartozó nemzeti hálaérzetre, amelyet ők is, mint a haza közvetlen hősei minden kétséget kizárólag kiérdemeltek, engedje meg Kegyelmes Urunk, hogy az ő érdekükben is felemelhessük Excellentiádnál kérő szavunkat. Őket illetőleg az volna a mély tisztelettel előterjesztett kérésünk, hogy *legyen kegyes őket is kinevezni*

Kegyelmes Urunk a XI. f. o.-ba, illetőleg állami tanítói állásra. Tisztelettel előterjesztett kérelmünk mellett arra is rá kell mutatnunk, hogy ha idejekorán nem történik róluk gondoskodás, a harc-térrel majdan hazatérve — bár a háborús veszteségek, egyéb halálozások és nyugdíjazások következtében rájuk momentán és égetően lesz szükség a gyógypedagógiai státusban — állás hiányában nem lesznek kinevezhetők. Lehetetlennek tartjuk, hogy Nagyméltóságod fenkölt lelke a harc-téren küzdőkért nemesen érző szíve ne volna velünk együtt akkor, amikor ismételten is kérjük az ő kineveztetésüket is. Az így kinevezendők száma: 2 szakvizsgázottat és 6 alapvizsgázottat számítva, összesen nyolc. Annál is inkább bátrak vagyunk ezt Nagyméltóságod kegyes jóindulatába ajánlani, amennyiben — hogy csak egy példára hivatkozzunk — a legutóbb hirdetett állami elemi népiskolai tanítói állásokra a harc-téren lévő tanítók is pályázhattak, valóságban pedig többen ki is nevezettek.

Legyen szabad továbbá még a következő alázatos kérelmünket is előterjeszteni:

3. Státusunkban eddig is meg volt ugyan nyitva 1913. óta a VII. f. osztály, de csak a gyógypedagógiai képző igazgatója részére.

Kegyelmes Urunk! Tudatában annak, hogy minden szerénytelenségtől mentesek vagyunk, bátran mutathatunk rá arra, hogy ez a VII. f. osztály, egy szakképző igazgatójának állásával, egyáltalában nincs arányban. Nincs pedig különösképen akkor, amikor arra is rámutathatunk, hogy az elemi népiskolai tanítóképzők igazgatói részére — állásuk súlyához mérten — már a VI. f. osztály is régen nyitva áll.

Tekintettel továbbá arra, hogy a mi képzőnk a már okleveles elemi iskolai tanítók továbbképzésével foglalkozik, tehát magasabb képző, mint az elemi népiskolai tanítóképző, nyilvánvaló, hogy annak igazgatója legalább is olyan erkölcsi és anyagi polcot kell hogy elérhessen, mint a népiskolai tanítóképzők igazgatói. Alázatos tisztelettel kérjük tehát *a gyógypedagógiai képző igazgatója részére is legalább a VI. f. osztály megnyitását.*

4. A gyógypedagógiai képző előadó tanárai hasonló helyzetben vannak a képző igazgatójával. Ők, mint magasabb képzőnek tanárai — bár nagyobbára már 10—17 év óta vannak a VIII. f. osztályban — nem léphetnek elő a VII. fizetési osztályba, mivel részükre ez a fizetési osztály még mindezekig sem nyitott meg, bár annak megnyitása már több ízben kérelmeztetett. Támogatásul idejegyezhetjük még azt a tényt is, hogy e kérelem a legilletéke-sebb tényezők részéről mindannyiszor a legmesszebbmenőleg s a legmelegebben méltányoltott, sőt annak teljesítésére határozott ígéretet is kaptunk. A gyógypedagógiai képző előadó tanárait illető tiszteletteljes kérelmünk tehát az volna, *hogy részükre legalább a VII. fizetési osztályt méltóztassék megnyitni* — *Kegyelmes Urunk.*

5. De kérjük továbbá mély tisztelettel *a VII. fizetési osztálynak megnyitását általában a gyógypedagógiai státusba osztott tan-erők összességének a részére is.* Ebbeli tiszteletteljes kérelmünk is a szerénységgel határos méltányossági alapon áll akkor, amikor arra

mutathatunk rá, hogy a más, nem pedagógiai vonatkozású tisztviselői ágazatoknál (posta, vasút, számvevőség, stb.) időben és értékben velünk egy mértékű képesítettségű tisztviselők bizonyos hányada nemcsak a VII., de a VI. f. osztályt is elérheti. Ha ehhez az összehasonlítás eredményezte tényhez még azt is hozzászámítjuk, hogy szellemi és testi erőnket — a többtanultságot és aránytalanul sok lelki és testi erőt kívánó munkakörben — a siketnémák, vakok és szellemileg fogyatékosok oktatásügyének szolgálatában áldoznak fel, kérésünk jogos és méltányos volta nyilvánvaló.

Összevetve a fentiekben mély tisztelettel előadottakat, alábbi pontokba foglaltan terjesztjük Excellenciád elé azokat a kérelmeket, amelyeknek megvalósítását Nagyméltóságodtól várja a gyógypedagógiai tanárság összessége.

Alázattal kérjük tehát:

a) státusunknak a folyó évben megejtett harmadolását — a 66-os arányszámnak figyelembe vétele mellett — revízió alá venni;

b) haretéren lévő szakképesített és alapvizsgázott kartársainknak kinevezését;

c) a képző igazgatója részére legalább a VI. f. osztály megnyitását;

d) a képző előadó tanárai részére legalább a VII. f. osztály megnyitását;

e) a gyógypedagógiai státus részére ugyancsak a VII. f. osztály megnyitását.

Az a) és e) pontok alatti alázatos kérelmeink kegyes figyelembe vétele mellett státusunk jelenlegi létszma a következőképp osztódna: széjjel:

III. Táblázat.

VI. f. o.	VII. f. o.	VIII. f. o.	IX. f. o.	X. f. o.	XI. f. o.	Áll. tanítói állás	Összesen
1	együttvéve 65		66	66	16	10	224

A XI. f. osztály létszámát illetőleg alázattal megjegyezzük, hogy a 16 állás egyelőre nem lesz mind betölthető, amennyiben az időközi halálozások és nyugdíjazások miatt a tényleges létszám ez időszerint nem 224, hanem csak 214.

Megindokolt alázatos kérelmeinknek kegyes megvalósítását kérve vagyunk Nagyméltóságodnak, Kegyelmes Urunknak legalázatosabb szolgálai:

Vác, 1917. évi október hó.

Borbély Sándor s. k.
elnök.

Istenes Károly s. k.
titkár.

A háború és mi.

— Tizenkettedik közlemény. —

„Magyarország nem volt, hanem lesz.“

Gyűjtsük s jegyezzük fel emlékül és emlékeztetőül, a jövő számára tanulságul azokat az adatokat, melyek státusunk tagjainak a mostani nagy időkben való szereplésére vonatkoznak, intézeteink s növendékeink életébe világítanak.

*

Snk. intézete Vác. A tanév eleji beíratások a rendes időben, a tanítás szept. 12-ikén vette kezdetét. A hidegebb idők beálltával a szénhiány miatt az internátus nappali szobáiban, ebédlő-termeiben és a tanári szobában fog folyni a tanítás, mint amely termeket úgyis fűteni kell. — *Schaeffer M.* hadnaggyá lépett elő és jelenleg Belgrádban van. Címe: Offiz. Meses des I. R. 37. Etappenpost Belgrad. — *Mayer A.* hadapród-örömster elvégezte a tiszti továbbképző tanfolyamot. Galiciában van, tartalékban. Címe a régi. — *Szép J.* a váci Vöröskereszt-kórháztól Bpestre, a megsiketült, megnémult és beszédhibássá vált katonák oktatására felállított intézethez rendeltetett be, illetve nevezetett ki. — *Szentgyörgyi G.* zászlós a régi helyén van, orosz fogságban.

Az izr. snk. orsz. intézetében szept. 20.-án kezdődött a tanítás. A növendékek száma 86, akik a következőképpen oszlanak meg osztályonként: I. a) (Salgó E.) 10, I. b) (Kanizsai D.) 10, II. o. (Rózsa E.) 17, III. o. (Szekeresné Natonek B.) 13, IV. o. (Simonyi Sz.) 16, V—VI. o. (Herczka G.) 20 tanuló. A tanév elején ünnepelte meg a testület Simonyi Szerafin kartársnőt szolgálatának 25 éves évfordulója alkalmával, az idők komolyságához mérten csendes, de bensőséges ünnepély kapcsán. A harcéri szolgálatot teljesítő Kardos I. kartársunk a két ezüst (kicsiny és nagy) vitézségi érem mellé megkapta a bronz vitézségi érmet és a Károly-csapatkeresztet.

Snk. intézete Arad. A nagy költségek és a felemelt portó miatt az 1916—17. iskolai évről nem nyomattak Értesítőt. Az 1916—17. iskolai évben 56 növendék volt, a tanítás szept. 16.-tól jún. 21.-ig folyt. Az 1917—18. iskolai évet szept. 3.-án kezdték meg; a növendékek létszáma 62; a felvett 64 közül egy IV. osztályos fiú többszöri felhívás dacára sem jött vissza, egy II. osztályos aradi leány pedig 2 napi betegség után f. é. szeptember hó 22.-én meghalt. Négyen tanítanak az idén (Éliás J., Balázs G., Ehling J. és Szabó R.), még pedig I. osztályt 15, II. osztályt 11, a tavalyi volt III. és IV. osztályból összevont IV. osztályt 19 és egyesített VI. és VII. osztályt 17 növendékkel. Az iparostanulók továbbképző tanfolyama tanulmányag hiánya miatt ismét szünetel. — A felügyelő-bizottság a növendékek ellátási díját havi 30 K-ról 36 K-ra emelte fel. — A katonai szolgálatot teljesítő két tanár közül Rédiger K. zászlós az orosz harctéren van, valószínű, hogy november 1.-jén hadnaggyá lett; Varga R. póttartalékos, aki az első mozgósításkor vonult be, nem volt a harctéren, segédszolgálatosnak volt minősítve és ennek dacára sem engedték haza; újabb időben areszolgálatra alkalmasnak

minősítették, de az Országos Hadigondozó Hivatal, ahol jelenleg teljesít szolgálatot, az öt hazahozni óhajtó igazgatóságot arról értesítette, hogy ott tették meg felmentése iránt a szükséges lépéseket és ha felmentik, továbbra is ott tartják. — Elias igazgatónak idősebbik fia, János Gyula, aki 23-as vadász-százados, még március hónapban megkapta a második signum laudist; legutóbb Szerbiában teljesített speciális természeti szolgálatot, de jelenleg betegen Aradon van; József fia, aki 2-es honvédszázados, 1915. július 18.-án a Doberdón fogságba esett, Szicília szigetén, Piazza Armerina nevű városban van, régóta nem írt, de három hónap óta minden hónapban egy-egy táviratot küldött haza.

Snk. kolozsvári intézete. Az iskolai év 72 növendékkel október 1-én nyílt meg. Miután a katonaság még most sem vonult ki teljesen, a leány-növendékeket a vakok intézetében helyeztük el. — A hadisérült siket-néma stb. katonák tanfolyama tovább folyik. — Dávid M. címe a régi. — Nagy L. gyógyulófélben van. Címe a régi. — Ürmösi J.-t okt. hó 18.-án táviratilag hívták be ezredéhez Marosvásárhelyre. — Z. Kiss János orosz fogolyról újabb értesítés nem érkezett.

Snk. bpesti áll. intézete. A tanítások szept. 6.-án kezdődtek. Növendéklétszám 160. Osztálylétszám 10. Ebből az I. és II. osztály párhuzamos. — A testület tagjai közül Hochrein L. mint segédszolgálatos szabadságot tartott, állomáshelyét elfoglalta. Szabady G. pedig a honvédelmi miniszter rendeletével a megsiketült, megnémult katonák tanítására bizonytalan időre felmentetett. Így most a katonák tanítását Várady Zs. igazgatása alatt, Szabady G., Szép J. és Benedek Á. felmentett kartársak látják el, akik a Vöröskereszt Egyesületől külön 250—250 korona havi tiszteletdíjat élveznek. — Michels F. és Bründl Ö. kartársaink címe és állapota francia internáltságukban nem változott. Az int. igazgatóságával és a testülettel havonként váltanak levelet. — Klis L. igazgató fia a napokban ment el újólág a harcra. Ezúttal az orosz frontra. Dr. Bihari kartársunk Károly fia, mint vártüzér kadettaspirant került ki a tiszti iskolából, s mint az iskola *legjobbikát*, külön tisztitranszporttal küldték ki az Isonzó-frontra. — Kellemes meglepetés érte az int.-et és a testületet okt. 20.-án, amikor Neterda Modest osztálytanácsos, ügyosztályunk vezetője, Török János tanfelügyelő társaságában intézetünket meglátogatta. Jól esett látnunk meleg érdeklődését, mellyel oktatásunk minden részlete s az int. berendezése iránt viseltetett. Kedves közvetlenséggel vegyült el az őket körülvevő gyermekserregbe, ahol igen sokkal beszédbe is elegyedett. Hospitálásai közben arról győződhattünk meg, hogy ügyünk, munkánk értéke igen kedves személyiségében valóban megbecsülését, megértését és értékelését köszönhetjük. Eltávozásakor abbéli készségét volt szíves kifejezni, hogy iskolánk falai között gyakran fogjuk látni. Úgy legyen! Mi mindig örülünk, ha előjáróink, vezetőink közvetlen közelről látnak minket s közvetlen közelről látják a mi munkálkodásunkat. Mert valójában így értik meg a mi vágyainkat, a mi gondolatainkat.

(Sn.)

Snk. intézete Kaposvár. Jávör Gy. zls. Lehr Baon 4/85. 13. Feldkomp. Informationskurs der Heeresgruppe Böhm Ermolli. Feldp. 232.

Snk. intézete Jolsva. Emmer I. ig. (zls.) 1917. júl 26.-án fürdés közben a Wippach folyóba fult. (V. ö. 7—9. sz. 127. l.) — Solymos S.

kartársunk, ki az 1915. évtől a jolsvai Vöröskereszt Egyesület titkári teendőit díjtalanul végzi, buzgó munkálkodása elismerésül a Vöröskereszt másodosztályú ezüst díszérmével lett kitüntetve.

Snk. intézete Eger. A tanítást rendes időben (szept. 5.-én) kezdtük meg. Hárman tanítunk (58 növ.). Erdélyi J. (e. é. önk. 12. honv. gye. Eger) felmentése folyamatban van. Ha sikerül, akkor öt osztályt tudunk ellátni. — A hadifogságban levő kartársak a régi helyükön vannak. Címük nem változott. Hozzátartozóiknak elég gyakran írnak. (*M. L.*)

Snk. intézete Debrecen. Palatinus N. K. npf. hdgy. 17. honv. gye. III. zlj. 417. táb. posta.

Snk. intézete Körmöcbánya. A tanítási év szept. 1.-én kezdődött. Beírtak 76 növendéket. 3 nagyobb növ. az őszi munkaidőre szabadságot kapott. Két I. o.-t a szülők tudatlanságból, majomszeretetből hazavittek; egyet betegség miatt hazaküldtünk. Okt. 8-ig volt: I—II. (várjuk a jul. 1.-jével behívott Kováts Z. pótlását), III—IV., V—VI. és VII—VIII. o. Ekkor Sz. Szabó L. Debrecenbe távozásával így alakult a helyzet: I—II. (12 + 13), III—IV—V. (10 + 8 + 6), VI—VII—VIII. (11 + 8 + 5) összesen: 73 növ. s az igazgatóval együtt 3 tanár! Nov. 19-ig sem Kováts Z., sem Szabó L. helye nem pótolgatott. — Halottak napján meglátogattuk növendékeinkkel volt tanáruk, tanulótársaik és a hősök sírjait. Értelmesebb tanítványaink adakoztak a *Vas-székely* szoborra, a *Hősök sírjára*. A leányok kötnék a katonáknak. A fiúk az int. rendezetlen telkén egyengették a víz útját s építettek gyalogutakat. — *Hribik A.* főhadn. (már századosi illetménnyel), Fest. Art. Reg. No. 5. 15 cm. M. 94. Hb. Btt. Kaballa. Post Porto Rose. Bocche di Cattaro. — *Kováts Z.* 5. honv. gye. II. Szeged, Mérey-u. 18. — *Kunsch F.* zls. aug. 12.-én megkapta a nagy ezüst vitézségi érmet. I. R. 66. Aufklerer Abt. Fp. 618. — *Pongrácz M.* zls. m. kir. 20. honv. gye. XXXIII. mzlj. Tp. 356. — *Szász J.* 71. cs. kir. gye. 9. századbeli kadett: Chabarovsk (Offizierslager), Amur tart., júl. 22.-i lapján panaszkodik az élelmezésre. 1916-ban találkozott az oroszországi fogolytáborokat látogató Kinsky grófnő. vöröskereszt nővérrel s attól kölesön kért 100 rubelt. Ezt (300 K) 1917. X. 18.-án 1169/res. 2865. tétel a megtérítettem a Vöröskeresztnek.

Snk. intézete Pozsony. Hövényes A. zls. 16/III. hadtáplj. 2. sz. 262. Tp.

A „Vöröskereszt“ lábadozó sebesült katonákat elhelyező bizottsága, mint ismeretes, tanfolyamot tart fenn siket stb. katonák tanítására. A tanfolyam további szervezésével és vezetésével *Várad*i kartársunkat bízta meg a fenti bizottság. Nevezett, hogy szervező és vezető munkája közben mennél inkább mentesíthesse a tanfolyamot a kísérletezésektől, külföldi tanulmányútra küldte ki a bizottság, még pedig a legmesszebb menő erkölcsi és anyagi támogatás mellett. V. járt Németországban és Ausztriában. Kint szerzett tapasztalatairól lapunk legközelebbi számában számol be. — Itt említjük meg, hogy a tanfolyam új szervezetet nyert. A fontosabb intézkedések a következők: Három kollégánk, névszerint *Szabady Géza*, *Szép József* és *Benedek Ábrahám* a „Vöröskereszt“ közbenjárására felmentettek a katonai szolgálat alól s a tanfolyamhoz rendeltettek szolgálattételre. Itt végzett munkájukért havi 250 korona tiszteletdíjat kapnak. A tanfolyam kiadásainak fedezésére kb. 20.000

koronát irányzott elő a Vöröskereszt. A tanításra utalt katonákat bántalmazottság, iskolai előképzettség és nemzetiség szerint csoportosították. A tanítottak ez idő szerinti száma 47. A tanfolyam önálló helyiségeket is kapott. (I.)

K.

Emlékbeszéd.

— Az 1917. évi szeptember hó 22.-i Cházár-serleg ünnepen —

Kedves Kartársak! A negyedik éve dúló világháború szörnyűségei szomorúan igazolják, hogy az emberiség nem jár mindig a helyes úton, amikor a boldogulását keresi.

Hányszor tapsol a gonoszságnak?! Hányszor üdvözli hozsánával a pillanatra tetszetős, de végeredményükben kártékony eszméket?! És viszont hányszor dobja el magától a jót, helyest, méltányost, mellőzi az igazat, a valóban boldogítót! Az igazságért megfeszített Istenember töviskoronája sok nagy embernek, az emberiség sok nagy jótevőjének kijutott, mert ezeknek — ha meg nem feszítik is őket — legalább mellőzésben, sajnálkozó lenézésben, lekiesinylésben van részük.

Jenner angol orvos, a védhimlő-oltás megteremtője, két évtizednél tovább tanulmányozott, míg teljesen tisztába jött „emberiségmentő“ korszakos találmányával. Mennyi ideig járta a kálváriát, míg végre hosszú kérvényezés után 1796-ban megengedték, hogy kísérletképen beolthasson egy halálraítéltet!! És azóta nincs himlőjárvány, pedig a XI. századtól a XVIII. század végéig egész országokat néptelenített el s Európának legszörnyűbb csapása volt.

És hogy hányszor utasítja el magától az emberiség a megbecsülhetetlen javakat is: mutatja a *burgonya* európai elterjedésének az esete is. Amikor kiosztották a föld népének ezt a — ma már nélkülözhetetlenné vált — terményt, hogy elültesse, árokba dobta. Csak akkor kellett már neki, amikor a földesúr földjéből lopkodhatta az árokból felszedett és elültetett gumók ízletes termését.

De nem folytatom tovább a példákat, hanem tényként megállapítom, hogy a magyarországi siketnémák oktatásának megteremtője, áldozatra kész és tántoríthatatlan harcosa, *jólétszi Cházár András*, csaknem minden esetben hasonló közönnyel volt kénytelen küzdeni egy egész emberéleten át . . .

Jól mondja életrajz-írója:

„Cházár András *tudós* volt, mert kora ifjúságától kezdve késő vénységéig semmi alkalmat el nem mulasztott, hogy lelkének a tudás iránt érzett hő szomját kielégítse . . .“

„Cházár András páratlan *hazafi* volt, ki az elnyomott ország jogainak védelmezéséért síkra szállt . . .“

„Cházár András nemesen érző *emberbarát* volt, aki az ügyefogyottakat és nyomorultakat védelmébe fogadta s szerzett számukra számtalan magához hasonló barátot.“

„Cházár András nagy *nemzetgazdász* volt, aki úton-útfélen tanította, miként lehet a kopár sziklaföldet termékeny paradicsommá változtatni.“

És jóléshi Cházár András *mártir* is volt, mert „nagy tudásáért az ördög cimborájának tartották; páratlan hazafiságáért, kérelhetetlen igazmondásáért mellőzés, örökös rettegés és bizonytalan-ság volt az osztályrésze; emberbaráti nagy jócselekedeteit elfeledték s a nép jólétének emelése érdekében kifejtett önzetlen tevékenységét legtöbbsen bolondságnak nevezték.“*)

És midőn e hiteles tényeket leszögezem, megállapítom egyúttal, hogy jóléshi Cházár Andrásnak egyik legnagyobb erénye a *kitartás*, mely életének sok-sok tragikuma között sem csökkent benne, annál kevésbbé fogvatkozott el.

Nem mondok újságokat, mert hiszen a mi úttörőnk életrajzát, sok hányódását, küzdelmét mindnyájan nagyon jól ismerjük. Mindamelllett érinteni kívánom ez intézet alapítójának ezt az egyik legnagyobb erényét, hogy — mint a görög mitológiában Anteusz — mi is új erőt nyerjünk nemes munkánkhoz, küzdelmeinkhez.

Cházár Andrásnak már 13 éves korától önmagát kell fentartania. Eleinte instruktorkodással, később mint patvarista keresi kenyerét. És mikor 22 éves korában ügyvéddé avatják, még 6 esztendeig tanulja híres ügyvédek irodájában a fiskális-praxist. Lesz is belőle hót vármegyében híres ügyvéd, aki sikerrel veszi föl a harcot Rozsnyó nagyhatalmú püspökével is.

Kitartását, elveihez való törhetetlen ragaszkodását ragyogó színben tünteti fel az az elhatározása, hogy inkább nem vállal pert, de nem hajlandó arra, hogy csak egy sornyi kereset-levelet is megírjon németül a „kalapos király“ 1784-iki rendelete értelmében.

Ez annál magasabbra emeli a hazafit, mert Cházár kitünően tud németül s kedvező anyagi helyzetét nagy forgalmú ügyvédi irodájának köszönheti.

Kitartással teremtette meg Rozsnyó mellett egy sziklás erdő-irtáson az ő paradicsomi Parnasszusát és kitartással küzdött a nép konzervatizmusa ellen, hogy megkedveltesse vele a burgonyatermelést.

Kitartással írja és egymás után adja ki jogi, közgazdasági, böleselkedő és politikai irányú könyveit: nem vásovakozva elismerésre, dicsőségre, nem törődve a hatalom üldözésével s mit sem adva arra, hogy kortársai képzelgőnek tartják.

És nagy *kitartással* küzd, mint Gömörmegye főjegyzője, II. József törvénytelen rendeletei s a kormány túlkapásai ellen, bár ennek következménye az, hogy elveszti előkelő hivatalát.

És végül *kitartva* küzd a nép felszabadítása, művelése érdekében, pedig nem sejt, hogy a babona még sirjában sem hagyja nyugodni haló porát.

És végül: mennyi *kitartást* árul el Cházár a *siketnémák érdekében kifejtett munkásságával*. Első levelétől, melyet e tárgyban a Magyar Kurir szerkesztőjéhez ír, 1799 szept. 24.-én, egész addig, amíg „50 ezer Rhénes forintoknál többsen összekoldulgatott és el

*) Gácsér József: Jóléshi Cházár András. Életrajz a siketnémák váci orsz. kir. intézete Emlékkönyvében (17—18. l.).

húzván magától a' Szükségeseket, azon Summát 1000 Rhénes forintokkal szaporította."

Szinte csodálatos az a munkásság, amelyet Cházár András az ő „*kérlelő leveleivel*” kifejt. Ezer számra küldi szét az ország minden rendű és rangú lakosához. Főrendek és követek, főispánok és alispánok, főpapok és iskolák, vármegyék és városok mind-mind megkapják a lelkes felhívást s adományukat — legyen bár a legcsekélyebb — külön levélben köszöni meg ez a lángbuzgalmú férfiú.

Amily szerepe van Kazinczy Ferencnek a magyar irodalomban, olyan szerepet tölt be Cházár András a váci intézet s közvetve a magyarországi siketnémák oktatásának megteremtésében. Lelkesedése annyira megy, hogy még a külföldi uralkodókhoz is folyamodást ír és nincs az országban olyan sokadalom, ahol gyűjtőnk ott ne teremne s az összesereglettek erszényét meg ne nyitná.

Kedves Kartársak! Amidőn köszönetet mondok anyaintézetünk tanári karának megtisztelő felhívásáért, szívesen és kegyeletes tisztelettel fogom kezembe ünnepi serlegünket.

Többen szoltak már ilyen alkalmakkor ékeesebbnél-ékeesebb nyelven a Cházár András nagyságáról, tudományáról s más — vele kapcsolatos — eszmékről. Csekélységem tudatában a legegyszerűbb, de egyik legszebb emberi tulajdonságára mutattam rá: *kitartó akaratajére*.

Ilyen szempontból kívánom ünnepelni, dicsőíteni az ő emlékét és pedig kiváltképen azért, mert ebben a lelki tulajdonságban mindnyájan követhetjük.

Őszinte meghatottsággal emelem azért mindnyájunk kegyeletének tárgyát, serlegünket, arra a hő óhajtasra: *legyen valamenynyünkben* — úgy az itt levőkben, mint azokban, akik nem lehetnek itt — *olyan akaraterő, olyan kitartás, mint Cházár Andrásnak volt* és koronázza emberbaráti nemes törekvéseinket olyan siker, mint amilyen sikeres volt az ő munkája, hazánk első siketnema-intézetének megteremtése érdekében. Úgy legyen! *Mlinkó István.*

ÁLTALÁNOS PEDAGÓGIA.

Országos gyermektanulmányi tanácskozás Budapesten. A Magyar Gyermektanulmányi Társaság összehívására november hó 4-én Budapesten országos gyermektanulmányi tanácskozást tartottak, mely alkalommal különösen a tehetséges gyermekek felkarolásának ügyét és a züllésnek kitett gyermekek megmentésére szolgáló teendőket tárgyalták.

Az előadások sorrendje a következő volt: *Révész Géza dr.* egyetemi m. tanár: A tehetség korai felismerése. *Nagy László* tanítóképző-int. igazgató, a M. Gy. T. ügyv. elnöke: Az egyéni jellemlapok szempontjai. *Plichtha Béla* tanár: A tehetséges gyermekek nevelése, oktatása és hatósági felkarolása. *Révész Margit dr.*: Az erkölcsileg züllött gyermekek javító és gyógyító nevelésének irányelvei. *Sándor József dr.* törvényszéki bíró: Társadalmi és hatósági intézmények az erkölcsi züllés veszélyének kitett gyermek megmentésére és nevelésére.

Plichta Béla kartársunk előadásának tartalma a következő volt:

A jövő Magyarország szempontjából nagy fontossággal bír, hogy a tehetségesek érvényesülhessenek és minden ember a megfelelő helyen nyerjen alkalmazást. Ismertette a tehetséges gyermekek felkarolására irányuló törekvéseket és behatóan fejtegette, miért szükséges, hogy a tehetségeseket különválasszák a kevésbbé tehetségesektől és külön neveljék. A tehetséges gyermekeket különválasztásuk után három fokozatba csoportosítaná oly módon, hogy az alsó fokozatban 8, a többi fokozatban négy évig műveljék, tanítsák őket. Az alsó fokozatban az elemi ismeretekkel és a műveltség általános kellékeivel ismertetnék meg a tehetséges gyermekeket. Az egészségi, természettudományi, társadalmi, kulturális és gazdasági törekvések alapos megismerése után — minden vizsga nélkül, tudományos megvizsgálások után — lépnének a középső fokozatba. Itt különböző csoportokba osztva, a nyelv és irodalom, természettudomány és mezőgazdaság, a technika, a jog és kormányzás, a pénzügy és kereskedelemügy, a képzőművészetek, az előadó-művészetek alapelemeivel ismerkednének meg. Mindegyik gyermek azonban aszerint, hogy milyen irányban fejlődött ki tehetsége, az egyes csoportokban, a fent említett tárgyakból beható, alapos tanításban, előkészítésben részesülne, úgy, hogy amikor a felsőbb fokozatba jut, ezen a specifikus szakon nagyot tudjon alkotni. A tehetséges gyermekek kiválasztási módját úgy találja leghelyesebbnek, ha a tanító véleménye alapján kiválasztják a tehetségeseket és egy központi bíráló bizottság felülvizsgálja ezt. A tehetséges különválasztása és külön nevelése nagy fontosságra emelkedik a pályaválasztásnál, amelynél egy központi pályaválasztó tanács döntene, a jellemlap alapján adva útbaigazítást. Minden gyermekről ugyanis tanításának kezdetétől fogva egyéni jellemlapot kellene vezetni, amely tüzetesen feltüntetné tehetségének, képességeinek fejlődését, fokát és nagyságát. Végül azt javasolta, hogy a Magyar Gyermektanulmányi Társaság dolgoztassa ki a tehetségesek nyilvántartásának, nevelésének és oktatásának részletes terveit, e tervet alapján illetékes helyen tegyen a tehetséges gyermekek gondozásáról szóló törvény alkotására nézve javaslatot. Javasolta továbbá, hogy a Magyar Gyermektanulmányi Társaság hasson oda, hogy hazánk pedagógiai, emberbaráti és közművelődési egyesületei a tehetségesek érdekeinek szolgálatára szövetséggé tömörüljenek. Az előadás nyomán élénk vita fejlődött ki, amelynek során többen elleanezték a tehetségesek különválasztását és külön nevelését, mert ebben a kevésbbé tehetségesek elnyomását és megszégyenítését látták. A magyar pedagógia több kitünőségének felszólalása után Hlosvay Lajos elnök, volt államtitkár kifejtette, hogy a kérdés oly nagy fontosságú, oly beláthatatlan horderejű, hogy egy napi tanácskozással nem lehet dönteni. Ezért azt javasolja, hogy a kérdést tegyék megfontolás tárgyává és utalják a Gyermektanulmányi Társaság elé, mely a felvetett eszméket és azok megvalósítása érdekében a szükséges módokat megtalálva, illetékes helyen megtegye a szükséges lépéseket. Az országos értekezlet ily értelemben hozott határozatot.

A többi előadások tartalmát lapunk legközelebbi számában ismertetjük.

VEGYESEK.

Kitüntetés, címadományozás. Őfelsége gróf *Apponyi* Albert vkm.-nek a Lipót-rend nagykeresztjét, dr. *Tóth* István min. titkárnak a miniszteri osztálytanácsosi címet adományozta. (Aug. 16., 24.)

Kitüntetések. a) A király a háború alatt teljesített buzgó szolgálatuk elismerésül a vallás- és közoktatásügyi minisztérium alább elsorolt tisztviselőinek és alkalmazottainak, és pedig: *Tóth* János b. t. t. államtitkárnak, *Nagy* János és dr. *Neményi* Imre államtitkároknak az I. osztályú polgári hadi érdemkeresztet; *Neterda* Modest miniszteri osztálytanácsosnak, *Hidasi* Sándor központi szolgálatra berendelt tanfelügyelőnek, dr. *Tóth* István miniszteri titkárnak, *Klís* Lajos budapesti, *Deschenszky* Ferenc pozsonyi és *Zádor* Endre temesvári siketnéma-intézeti igazgatóknak a II. osztályú polgári hadi érdemkeresztet; *Iván* József és *Lengyel* Gyula budapesti vakok intézeti tanároknak a III. osztályú polgári hadi érdemkeresztet adományozta.

b) Őfelsége *Baldrián* Károly bécsujhelyi orsz. siketnéma-intézeti igazgatónak és dr. *Krenberger* Salamon ausztriai ált. izr. siketnéma-intézeti igazgatónak (Bécs) a császári tanácsosi címet; *Betesnik* Antal prágai (Smichow) siketnéma-intézeti igazgatónak a Ferenc József-rend lovagkeresztjét, *Bachal* János leitmeritz-i érseki siketnéma-intézeti igazgatónak és *Wágner* Vilmos áldozópapnak, a lembergi siketnéma-intézet igazgatójának a koronás arany érdemkeresztet s *Wilkosz* Bohumila lembergi siketnéma-intézeti főtanítónőnek az arany érdemkeresztet adományozta.

Nagy Péter és Zádor Endre, a sn. ügynek e két érdemes, kiváló képviselője, a közelmúltban tölté be pályánkon való szolgálatának 25. évét. Szívesen köszöntjük őket ez alkalomból s áldást, sikert kívánunk további működésükre is. N. P. 1892. szept. 16.-tól megszakítás nélkül a kolozsvári intézetnél van (1908. aug. 7.-ig tanár, azóta igazgató). — Z. E. 1892. szept.-ben lépett ügyünk szolgálatába, mint a budai pedagógiummal kapcsolatos sn.-iskola gyakornoka. (Erre vonatkozóan dr. Kiss Á.: A polgári iskolai tanítóképzés . . . c. 1896-ban írt művében — 20. old. — tévesen közli, hogy Z. 1893—94-től gyakornok.) Tanár volt Bpsten, Temesvárt, Vácon; igazgató 1903—1906. Sopron, azóta Temesvárt. — Mindketten nemcsak elismert *gyakorlati szakemberek*, hanem *irodalmunkat is művelik*. Egyesületünk első pénztárosa Z. E., a második N. P. volt.

Kinevezettek a következő kartársaink: *Pischinger* Nándor, *Horváth* Attila, *Kelemen* Ignác, *Palatinus* Károly, *Kleitsch* János, *Vatter* Ferenc, *Hövényes* Antal, *Istenes* Károly, *Rédiger* Károly, *Gönczi* Gyula, *Sándor* Lajos, *Govrik* Béla, *Kolunbán* Károly, *Hrivnák* László, *Erdélyi* József és *Plichta* Béla a VIII. fiz. o. 3. fokozatába; *Dávid* Mihály, *Hribik* L. Aladár, *Fodor* István, *Vas* János, *Tiffert* György, *Csák* Sándor, *Krupa* Pál, *Balázs* Géza, *Varsányi* Ferenc, *Györgyfy* Ákos, *Frey* József, *Michels* Fülöp, *Schnitzl* Gusztáv, *Mayer* András, *Rieger* György, *Faragó* Géza, *Nemesdfalvi* József, *Schaeffer* Mátyás, *Tóth* Árpád, *Miskey* Károly, *Juhász* Zoltán, *Pető* Ferenc, *Simon* József, *Sturm* József, *Piedler* Lajos,

Lett József, Szabó Károly, Vayan Ferenc, Tamás István, Varga Béla, Deschenszky Nándor és Joó Sándor a IX. fiz. o. 3. fokozatába, (1917. aug. 18. 118.374.) Fizáryné Tichy Marianna a XI. f. o.-ba (okt. 25. 160.998).

Véglegesítettett Hribikné, Schröder Gizella körműbányai kézi-munka-tanítónő. (Aug. 15. 100.237.)

Áthelyeztetett: *Kováts Zoltán* a snk. körműbányai intézetétől a temesvárihoz. *Sz. Szabó László* Körműbányáról Debrecenbe, *Molnár Béla* a snk. szegedi intézetétől az ungvárihoz, *Ganyó Vilmos* a bpesti gyp.-i int.-tól a vakok bpsti kir. orsz. intézetéhez és *Kárpáti Ottó* Kaposvárról és *Góts Ottó* Kecskemétről a vakok bpesti kir. orsz. intézetéhez.

Gyakorlati szolgálatra beosztattak: *Bernáth István* (vakok, Budapest), *Gáldy Andor* (Bpest, gyp.-i int.), *Liszál Vilmos* (snk. váci kir. orsz. int.), *Gresz József* (snk., Ungvár) szept. 18. 124.517.

Látogatás. Ügyosztályunk új főnöke: Neterda Modest miniszteri osztálytanácsos, október hó 20.-án meglátogatta a siketnémák budapesti áll. intézetét. Osztályról-osztályra járva meghallgatta a tanításokat, majd pedig megtekintette az intézet összes helyiségeit. Jóleső érzéssel vesszük a hírt, mert ebből azt látjuk, hogy új főnökünk közvetlen tapasztalatokból kíván képet alkotni magának arról a munkáról, amelynek ő a központi irányítója, elhivatott vezére és fejlesztője.

A gyógypedagógiai intéző-bizottság megalakulása. A státusunkkal kapcsolatos anyagi kérdéseknek állandó figyelemmel való kísérése és szükség szerinti megvédelmezése érdekében — mint azt már egy szeptemberi körlevél kapcsán tudatták a kollégákkal a budapesti kartársak — egy ú. n. intéző-bizottság létesítése vétetett tervbe. Ez a tervbe vett bizottság október hó 3.-án meg is alakult.

A bizottság tagjai: a) a „Siketnéma-intézeti Tanárok Orsz. Egyesülete“ részéről mint kiküldöttek: Borbély Sándor, Klis Lajos, Váradi Zsigmond, Vatter Ferenc, Istenes Károly, Gönczi Gyula, Rózsa Ede, Záborszky Árpád, Puha László, Zemkó Péter, Simon József és Vas István;

b) a vakok intézetei részéről: Séra Lajos, Kirschenheuter Ferenc, Konrád György, Háberstroch József és Vajda Lajos.

c) a szellemileg fogyatékosok és ideges gyermekek intézetei részéről: Ákos István, Skultéty Lajos, Karnay Árpád, Schreiner Ferenc és Vollmann János.

Elnökség: Borbély Sándor elnök, Istenes Károly titkár, Konrád György jegyző, Vollmann János pénztárnok.

Az elnökség — a bizottság határozata értelmében — már meg is kezdte működését. A legsürgősebb természetű anyagi kérdéseket egybe-gyűjtve, az elnök és a titkár írásos kérelmet nyújtottak át a legilletékesebb fórumoknál. A benyújtott memorandumot egész terjedelmében közli lapunk jelen száma.

Gyász hír. *Thardi Veress Lajos* kartársunk szept. 24.-én Debrecenben elhunyt; özvegye s 8 árvája maradt. (Szül. 1873. jan. 24. (Szilágy-Cseh); 6 polgárit végzett (Zilah); tanítói oklevelet szerzett 1898 (Eperjes); 1892—3. önkéntes; 1898. szept.-től 1899. máj. 14.-ig kántortanító (Nagymaros), máj. 15.-től 1901. aug. 31.-ig áll. tan. (Bágy); szept. 1.-től

(Siklósd); képzőnknek 1902—3-ban rendk. II. éves hallgatója; pályánkon működött: Eger, Körmöcbánya, Debrecen. — A háború kezdete óta katonai szolgálatot teljesített.

Földmíves-iskolát végzett jó eredménnyel Breznóbányán Malya József, a snk. körmöcbányai intézetének volt növendéke.

A Magyar Gyermektanulmányi Társaság f. évi november hó 3-án tartotta meg nagy érdeklődés mellett ez évi közgyűlését *Teleki Sándor gróf* elnöklete alatt. A közgyűlés melegen ünnepelte az elnököt abból az alkalomból, hogy a társaság folyóirata, „A Gyermek“, megérte alapításának 10. évfordulóját; a társaság tagjai érzelmeinek *Ranschburg Pál dr.* egyetemi tanár adott kifejezést. Az elnök köszönő szavai után *Ballay Károly* titkár ismertette az értékes lap 10 éves történetét, majd *Nemes Lipót* titkár mutatta be a társaság működéséről szóló jelentését, mely nagyarányú munkásságról, értékes eredményekről és a társaság nagy fejlődéséről szolgáltatott érdekes adatokat. Az 1917—8. költségvetési évben 35.000 koronát fordít a társaság gyermektanulmányi munkák kiadására és a gyermektanulmányi múzeumra. A régi tisztikart egyhangúlag újból megválasztották. A választmányba többek között kartársaink közül beválasztottak: Istenes Károly, Klis Lajos, Klug Péter és Várad Zsigmond, továbbá Berkes János, Fürj Pál (ellenőr), Éltés Mátyás, Herodek Károly, Sarbó Arthur dr., Ranschburg Pál dr. egyetemi m. tanár elnöktársnak választatott meg.

A Cházár András Orsz. Siketnéma-Otthon ez évben ünnepli 10 éves fennállását. Ez alkalomból dec. 9-én d. e. 10 órakor a VIII., Aggteleki-u. 2/a. sz. házban levő nagytermében díszgyűlést tart, amelyet Ákos István igazgató, az Otthon tb. elnöke vezet. E díszgyűlésre, valamint az ugyanazonnap d. u. 5 órakor az Otthonban tartandó gyermekfelruházó ünnepre az igazgató és tanár urakat tisztelettel meghívja az Otthon jubileumát rendező bizottság. — Akik figyelemmel kísérték az Otthon 10 évi működését és tehetik, azok bizonyára részt vesznek az ünnepi gyűlésen s ezzel egyrészt kifejezik elismerésüket a múltért, másrészt biztatólag hatnak a jövőt illetőleg.

A MSO.-nak e füzeté 1917. november hó 25-én jelent meg.

A siketnémák zsebnaptára 1918-ra megjelenik f. é. dec. elején. Ára 2 K 20 f.

Szerkesztői üzenetek. V. F. Nem én hagytam ki! Különben köszönöm. — *a.* Indokait, az előzmények után, el nem fogadhatom. De azért, szent a béke. — *L. J. X.* 10-i küldeménye megjött.

Tartalom: Jegyzőkönyv közgyűlésünkről. — Titkári jelentés. (Záborszky Á.) — Szerkesztői jelentés. — Siketnéma-nevelésügyünk viszonya a gyógypedagógiához. (Dr. Bihari K.) — Siketnéma-oktatásügyünk viszonya a „gyógypedagógiai“ oktatáshoz. (Borbély S.) — A szaktanács újjászervezéséről. (Egyesületi emlékirat) — Könyvkiadóvállalatunk; ügyrendmódosítás. — Cimzetes igazgatók. (Egyesületi emlékirat.) — A státuszrendezésről. (Intézőbizottsági emlékirat.) — A háború és mi. (K.) — Emlékbeszéd a Cházár-ünnepen. (Mlínkó I.) — Ált. pedagógia. — Vegyesek: Kiténtetés, cimadományozás. — Kiténtetések (Magyarországban; Ausztriában.) — Nagy Péter és Zádor Endre jubileuma. — Kinevezések. — Véglegesítés. — Áthelyezések. — Szolgáltatásra rendelés. — Látogatás (Neterda M.) — Intézőbizottságunk megalakulása. — Veress Lajos halála. — Földmíves iskolát végzett sn. — A Magyar Gyermektanulmányi Társaság. — A Cházár A. Otthon jubileuma. — Snk. Zsebnaptára.
